

2017

Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych

Miasto Malbork

SPIS TREŚCI

Wstęp	4
Dane demograficzne	5
Metryka Miasta.....	7
Działalność Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej.....	7
Działalność Centrum Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Malborku.....	10
Działalność Zespołu ds. Lecznictwa Odwykowego	12
Skala problemów społecznych	13
Nadużywanie alkoholu i innych substancji psychoaktywnych	13
Przestępczość.....	14
Przemoc w rodzinie.....	16
Działalność świetlic socjoterapeutycznych	18
Lokalne zagrożenia społeczne w grupie dorosłych mieszkańców	19
Grupa badana.....	19
Cel badania.....	20
Podstawowe problemy społeczne w opinii mieszkańców.....	21
Spożywanie alkoholu oraz związane z nim inne problemy społeczne	22
Substancje psychoaktywne: nikotyna	28
Substancje psychoaktywne: narkotyki i dopalacze.....	31
Przemoc w rodzinie.....	35
Przekonania dotyczące wychowania dzieci	35
Zjawisko przemocy w rodzinie	37
Hazard.....	40
Cyberprzemoc i uzależnienie od internetu.....	42

Badania sprzedawców napojów alkoholowych.....	45
Grupa badana.....	45
Cel badania.....	45
Wyniki badań.....	46
Problemy społeczne w środowisku dzieci i młodzieży	55
Metodologia.....	55
Cel badania.....	55
Charakterystyka grupy badanej.....	55
Wyniki.....	63
Substancje psychoaktywne: Alkohol.....	63
Substancje psychoaktywne: Papierosy	68
Substancje psychoaktywne: Narkotyki i dopalacze	73
Postawy wobec substancji psychoaktywnych.....	78
Przemoc w szkole.....	81
Uzależnienie od internetu i cyberprzemoc.....	84
Hazard.....	91
Oddziaływania profilaktyczne wśród dzieci i młodzieży – rekomendacje oparte na modelu profilaktyki pozytywnej	93
Czynniki ryzyka.....	93
Czynniki chroniące.....	94

WSTĘP

Raport ma na celu przedstawienie wyników badań ankietowych przeprowadzonych w drugiej połowie 2017 roku, obejmujących podstawowe problemy społeczne związane z nadużywaniem alkoholu, nikotyny, dopalaczy i narkotyków, uzależnieniem od hazardu, przemocą w rodzinie oraz w środowisku szkolnym, cyberprzemocą, a także postawami społecznymi wobec tychże zjawisk.

Dane dotyczące lokalnych zagrożeń społecznych uzyskane zostały w drodze anonimowych badań ankietowych przeprowadzonych w Malborku wśród trzech grup reprezentujących trzy lokalne środowiska:

- 1) dorośli mieszkańcy
- 2) dzieci i młodzież szkolna
- 3) sprzedawcy i właściciele punktów sprzedaży alkoholu.

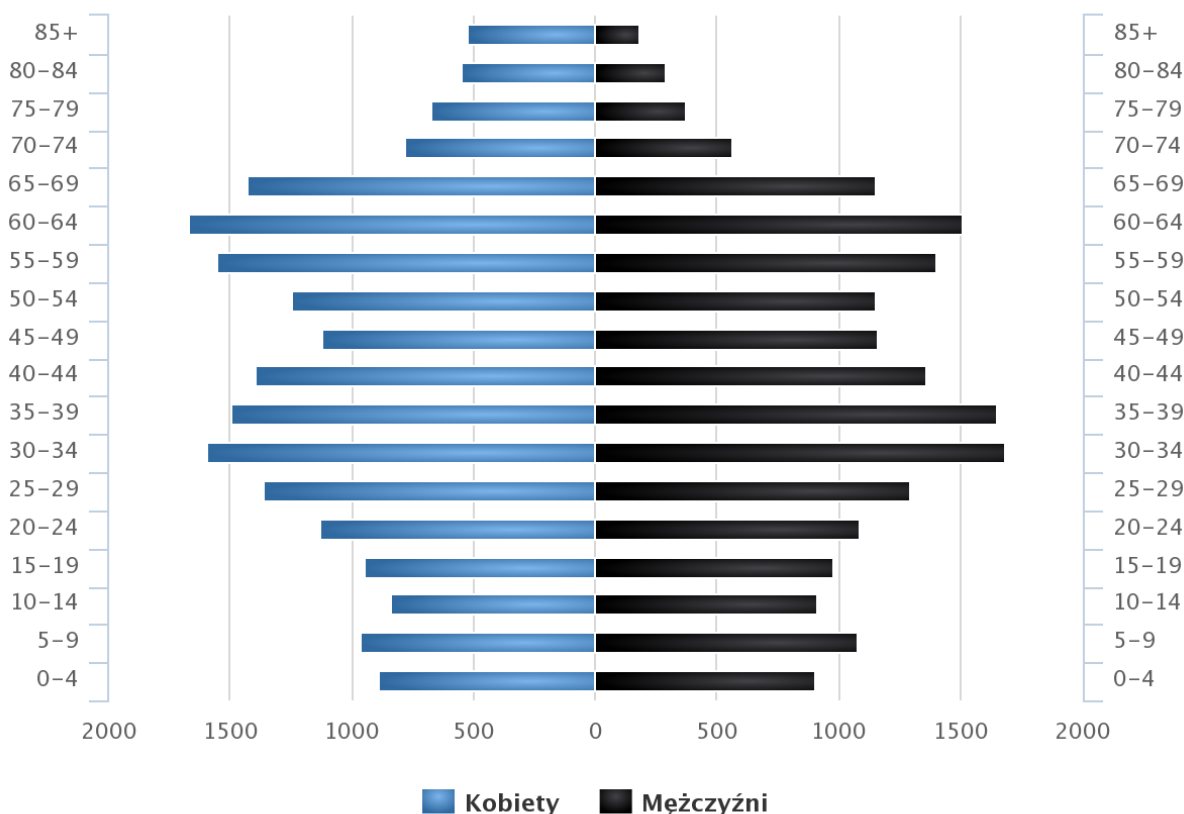
Dane pochodzące z badań ankietowych uzupełniono o dane na temat funkcjonowania Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Komisariatu Policji, Zespołu ds. Lecznictwa Odwykowego i Centrum Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Malborku.

DANE DEMOGRAFICZNE

Malbork jest niewielkim miastem z liczbą mieszkańców wynoszącą 38 848, z czego 51,8% stanowią kobiety, a 48,2% mężczyźni. W latach 2002-2016 liczba mieszkańców wzrosła o 0,5%. Średni wiek mieszkańców wynosi 41,4 lat i jest nieznacznie większy od średniego wieku mieszkańców województwa pomorskiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski.

Piramida wieku mieszkańców Malborka, 2016

(Źródło: GUS)

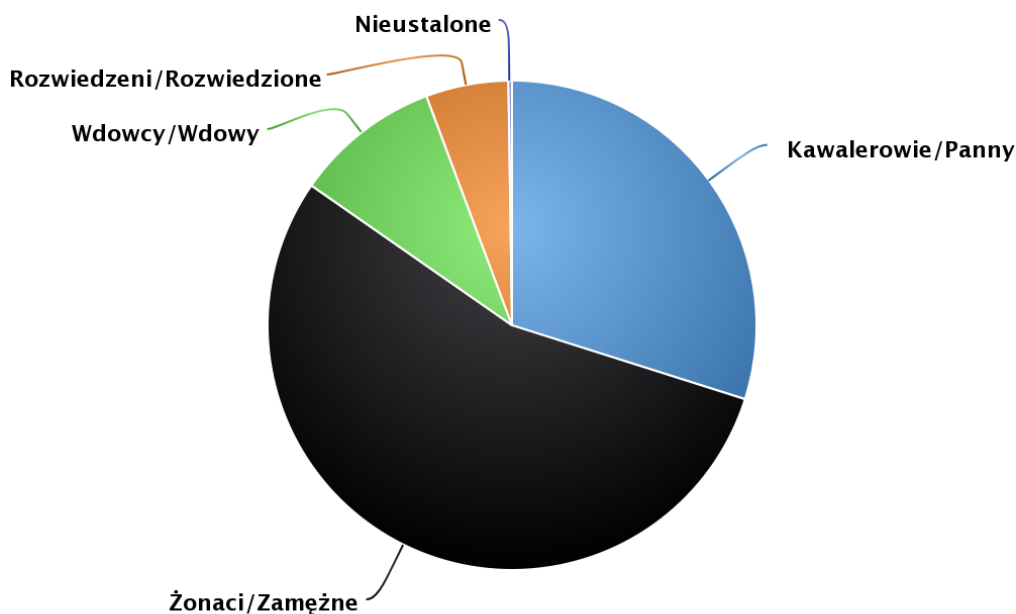

www.polskawliczbach.pl

Mieszkańcy powiatu zawarli w 2016 roku 155 małżeństw, co odpowiada 4,0 małżeństwom na 1000 mieszkańców. Jest to znacznie mniej od wartości dla województwa pomorskiego oraz znacznie mniej od wartości dla Polski. W tym samym okresie odnotowano 1,7 rozwodów przypadających na 1000 mieszkańców. Jest to wartość porównywalna do wartości dla województwa pomorskiego oraz wartość porównywalna do wartości dla kraju. 29,9% mieszkańców Malborka jest stanu wolnego, 54,8% żyje w małżeństwie, 5,4% mieszkańców jest po rozwodzie, a 9,6% to wdowy/wdowcy.

Stan cywilny (Ludność w wieku 15+ lat) – Malbork

(Źródło: Narodowy Spis Powszechny 2011)

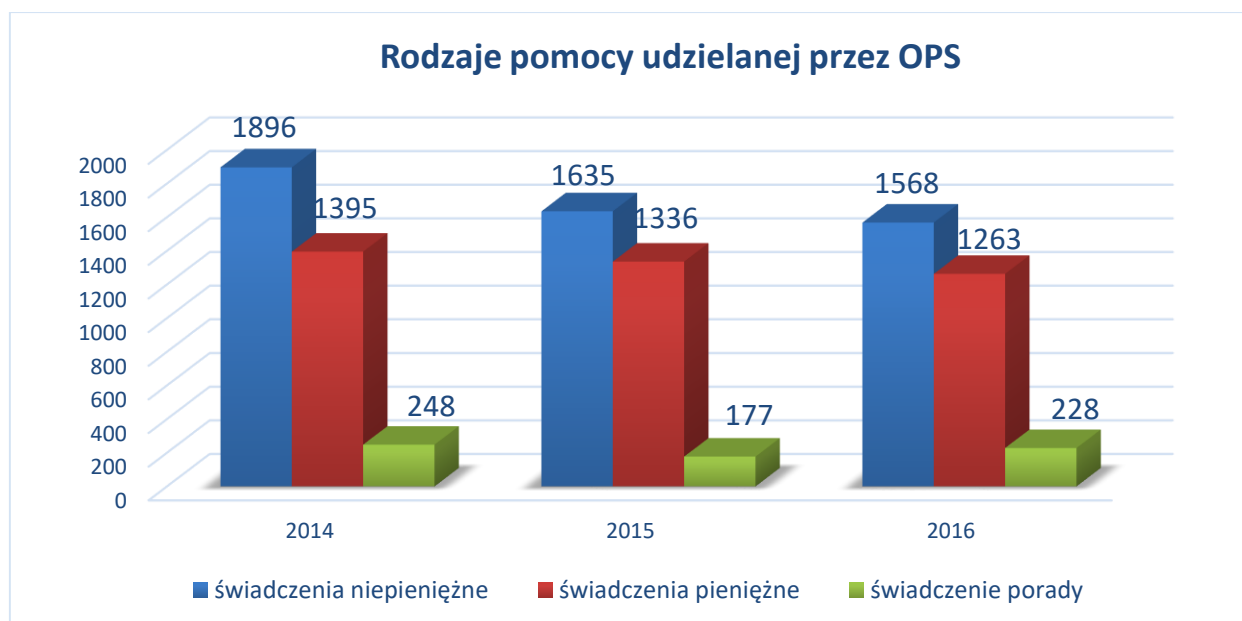
www.polskawliczbach.pl

METRYKA MIASTA

DZIAŁALNOŚĆ MIEJSKIEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ

Pomoc Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej

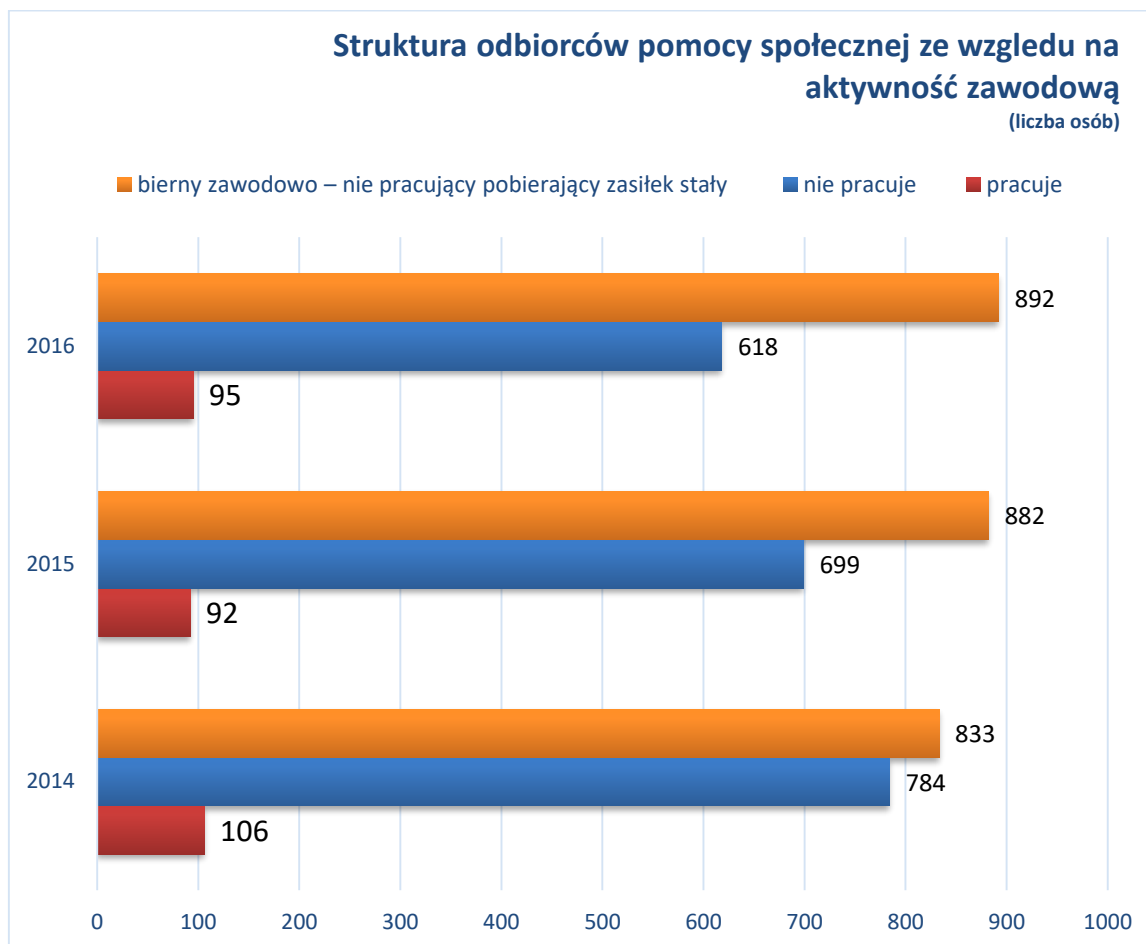
	2014 r.	2015 r.	2016 r.
Liczba rodzin ogółem	1917	1819	1800
Rodziny korzystające ze świadczeń z powodu problemów uzależnień	364	320	285

Powody przyznawania pomocy społecznej

(liczba osób)

	2014 r.	2015 r.	2016 r.
Niepełnosprawność	830	780	821
Bezrobocie	1023	861	755
Osoby dotknięte klęską żywiołową	0	0	0
Ubóstwo	1190	1165	1054
Bezradność opiekuńczo-wychowawcza	194	195	152
Osoby dotknięte długotrwałą chorobą	663	600	608
Alkoholizm	354	311	278
Inne	317	315	343
Ogółem	1917	1819	1800

Uwaga do wykresu „Struktura odbiorców pomocy społecznej ze względu na aktywność osobową”:

- Zakres informacji aktywność zawodowa istnieje pn. „pozycja na rynku pracy” ze zbioru danych systemu komputerowego tutaj. Ośrodek jest w stanie wygenerować wg „podmiotu decyzji”, „świadczeniobiorców” i „wszystkich osób w rodzinie”.
- Wybrano do przekazania informacji dane wg „podmiotów decyzji” (tj. Liczba osób, którym na podstawie złożonego wniosku została wydana decyzja) bez względu na rodzaj świadczenia i źródło finansowania.
- Należy nadmienić, iż w pozycjach „bierny zawodowo” średnio 50% osób stanowią rodziny „emerytów, rencistów”.

DZIAŁALNOŚĆ CENTRUM PROFILAKTYKI I TERAPII UZALEŻNIEŃ W MALBORKU

Centrum Profilaktyki i Terapii Uzależnień

	2014 r.	2015 r.	2016 r.
Indywidualne konsultacje dotyczące problemu uzależnienia od alkoholu	161	187	128
Różne formy terapii grupowej (oddział dzienny, terapia grupowa)	157	161	91
Indywidualne konsultacje dla osób doświadczających przemocy w rodzinie (punkt konsultacyjny)	161	134	132
Terapia grupowa dla osób doświadczających przemocy	25	15	36

2014 rok - Centrum Profilaktyki i Terapii Uzależnień:

- 161 osób skorzystało z konsultacji indywidualnych dotyczących problemu uzależnienia od alkoholu;
- 157 osób skorzystało z różnych form terapii grupowej (oddział dzienny, terapia grupowa);
- 24 osoby uczestniczyły w terapii dla osób współuzależnionych;
- 161 konsultacji indywidualnych dla osób doświadczających przemocy w rodzinie (punkt konsultacyjny);
- 25 osób skorzystało z terapii grupowej dla osób doświadczających przemocy.

2015 rok - Centrum Profilaktyki i Terapii Uzależnień:

- 187 osób skorzystało z konsultacji indywidualnych dotyczących problemu uzależnienia od alkoholu;
- 161 osób skorzystało z różnych form terapii grupowej (oddział dzienny, terapia grupowa);
- 134 konsultacji indywidualnych dla osób doświadczających przemocy w rodzinie (punkt konsultacyjny);
- 15 osób skorzystało z terapii grupowej dla osób doświadczających przemocy.

2016 rok - Centrum Profilaktyki i Terapii Uzależnień:

- 128 osób skorzystało z konsultacji indywidualnych dotyczących problemu uzależnienia od alkoholu;
- 91 osób skorzystało z różnych form terapii grupowej (oddział dzienny, terapia grupowa);
- 132 osoby skorzystały z konsultacji indywidualnych dla osób doświadczających przemocy w rodzinie (punkt konsultacyjny);
- 36 osób skorzystało z terapii grupowej dla osób doświadczających przemocy.

DZIAŁALNOŚĆ
ZESPOŁU DS. LECZNICTWA ODWYKOWEGO

Działalność Zespołu ds. Lecznictwa Odwykowego

Do Komisji wpłynęło:	2014 r.	2015 r.	2016 r.
• wniosków o leczenie odwykowe, w tym	122	131	148
○ osoby, które wyraziły zgodę na podjęcie leczenia	52	51	6
• wniosków do sądu w sprawie obowiązku leczenia odwykowego	–	61	34

SKALA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

NADUŻYWANIE ALKOHOLU I INNYCH SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH

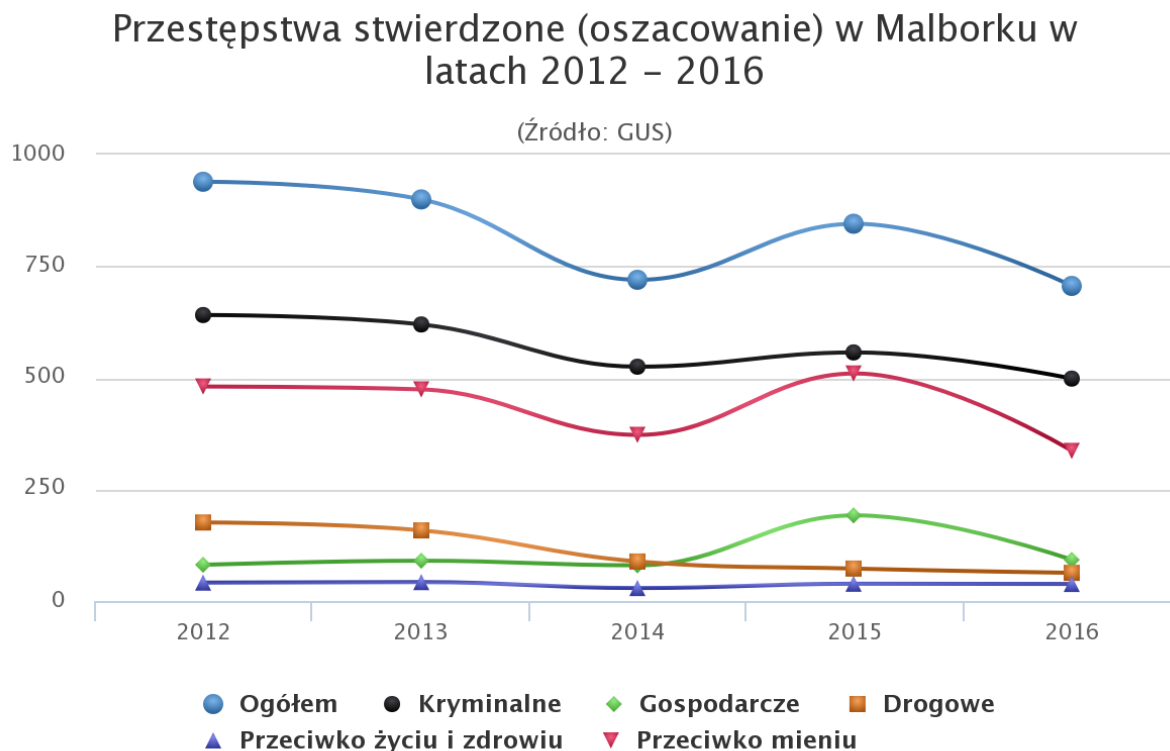
Poniższa tabela przedstawia dane pozyskane od Policji dotyczące problemów społecznych związanych z nadużywaniem alkoholu.

Przestępstwa/wykroczenia popełnione pod wpływem alkoholu

	2014 r.	2015 r.	2016 r.
Prowadzenie pojazdów na drodze publicznej w stanie nietrzeźwości	85	68	57
Prowadzenie pojazdów na drodze publicznej po użyciu alkoholu	62	35	24
Zakłócanie porządku publicznego	48	75	183
Podejmowanie czynności zawodowych pod wpływem alkoholu	3	6	1
Liczba wypadków pod wpływem alkoholu	11	5	9
Przestępstwa popełnione pod wpływem środków odurzających	1	3	5
Osoby zatrzymane do wytrzeźwienia ogółem	143	76	109
Osoby nieletnie zatrzymane do wytrzeźwienia	5	14	32

PRZESTĘPCZOŚĆ

W 2016 roku w **Malborku** stwierdzono szacunkowo 706 przestępstw. Oznacza to, że na każdych 1000 mieszkańców odnotowano 18,12 przestępstw. Jest to wartość mniejsza od wartości dla województwa pomorskiego oraz mniejsza od średniej dla całej Polski.

www.polskawliczbach.pl

Przestępstwa na terenie Malborka

	2014 r.	2015 r.	2016 r.
Kradzież z włamaniem	174	171	133
Fizyczne i psychiczne znęcanie się nad rodziną	21	19	23
Pobicie	16	9	9
Uszkodzenie mienia	80	63	63
Kradzież pieniędzy wraz z dokumentami ogółem z kradzieżą mienia	211	212	145

PRZEMOC W RODZINIE

Liczba zdarzeń związanych z przemocą domową (teren powiatu)

	2014 r.	2015 r.	2016 r.
Liczba interwencji	605	554	614
Dotyczące przemocy w rodzinie (założonych niebieskich kart)	90	97	139
Liczba ofiar przemocy w rodzinie (ogółem), w tym	102	115	147
• kobiety	97	85	129
• mężczyźni	10	12	11
• małoletni do 13 r.ż. + 13 – 18 lat	5	18	7
Liczba sprawców przemocy domowej (ogółem), w tym:	90	98	139
• kobiety	3	7	9
• mężczyźni	86	91	129
• nieletni	1	–	1
Liczba sprawców przemocy domowej pod wpływem alkoholu (ogółem)	66	71	115
• kobiety	1	5	6
• mężczyźni	65	66	109
• Liczba dzieci obecnych podczas interwencji	5	18	7

Procedura Niebieskich Kart

	2014 r.	2015 r.	2016 r.
Sporządzono wniosków ogółem:	96	105	134

DZIAŁALNOŚĆ ŚWIETLIC SOCJOTERAPEUTYCZNYCH

Świetlice socjoterapeutyczne

W Malborku istnieje 7 świetlic socjoterapeutycznych, prowadzonych przez Centrum Profilaktyki i Terapii Uzależnień w Malborku. Ich oferta skierowana jest do dzieci i młodzieży wywodzących się z rodzin, w których istnieją problemy wychowawcze, związane z uzależnieniem, dotknięte przemocą. Dzieci biorą udział organizowanej przez CPiTU akcji „Zielone Światło”, wyjściach na kręgle, basen, do teatru, ogniskach, spotkaniach opłatkowych, dyskotekach. Wychowawcami świetlic są osoby z wykształceniem wyższym pedagogicznym.

Z oferty świetlic skorzystało:

- rok 2014 – 204 dzieci,
- rok 2015 – 183 dzieci,
- rok 2016 – 189 dzieci.

Kontynuacją działalności świetlic są organizowane w okresie wakacji obozy socjoterapeutyczne. Ich program obejmuje nie tylko wycieczki turystyczne, ale także zajęcia socjoterapeutyczne, dostosowane do potrzeb uczestników.

W koloniach socjoterapeutycznych brało udział:

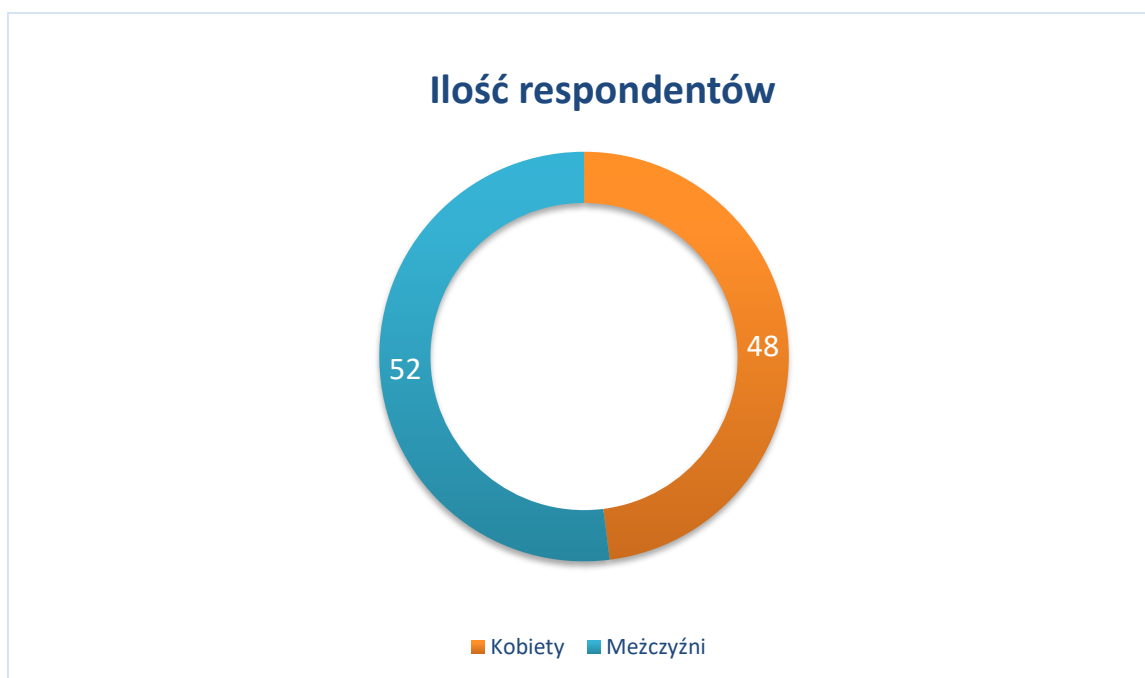
- rok 2017 – 67 dzieci,
- rok 2016 – 63 dzieci,
- rok 2015 – 73 dzieci,
- rok 2014 – 75 dzieci.

LOKALNE ZAGROŻENIA SPOŁECZNE W GRUPIE DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW

GRUPA BADANA

Badania miały charakter ulicznej ankiety w formie papier-ołówki i obejmowały mieszkańców Malborka, którzy ukończyli osiemnasty rok życia. Respondenci byli informowali o anonimowym charakterze ankiety oraz możliwości rezygnacji z badania w dowolnym momencie.

W badaniu wzięło udział 100 osób, w tym 52 mężczyzn oraz 48 kobiet. Średnia wieku respondentów wyniosła 37 lat.

CEL BADANIA

Celem badania była identyfikacja zagrożeń społecznych w środowisku lokalnym, w szczególności obejmujących:

- postawy społeczne dotyczące problemów istotnych w środowisku lokalnym,
- zagadnienia związane z substancjami psychoaktywnymi, takimi jak narkotyki i dopalacze,
- zagadnienia związane ze spożywaniem alkoholu, postawami wobec alkoholu oraz problematyką uzależnienia,
- zagadnienia związane z uzależnieniem od papierosów oraz e-papierosów,
- zagadnienia związane z uzależnieniem od hazardu,
- zagadnienia związane z przemocą w rodzinie w tym przekonania dotyczące modelu wychowania dzieci i młodzieży w kontekście stosowania kar fizycznych,
- zagadnienia związane z cyberprzemocą oraz uzależnieniami od czynności związanych z nowymi technologiami.

PODSTAWOWE PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII MIESZKAŃCÓW

W pierwszej części badania poprosiliśmy o ocenę ważności różnych problemów społecznych w środowisku lokalnym. Przyjętą w tych badaniach miarą ważności różnych problemów społecznych jest odsetek respondentów, którzy wskazują dany problem jako bardzo ważny. Poniższa tabela przedstawia rozkład odpowiedzi uzyskanych w badaniu mieszkańców Malborka.

Ocena ważności lokalnych problemów społecznych przez badanych mieszkańców

<i>Problem</i>	<i>Bardzo istotny</i>	<i>Raczej istotny</i>	<i>Raczej nieistotny</i>	<i>Zdecydowanie nieistotny</i>
Zanieczyszczenie powietrza (smog)	69%	31%	0%	0%
Zanieczyszczenie wody	28%	50%	18%	4%
Zanieczyszczenie krajobrazu (zaśmiecenie)	29%	63%	8%	0%
Bezrobocie	28%	63%	9%	0%
Bieda, ubóstwo	33%	50%	17%	0%
Bezdomność	31%	48%	19%	2%
Wzrost przestępczości	26%	49%	22%	3%
Kryzys rodziny	25%	49%	22%	4%
Kryzys norm moralnych	23%	48%	25%	4%

Do najpoważniejszego problemu społecznego w opinii mieszkańców można uznać: **Zanieczyszczenie powietrza (smog)– łącznie 100% ¹**, oraz **zanieczyszczenie krajobrazu (zaśmiecenie) (92%)**. W zasadzie wszystkie przedstawione zagadnienia są

¹ Sumy odpowiedzi: *bardzo istotny* i *raczej istotny*.

dla mieszkańców bardzo istotne i raczej istotne, ponieważ w ten sposób zadeklarowało swoje odpowiedzi łącznie ponad 70% badanych na każdy z tematów.

SPOŻYWANIE ALKOHOLU ORAZ ZWIĄZANE Z NIM INNE PROBLEMY SPOŁECZNE

Przyjęto się sądzić, że Polacy piją alkohol często, w dużych ilościach. Należałoby więc wnioskować, że istnieje społeczne przyzwolenie, norma, która nie potępia częstego spożywania alkoholu, lecz przeciwnie – czyni je społecznie akceptowalnym wzorem postępowania. Jednak nie potwierdza tego rozkład deklaracji, jaki uzyskaliśmy w trakcie badania. Ponad połowa Polaków (53%) twierdzi, że pije alkohol, ale tylko od czasu do czasu i mając ku temu dobrą okazję. Można to nazwać umiarkowanym stylem picia. Niewielkie grupy badanych deklarują częste (4%) i dosyć częste (7%) wykorzystywanie różnych okazji do napicia się alkoholu. Co szósty respondent (16%) przyznaje, że unika okazji do tego, żeby pić alkohol, a prawie co piąty (19%) deklaruje abstynencję. Warto zauważyć, że pewien normatywny styl picia nie zmienił się od dziesięciu lat, gdyż w badaniu z 1997 roku respondenci odpowiadali bardzo podobnie².

Kolejne badania CBOsu, z 2010 roku, wydają się potwierdzać wskazane wcześniej tendencje Polaków w piciu alkoholu. Mianowicie: *Od alkoholu nie stroni ponad trzy czwarte dorosłych Polaków (76%), przy czym dwie trzecie (65%) twierdzi, że pije czasami, a co dziewiąty (11%) – że często. Ponad jedna piąta badanych (22%) deklaruje abstynencję. W ciągu ostatnich trzynastu lat zwiększyła się (o 6 punktów procentowych) grupa abstynentów, zmalał zaś (o 4 punkty) odsetek tych, którzy rzadko piją alkohol³.*

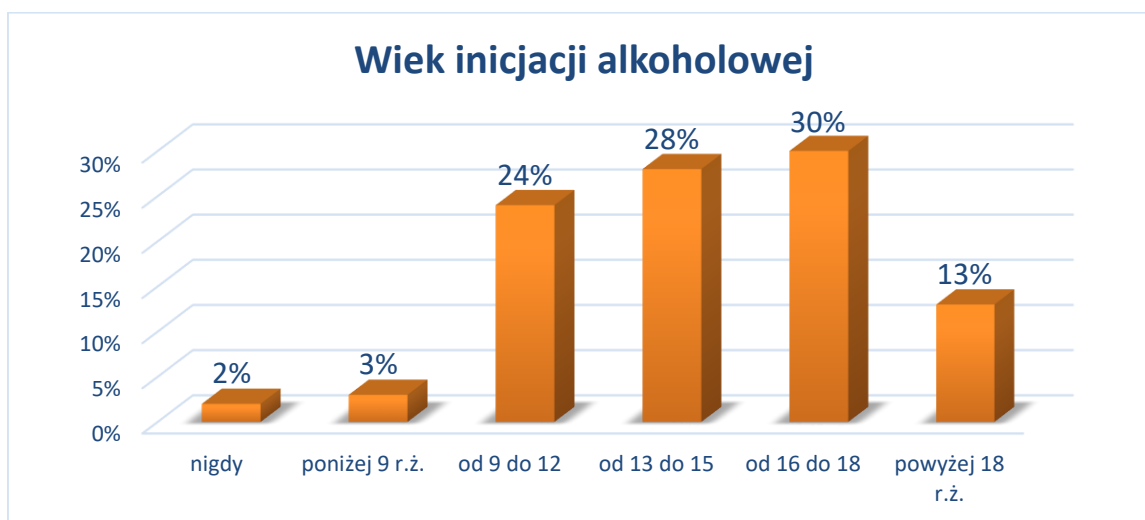
² Centrum Badania Opinii Społecznej, *Komunikat z badań: Postawy wobec wybranych substancji psychoaktywnych*, Warszawa, marzec 2007.

Źródło: www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2007/K_039_07.PDF (dostęp: 16.06.2017)

³ Centrum Badania Opinii Społecznej, *Komunikat z badań: Postawy wobec alkoholu*, Warszawa, sierpień 2010. Źródło: www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2010/K_116_10.PDF (dostęp: 19.06.2017).

W przeprowadzonej ankiecie zbadano postawy i przekonania dorosłych mieszkańców na temat alkoholu.

Pierwszą z poruszanych kwestii był **wiek inicjacji alkoholowej**. **30% osób swój wiek inicjacji alkoholowej wskazało na okres między 16 a 18 rokiem życia**. Kolejna najwyższa wartość odnosi się do wieku pomiędzy 13 a 15 r.ż. – 28%. **Generalnie należy stwierdzić, że badani mieszkańcy miasta Malbork, w perspektywie wieku rozwojowego, dość wcześnie spróbowali alkoholu.**

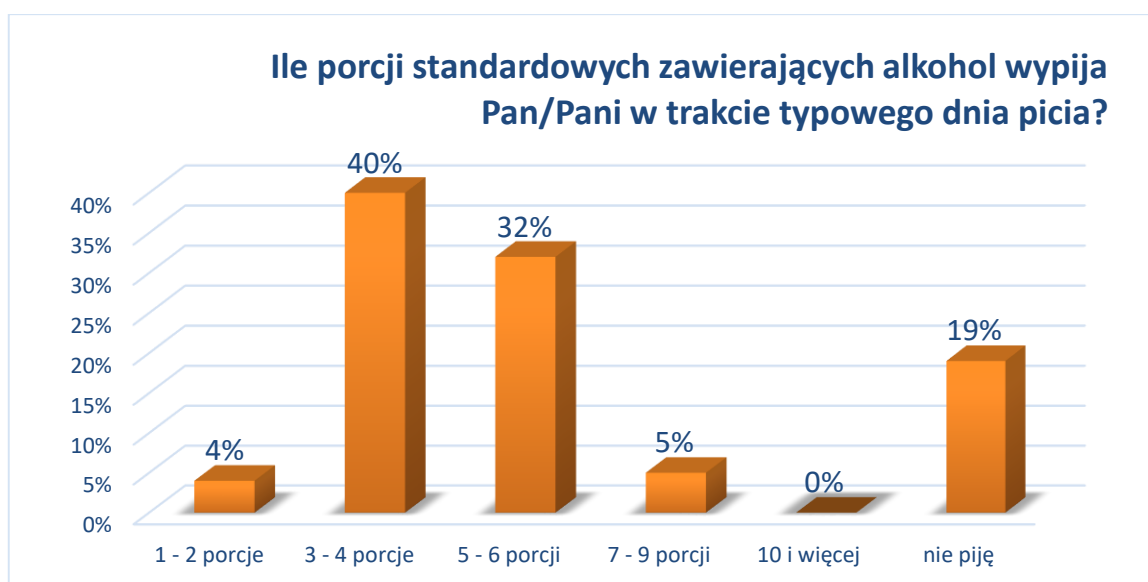

Kolejną kwestią była **częstotliwość spożywania alkoholu**. **19%** respondentów to osoby deklarujące **abstynencję**. Największa liczba badanych przyznała że pije alkohol kilka razy w miesiącu (49%) oraz kilka razy w roku (18%). 12% mieszkańców przyznaje się do spożywania alkoholu kilka razy w tygodniu. Otrzymane wyniki można podsumować stwierdzeniem, że **większość mieszkańców pije alkohol sporadycznie**.

Oprócz częstotliwości spożywania alkoholu ważne są także jego **ilości**. Porcja standardowa alkoholu (tzn. 10g czystego, 100% alkoholu) zawarta jest w ok. 250 ml piwa o mocy 5% (pół butelki), w ok. 100 ml wina o mocy 12% (jeden kieliszek wina) oraz w ok. 30 ml wódki o mocy 40% (mały kieliszek wódki).

Badani deklarowali najczęściej, że spożywają jednorazowo 3 – 4 porcji alkoholu – 40% (0,5 – 1 piwa, 1 – 2 kieliszki wina lub 1 – 2 małe kieliszki wódki) lub 5 – 6 porcji (32%). 19% badanych to osoby niepijące. W związku z powyższym, należy uznać, że mieszkańcy Malborka odzwierciedlają postawy wobec picia alkoholu o niskim poziomie ryzyka.

94% mieszkańców Malborka uważa, że **w okolicy znajduje się odpowiednia liczba punktów**, w których można kupić alkohol. Jednocześnie 6% badanych twierdzi, że lokali jest za dużo.

Zachowania związane z piciem alkoholu są w dużej mierze zależne od postaw, czyli chociażby wiedzy na temat szkodliwego działania alkoholu, emocji i motywacji, które towarzyszą jego spożywaniu.

Pierwsze z pytań dotyczyło mitu, jakoby alkohol zawarty w „słabszych” napojach (piwie, winie) był mniej szkodliwy niż ten zawarty w wysokoprocentowych napojach (np. w wódce). Wyniki świadczą o tym, że to błędne przekonanie nie jest rozpowszechnione wśród dorosłej społeczności Malborka, ponieważ **96% mieszkańców słusznie uważa, że alkohol zawarty w piwie jest tak samo groźny jak ten zawarty w wódce.**

Kolejne pytanie badające postawy względem alkoholu dotyczyło dostępności i kontroli sprzedaży alkoholu. **Łącznie 52% mieszkańców uważa, że „dostęp do alkoholu powinien być ograniczony lub kontrolowany”.** Jednocześnie, **91% respondentów ocenia osoby pijące alkohol jako nie zagrażające lub raczej nie zagrażające bezpieczeństwu w środowisku lokalnym.**

Tylko 4% badanych uważa, że osoby nieletnie mają łatwość w zakupie alkoholu w lokalnych sklepach.

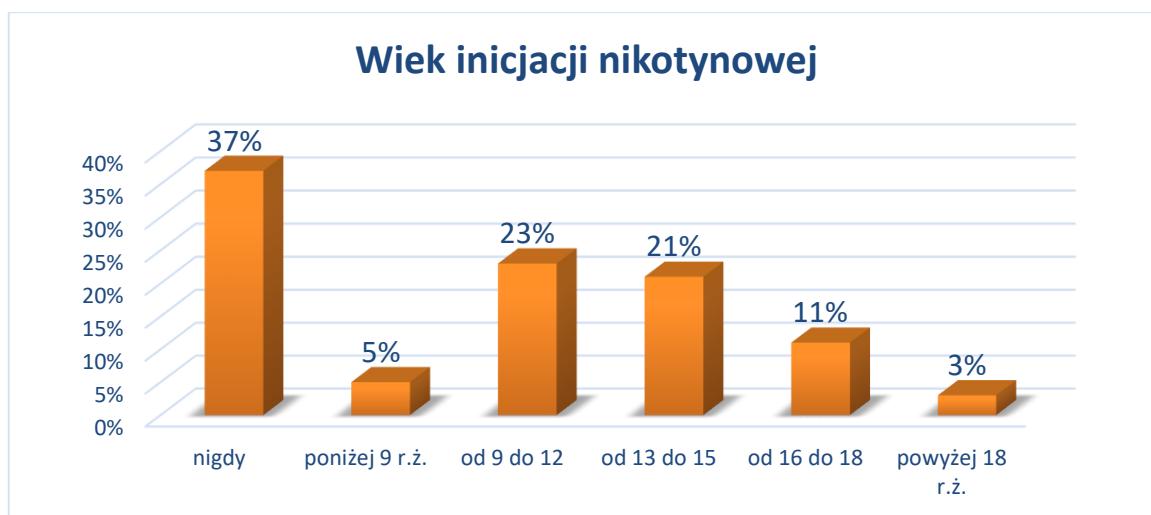
98% respondentów nie zgadza się ze stwierdzeniem, że kobiety w ciąży nie mogą pić bezpiecznie niewielkich ilości alkoholu, również 91% badanych twierdzi, że alkohol nie pomaga w trudnych sytuacjach życiowych. Prowadzenie samochodu po spożyciu alkoholu znajduje częściową aprobatę tylko wśród 19% badanych.

<i>Twierdzenie</i>	<i>Zdecydowanie zgadzam się</i>	<i>Raczej zgadzam się</i>	<i>Raczej nie zgadzam się</i>	<i>Zdecydowanie nie zgadzam się</i>
<i>Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce.</i>	0%	4%	0%	96%
<i>Dostęp do alkoholu powinien być ograniczony lub kontrolowany.</i>	8%	42%	28%	22%
<i>Osoby pijące alkohol zagrażają bezpieczeństwu w moim środowisku lokalnym.</i>	0%	9%	71%	20%
<i>Osoby nieletnie mogą z łatwością kupić alkohol w lokalnych sklepach.</i>	0%	4%	63%	33%
<i>Picie alkoholu pomaga w trudnych sytuacjach życiowych.</i>	0%	9%	25%	66%
<i>Prowadzenie samochodu po niewielkiej ilości alkoholu jest bezpieczne.</i>	0%	19%	15%	66%
<i>Kobiety w ciąży mogą bezpiecznie pić niewielkie ilości alkoholu.</i>	0%	2%	26%	72%

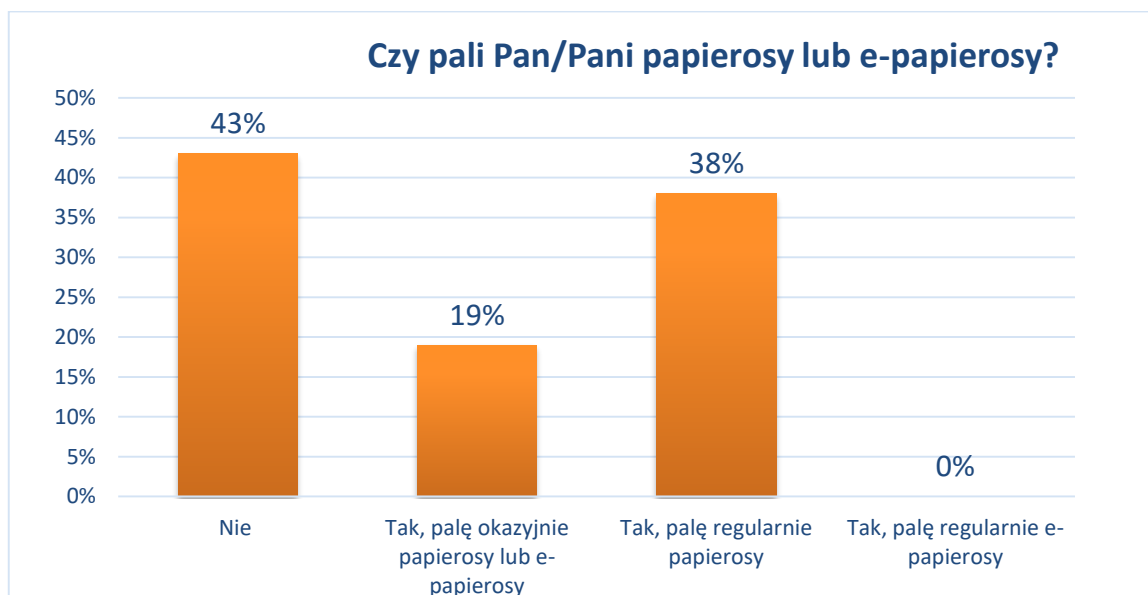
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NIKOTYNA

Pierwszą z poruszanych kwestii był wiek inicjacji nikotynowej. Okazuje się, że **23% respondentów** zapaliło pierwszego papierosa między 9 a 12 rokiem życia. 21% badanych zapaliło swojego pierwszego papierosa między 13 a 15 r.ż.. Z kolei 37% badanych nigdy nie paliło.

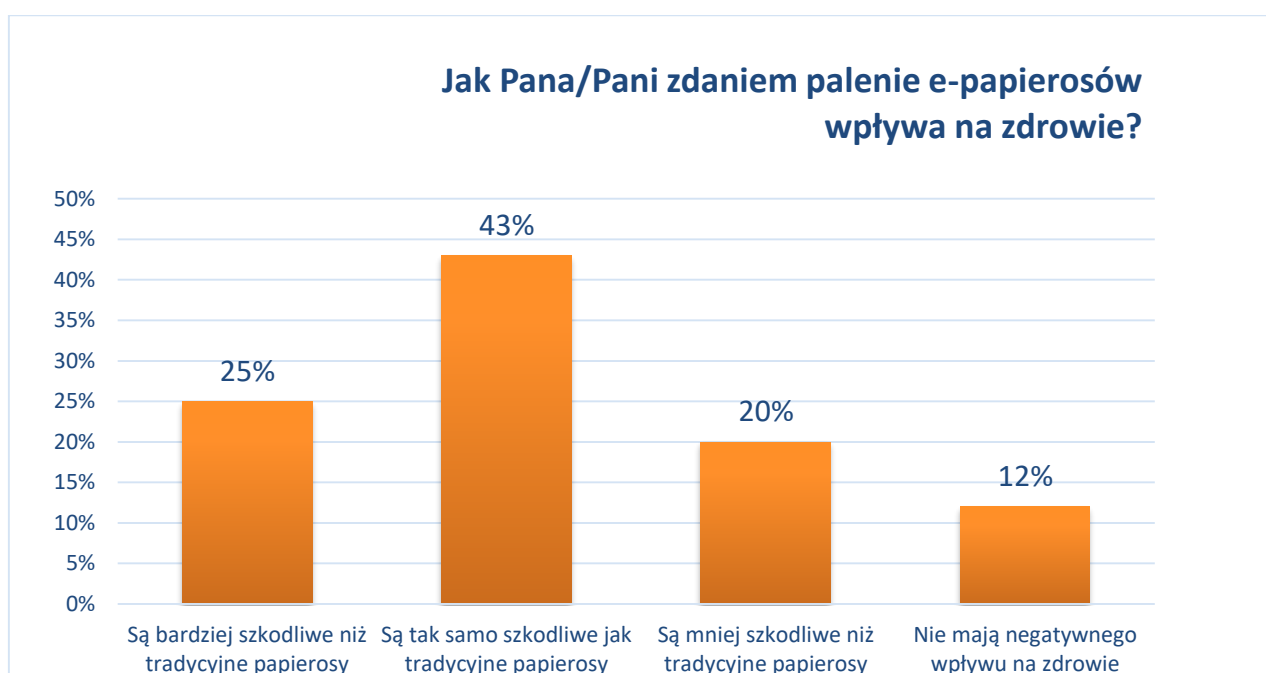
Podobnie, jak w przypadku wieku inicjacji alkoholowej, należy uznać, że badani mieszkańcy Malborka, raczej wcześniej zaczęli eksperymentować z tego typu wyrobami tytoniowymi.

W ciągu ostatnich lat można zaobserwować tendencję do zmniejszania się ilości osób palących papierosy. Aczkolwiek, **38% badanych odpowiedziało, że pali regularnie papierosy a okazyjnie robi to, włączając w to e-papierosy, 19%. 43% badanych wskazało, że nie znajduje się obecnie w nikotynowym nałogu.**

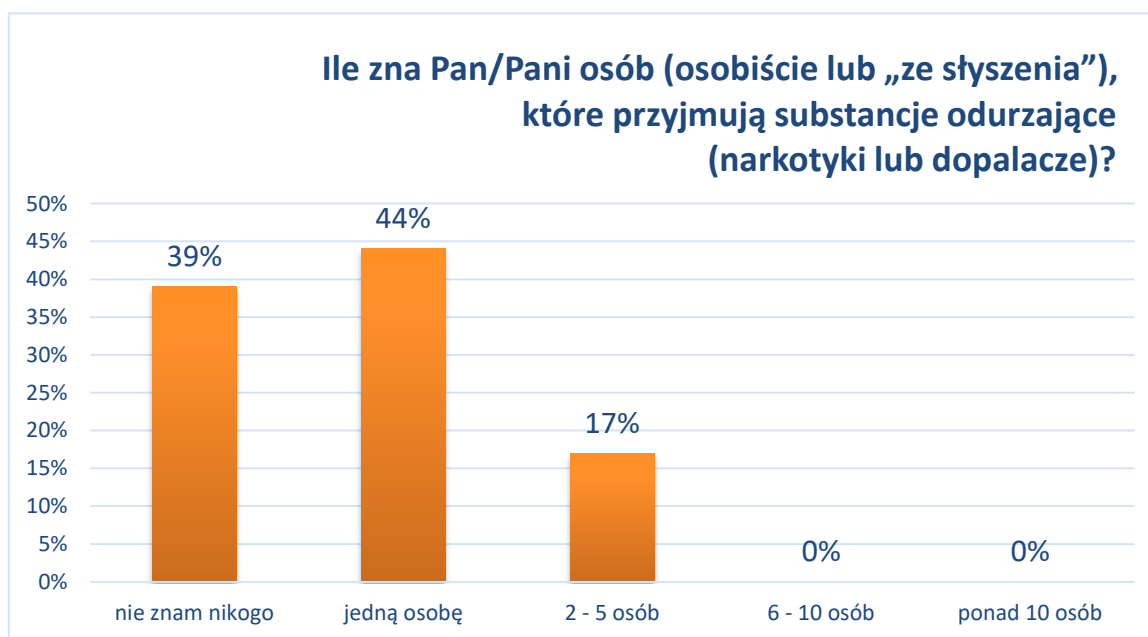

Ze względu na rosnącą popularność e-papierosów zapytaliśmy się mieszkańców, co sądzą o ich szkodliwości. Producenci tych wyrobów sugerują, że stanowią one zdrowsze odpowiedniki klasycznych papierosów. Istotnie nie zawierają one substancji smolistych, jednak nadal dostarczają one nikotyny – substancji o działaniu psychoaktywnym, skutkującej wieloma negatywnymi konsekwencjami zdrowotnymi. **43% respondentów uważa, że e-papierosy są tak samo szkodliwe, jak klasyczne papierosy.** Aczkolwiek, 20% uważa, że są one mniej szkodliwe niż tradycyjne papierosy. 25% badanych jest przeciwnego zdania, stwierdzając, że mają one gorszy wpływ na zdrowie człowieka niż tradycyjne papierosy.

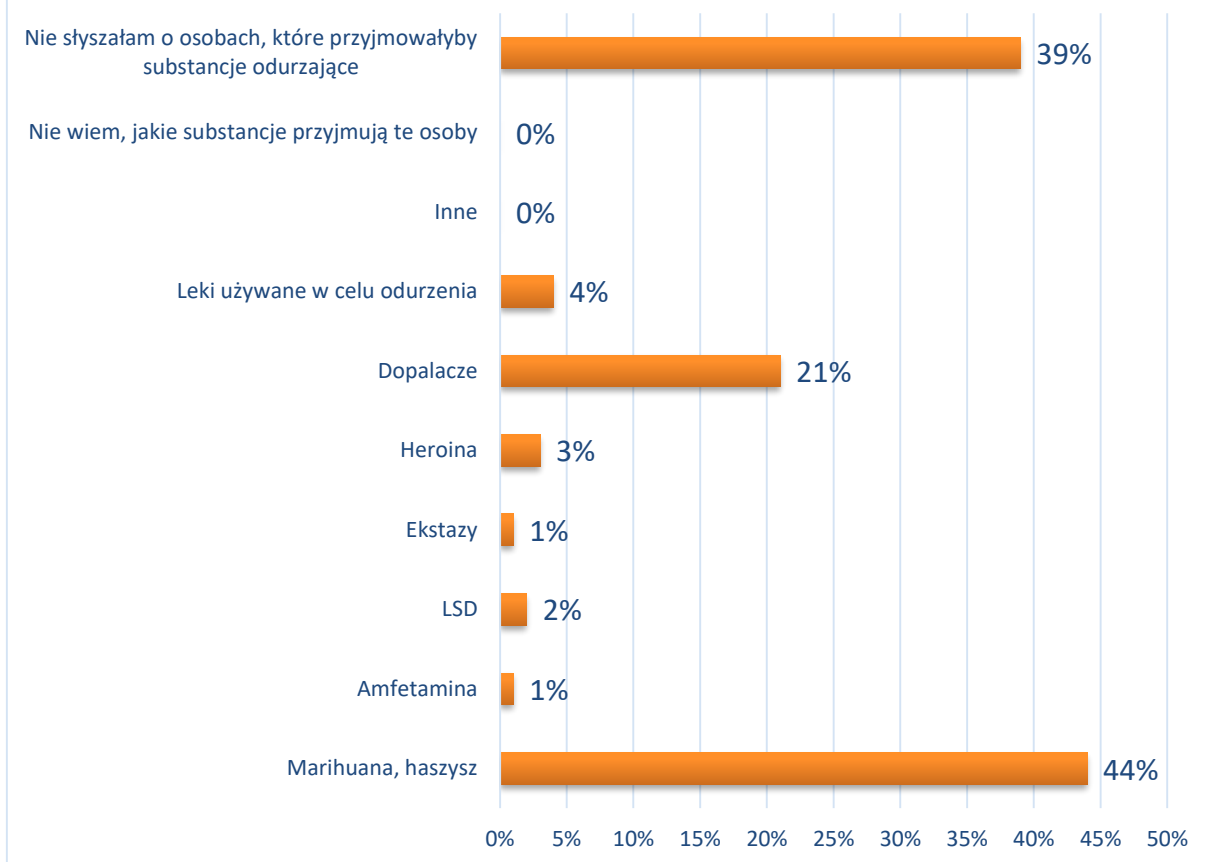
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI I DOPALACZE

Badanie rozpoczęliśmy od pytania niezagrażającego, tj. niebudzącego oporu oraz motywujące wyrażenia swojego rzeczywistego stanowiska. Dotyczy ono osób zażywających narkotyki i dopalacze w najbliższym środowisku. Poniższy wykres prezentuje otrzymane wyniki. **Łącznie 61% respondentów zna co najmniej jedną osobę zażywającą substancje psychoaktywne: narkotyki lub dopalacze.** 39% twierdzi, że nie ma w swoim otoczeniu osób przyjmujących substancje odurzające,

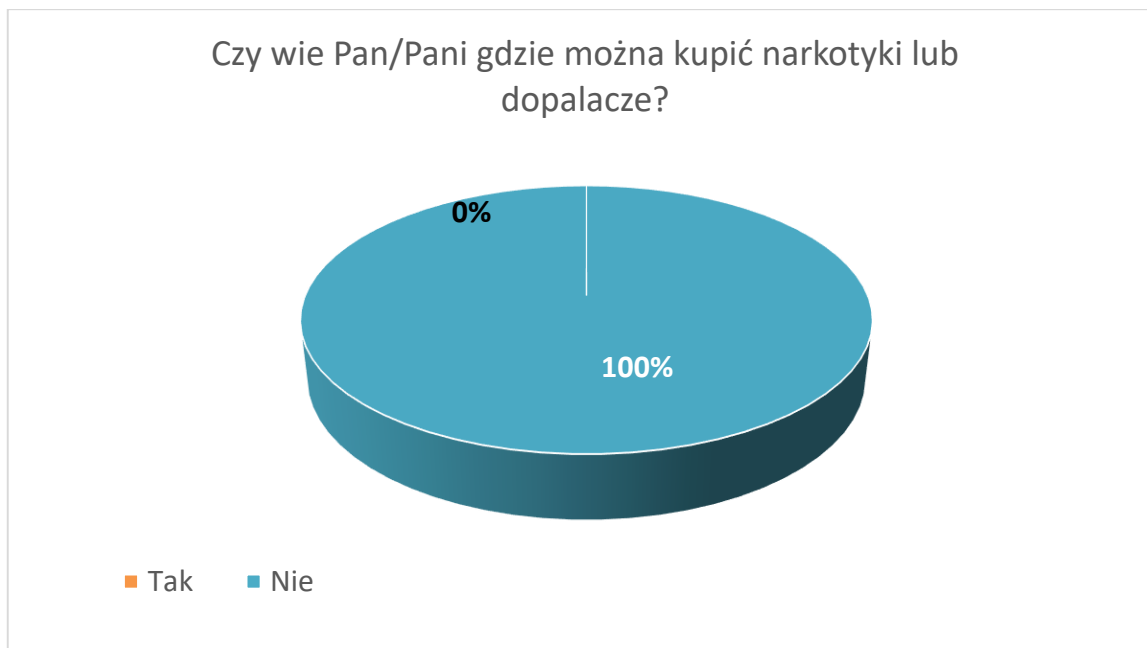

Wśród najczęściej stosowanych w środowisku lokalnym substancji znalazła się **marihuana i haszysz** – **44% respondentów zna osoby, które przyjmują te substancje.** Warto w tym miejscu zaznaczyć, iż w społeczeństwie istnieje szeroko rozpowszechnione przekonanie o nikłej szkodliwości marihuany (najczęściej przyjmuje się ją poprzez palenie suszu). **Kolejne, co do popularności okazały się dopalacze** – **21% badanych przyznało, że biorą je osoby z ich otoczenia.** Te rodzaje substancji są szczególnie niebezpieczne ze względu na brak wiedzy na temat konsekwencji ich przyjmowania oraz bardzo łatwą dostępność w sklepach internetowych.

Jakie substancje odurzające są najczęściej przyjmowane przez osoby, które znasz? (pytanie wielokrotnego wyboru)

100% respondentów nie wie, gdzie może nabyć substancje psychoaktywne takie, jak narkotyki czy dopalacze.

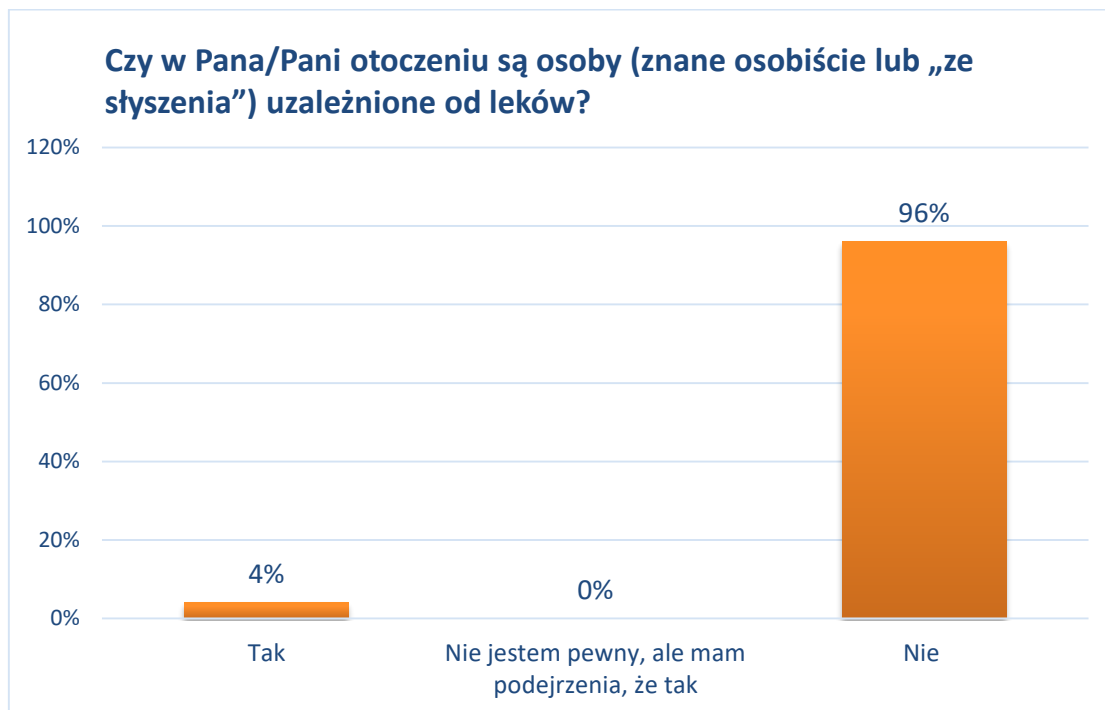

W polskim społeczeństwie oprócz narkotyków i dopalaczy poważnym problemem są również leki dostępne w aptekach. Niektóre z nich np. pseudoefedryna wywierają wpływ na układ nerwowy i mogą być stosowane niezgodnie z przeznaczeniem w celu wywołania efektów odurzających. Wiele osób może być także uzależnionych od powszechnie dostępnych leków przeciwbólowych. Co więcej: *Sprzedaż leków w Polsce od kilkunastu lat rośnie. Jak podaje Urząd Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych, nasz kraj jest szóstym co do wielkości rynkiem zbytu leków w Europie. Pod względem liczby opakowań przypadających na jednego mieszkańca zajmujemy drugie miejsce – za Francją⁴.*

⁴ Centrum Badania Opinii Społecznej, *Komunikat z badań: Stosowanie leków dostępnych bez recepty*, Warszawa, październik 2007.

Źródło: www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2010/K_143_10.PDF (dostęp: 16.06.2017).

Okazuje się, że w środowisku lokalnym ten problem nie jest zauważalny.
96% respondentów nie ma w swoim otoczeniu osób uzależnionych od leków.

PRZEMOC W RODZINIE

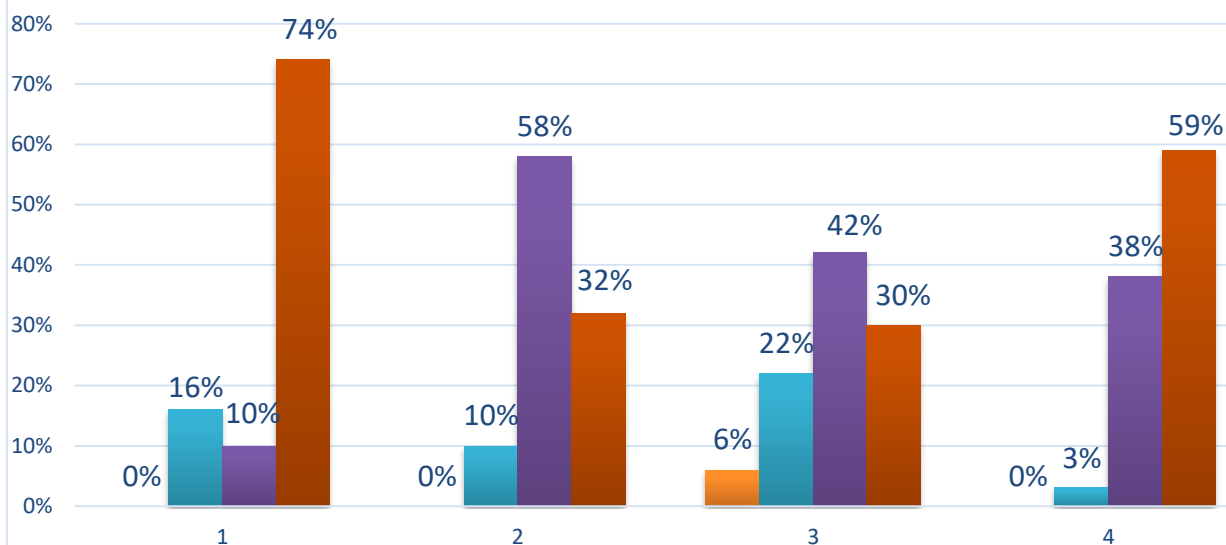
PRZEKONANIA DOTYCZĄCE WYCHOWANIA DZIECI

Respondenci otrzymali propozycje czterech stwierdzeń dotyczących wychowania dzieci, z którymi mogli się zgodzić bądź też nie. **Poniższe wartości pozwalają sądzić, że badani nie przejawiają postaw wychowawczych, które właściwe są dla tradycyjnego wychowania.**

Stwierdzenie „**Aby prawidłowo wychować dziecko, należy od czasu do czasu dawać klapsa**” w większości spotkało się z odrzuceniem przez respondentów – **łącznie 84% mieszkańców nie zgadza się z takim stwierdzeniem.** Aczkolwiek, **72% badanych zdecydowanie lub raczej nie zgadza się, aby kary fizyczne były zakazane prawem.**

Kolejne twierdzenie: „Dziecko powinno bać się rodziców, wtedy łatwiej o posłuszeństwo i szacunek” spotkało się z negacją **90%** respondentów. Dodatkowo, **97%** badanych zdecydowanie lub raczej nie zgadza się ze stwierdzeniem, że stosowanie kar fizyczne hartują dziecko i pozwalają sobie lepiej radzić w przyszłości.

Przekonania dotyczące wychowania

1 - Aby prawidłowo wychować dziecko, należy od czasu do czasu dawać klapsa.

2 - Dziecko powinno bać się rodziców, wtedy łatwiej o posłuszeństwo i szacunek.

3 - Stosowanie kar fizycznych powinno być zakazane prawem.

4 - Kary fizyczne hartują dziecko i pozwalają mu lepiej radzić sobie w przyszłości.

■ zdecydowanie tak ■ raczej tak ■ raczej nie ■ zdecydowanie nie

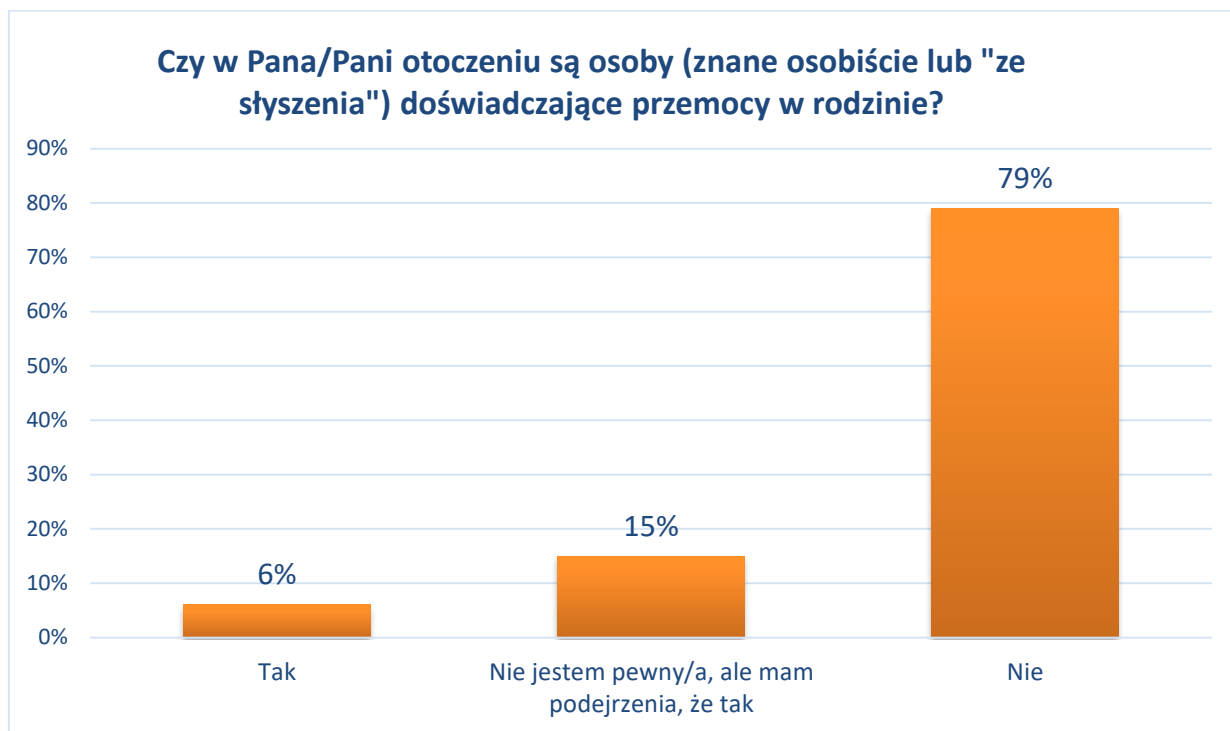
ZJAWISKO PRZEMOCY W RODZINIE

Polacy deklarują, że najczęściej doświadczali agresji w domu (9%) bądź na ulicy poza najbliższą okolicą (9%). Podobna liczba osób (8%) padła ofiarą przemocy nieopodal miejsca zamieszkania. Co dwudziesty ankietowany (5%) został zaatakowany w restauracji, kawiarni lub na dyskotece, czterech na stu (4%) spotkało się z przemocą w pracy lub szkole, a trzech na stu (3%) w środkach komunikacji⁵.

Powyższe wyniki są zbliżone do danych sprzed 3 lat, kiedy CBOS realizował podobne badania. Przemoc, zarówno ta fizyczna, jak i psychiczna, jest zjawiskiem dość powszechnym w polskiej społeczności, o czym świadczą wyniki cytowane wyżej. Jest to zjawisko niezwykle trudne do zbadania, ponieważ osoby doświadczające przemocy w różny sposób zniekształcają swoje doświadczenia, np. racjonalizując zachowanie sprawcy lub go usprawiedliwiając. Z tego względu zbadaliśmy rozpowszechnienie przemocy fizycznej oraz psychicznej w środowisku lokalnym bez kierowania bezpośredniego pytania o bycie ofiarą lub sprawcą przemocy w rodzinie.

Wyniki badań można uznać za ostrzegawcze, ponieważ 6% respondentów ma w swoim otoczeniu osoby, które doświadczają przemocy w rodzinie, a 15% podejrzewa że tak się dzieje.

⁵ CBOS, *Komunikat z badań: Przemoc i konflikty w domu*, Warszawa, czerwiec 2012.

Wśród badanych mieszkańców tylko **niewiele ponad połowa badanych wie do jakich instytucji może zgłosić się osoba doświadczająca przemocy w rodzinie (51%)**.

W dalszej części ankiety badane były przekonania dotyczące przemocy oraz funkcjonujące w społeczności lokalnej mity.

Łącznie 96% badanych zdecydowanie lub raczej nie zgadza się ze stwierdzeniem, że przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol. Warto pamiętać, że spożywanie alkoholu nasila tendencję do stosowania przemocy, ale nie jest jej bezpośrednią przyczyną. Oznacza to, że wyleczenie uzależnienia od alkoholu nie pozwala na zakończenie problemu przemocy w rodzinie.

W społeczeństwie raczej nie jest obecne jest przekonanie, że przemoc nie zdarza się w tzw. „dobrych domach” - **łącznie 77% mieszkańców Malborka nie jest skłonny myśleć schematycznie o przemocy w rodzinie.** Potwierdzeniem tego są deklaracje mieszkańców, z których wynika, że 55% zgadza się ze stwierdzeniem, że ofiarą przemocy w rodzinie może stać się zarówno kobieta, jak i mężczyzna.

Poniższe wartości wskazują na dobrą świadomość badanych mieszkańców na temat specyfiki przemocy. **Poniższe wartości dotyczą łącznych odpowiedzi: zgadzam się i zdecydowanie się zgadzam:**

- „Przemoc w rodzinie to prywatna sprawa, nikt nie powinien się wtrącać” – 9%;
- „Przemoc jest tylko wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele ofiary” – 26%;
- „Policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych” – 8%.

<i>Twierdzenie</i>	<i>Zdecydowanie prawdziwe</i>	<i>Raczej prawdziwe</i>	<i>Raczej nieprawdziwe</i>	<i>Zdecydowanie nieprawdziwe</i>
Przyczyną przemocy w rodzinie jest alkohol.	0%	4%	3%	93%
Przemoc zdarza się tylko w rodzinach z marginesu społecznego.	4%	19%	52%	25%
Ofiarą przemocy w rodzinie może stać się zarówno kobieta, jak i mężczyzna.	21%	34%	25%	20%
Przemoc w rodzinie to prywatna sprawa, nikt nie powinien się wtrącać.	0%	9%	61%	30%
Przemoc jest tylko wtedy, gdy są widoczne ślady na ciele ofiary.	1%	25%	25%	49%
Policja nie powinna interweniować w sprawach rodzinnych.	0%	8%	18%	74%

HAZARD

W ciągu 12 miesięcy poprzedzających badanie, co trzeci Polak w wieku 15+ grał w jakieś gry na pieniądze (34,2%). Polacy najczęściej grają w gry liczbowe Totalizatora Sportowego (26,8%), a w dalszej kolejności w zdrapki (13,3%), loterie/konkursy SMS-owe (7,4%) oraz na automatach do gier z tzw. niskimi wygranymi (4,5%). Wśród Polaków w wieku 15 lat i więcej 7,1% osób gra w jakąś grę na pieniądze co najmniej dwa razy w tygodniu. (...) symptomy zagrożenia uzależnieniem od hazardu występują u 5,3% ogółu Polaków w wieku 15+, a 0,7% osób w tej grupie wiekowej zdradza pewne symptomy problemu z hazardem. Wśród grających w gry na pieniądze realny problem z hazardem może mieć 2,2% graczy⁶.

O hazardzie mówi się, że jest to ukryty nałóg, ponieważ nie widać od razu wyraźnych symptomów uzależnienia. Niestety, uzależnienie od hazardu często współwystępuje z innymi problemami, jak nadużywanie alkoholu czy narkotyków. Pierwsze kroki w świecie hazardu, to zwykle korzystanie z gier internetowych, automatów czy zakładów bukmacherskich. Zapytaliśmy mieszkańców Malborka o ich doświadczenia z tego typu formami rozrywki. Wyniki sugerują, że raczej zasadniczo niewielki odsetek społeczności lokalnej korzysta z gier losowych.

Zdecydowana większość respondentów nie korzysta z wyróżnionych w badaniu form gier losowych. Dotyczy to zarówno zakładów bukmacherskich (98%), gry na automatach (95%), jak i internetowych gier hazardowych (93%).

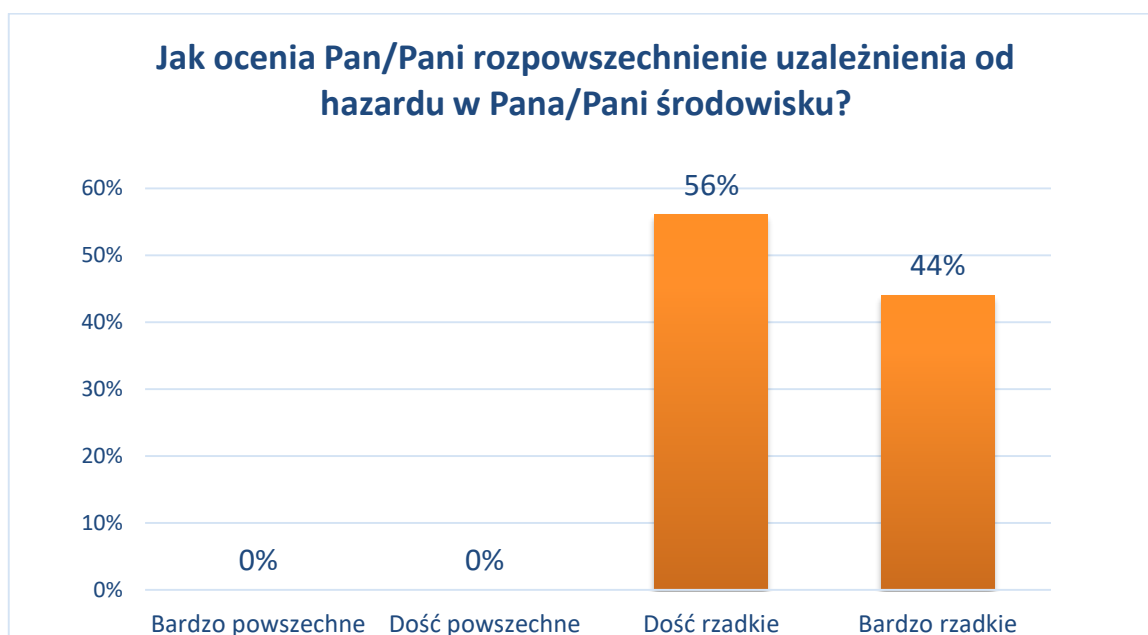
⁶ Centrum Badania Opinii Społecznych, *Komunikat z badań: Pracoholicy, siecioholicy, hazardziści... Uzależnienia od zachowań*, Warszawa, czerwiec 2015.

Źródło: www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2015/K_076_15.PDF (dostęp: 29.06.2017).

Czy korzysta Pan/Pani z następujących form gier losowych?

<i>Forma gry losowej</i>	<i>Tak, regularnie</i>	<i>Tak, od czasu do czasu</i>	<i>Korzystałem w przeszłości</i>	<i>Nie</i>
Zakłady bukmacherskie	0%	1%	1%	98%
Gra na automatach, w salonach gier	0%	3%	2%	95%
Internetowe gry hazardowe (np. poker)	0%	3%	4%	93%

W subiektywnej ocenie wszystkich mieszkańców zjawisko uzależnienia od hazardu jest bardzo i dość rzadkie - łącznie 100%. Jednocześnie 75% respondentów nie wie, gdzie mogą zgłosić się osoby uzależnione od hazardu.

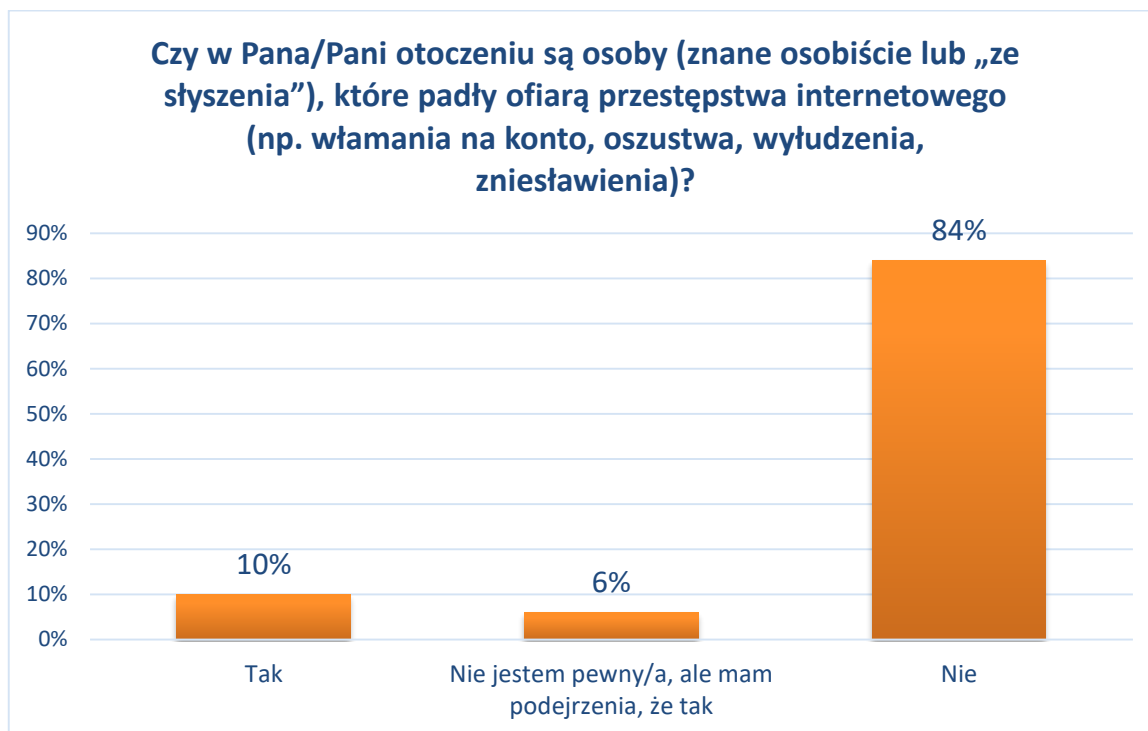

CYBERPRZEMOC I UZALEŻNIENIE OD INTERNETU

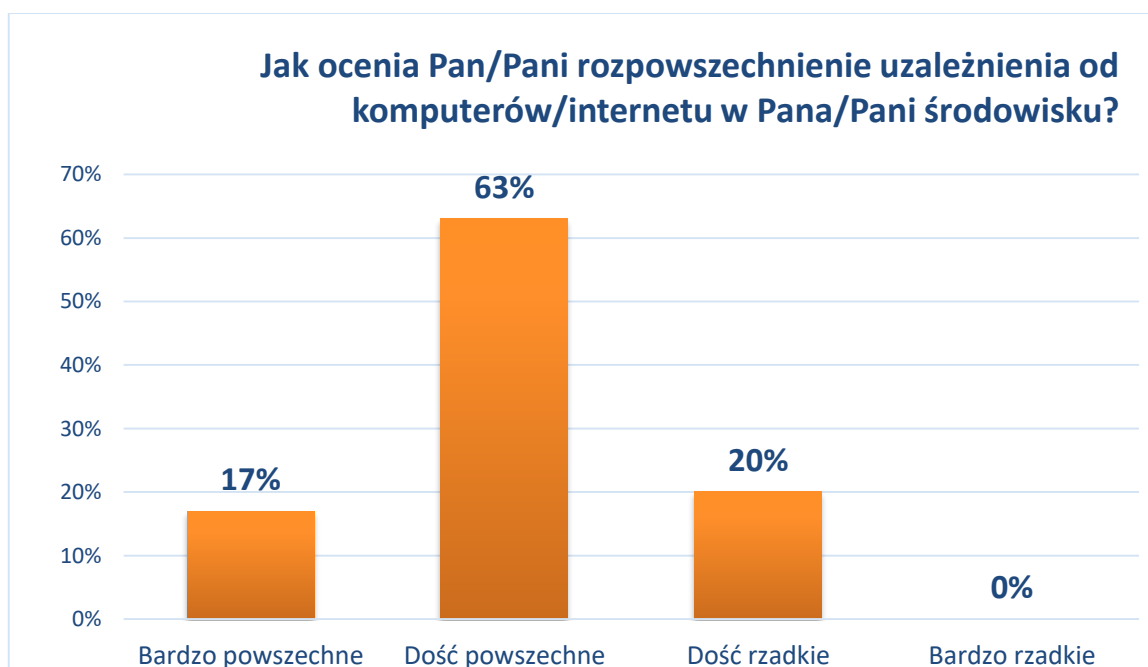
Kolejnym zagadnieniem badanym w ramach ankiety jest cyberprzemoc. *Zjawisko cyberprzemocy najkrócej definiuje się jako przemoc z użyciem technologii informacyjnych i komunikacyjnych. (...) Podstawowe formy zjawiska to nękanie, straszenie, szantażowanie z użyciem Sieci, publikowanie lub rozsyłanie ośmieszających, kompromitujących informacji, zdjęć, filmów z użyciem Sieci oraz podszywanie się w Sieci pod kogoś wbrew jego woli. Do działań określanych mianem cyberprzemocy wykorzystywane są głównie: poczta elektroniczna, czaty, komunikatory, strony internetowe, blogi, serwisy społecznościowe, grupy dyskusyjne, serwisy SMS i MMS⁷.*

Badania wykazały, że cyberprzemoc w lokalnej społeczności w zasadzie nie stanowi problemu. Mianowicie, **84%** badanych nie ma **w swoim otoczeniu osób, które padły ofiarą przestępstwa internetowego** (np. włamania na konto, oszustwa, wyłudzenia, zniesławienia), **a łącznie 10% wie o takich zdarzeniach, a 6% nie jest pewna, ale ma podejrzenia, że tak właśnie się stało.**

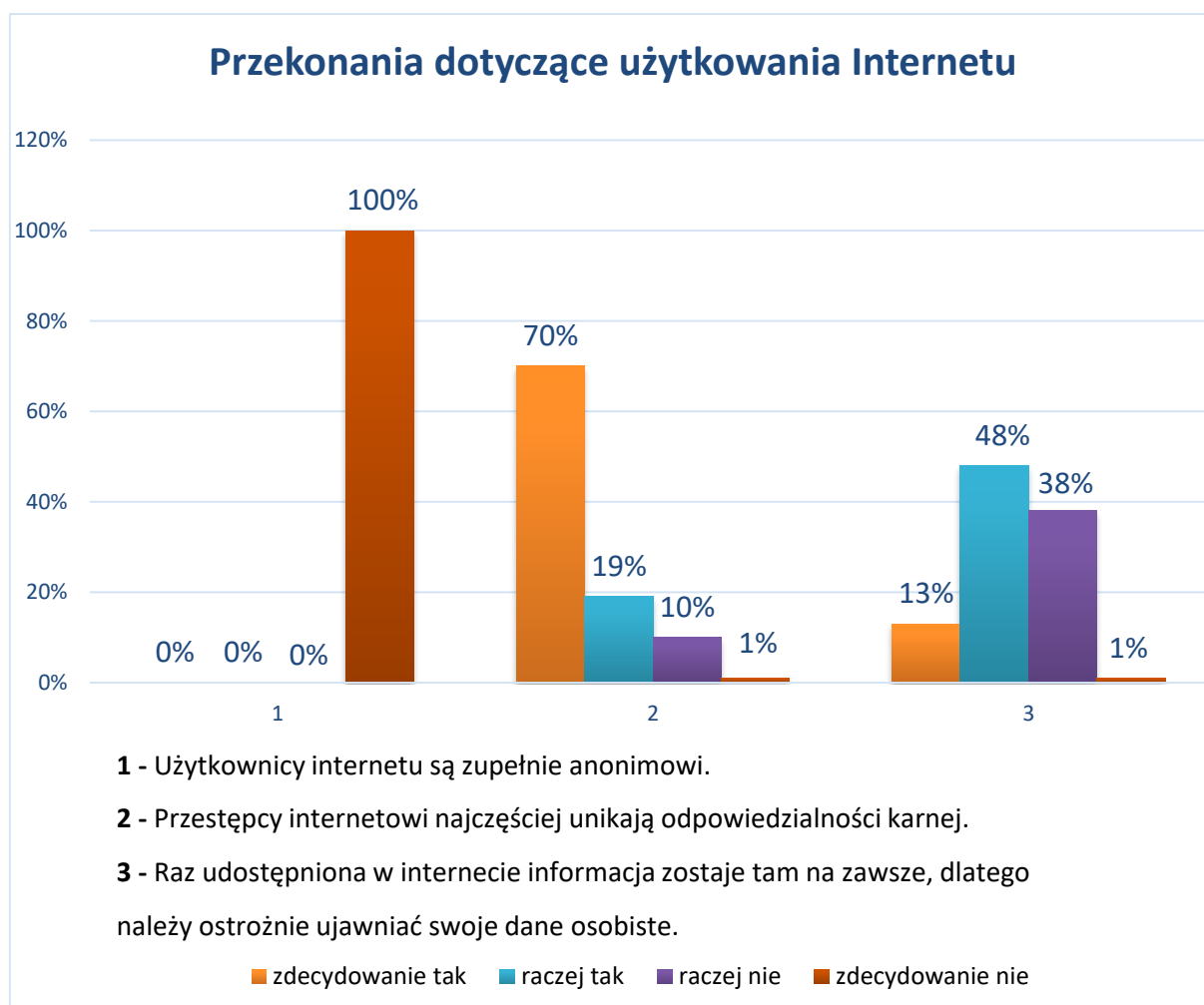
⁷ Wojtasik, Ł. *Cyberprzemoc - charakterystyka zjawiska.*

Bardziej niepokojące są dane związane są z subiektywnym oszacowaniem uzależnienia od komputerów lub Internetu w środowisku lokalnym. **Łącznie 80% uważa, że tego typu uzależnienie jest dość i bardzo powszechne w środowisku lokalnym, a tylko 20% ocenia je jako dość rzadkie zjawisko.**

Zapytaliśmy mieszkańców Malborka o ich przekonania odnośnie korzystania z Internetu, które związane są z bezpieczeństwem w sieci. **100% respondentów twierdzi, że osoby korzystające z Internetu nie są anonimowe, oraz że należy ostrożnie dzielić się swoimi danymi w Internecie (61%).** Jednocześnie, łącznie 89% badanych uważa, że przestępcy internetowi nie unikają odpowiedzialności karnej.

BADANIA SPRZEDAWCÓW NAPOJÓW ALKOHOLOWYCH

Niewątpliwie ważną grupą, która może zarysować szczególny obraz problemów związanych z alkoholem występujących w mieście są sami pracownicy punktów sprzedaży alkoholu, spotykający się codziennie w swojej pracy z konsumentami tego napoju. Ich postawy wobec osób nabywających/konsumujących alkohol oraz przestrzeganie prawa w zakresie sprzedaży alkoholu mogą w znaczącym stopniu przyczynić się do ograniczenia problemów związanych z nadużywaniem alkoholu zarówno przez nieletnich jak i dorosłych.

GRUPA BADANA

Badanie zostało przeprowadzone wśród sprzedawców napojów alkoholowych w punktach sprzedaży na terenie miasta. Grupa badana stanowiła 19 kobiet i 11 mężczyzn. 16 respondentów, to pracownicy punktów. Natomiast 14 osób, to ich właściciele. Średnia wieku przebadanych sprzedawców wyniosła 35 lat.

CEL BADANIA

Ten obszar przeprowadzonych badań miał na celu poznanie postawy sprzedawców napojów alkoholowych względem następujących zagadnień:

- sprzedaży alkoholu osobom nieletnim,
- sprzedaży alkoholu osobom nietrzeźwym,
- spożywania alkoholu w miejscu jego sprzedaży,
- nieprzyjemne sytuacje zainicjowanych przez osoby spożywające alkohol.

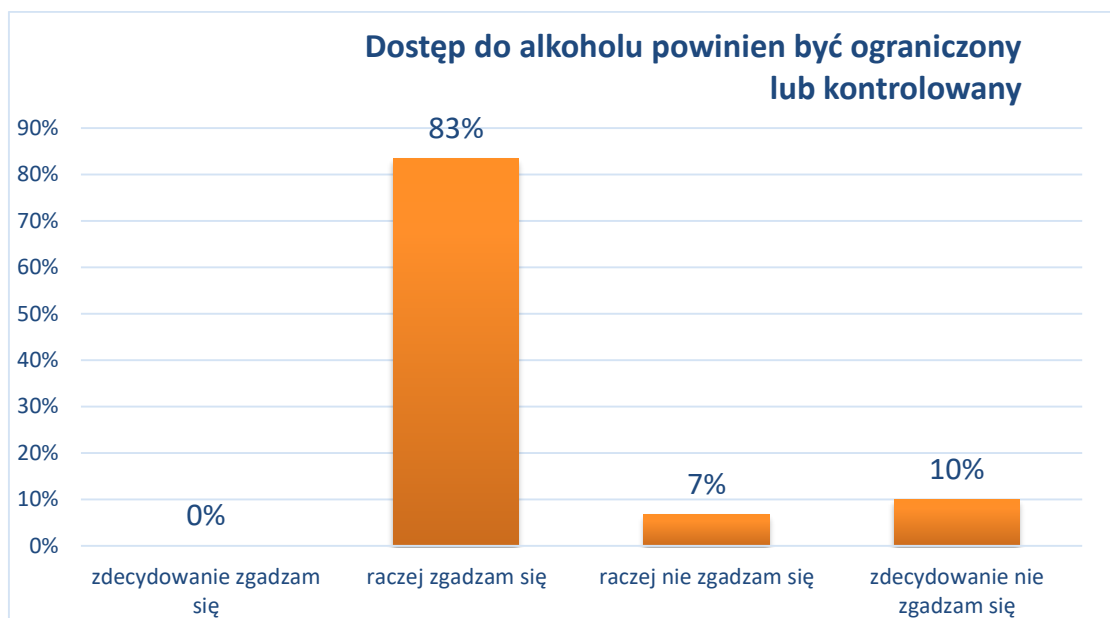
WYNIKI BADAŃ

Jednym z pierwszych zagadnień poruszonych w kwestionariuszu ankiety dla sprzedawców alkoholu było określanie poziomu świadomości na temat niebezpieczeństw wynikających z zawartości alkoholu w poszczególnych rodzajach napojów alkoholowych.

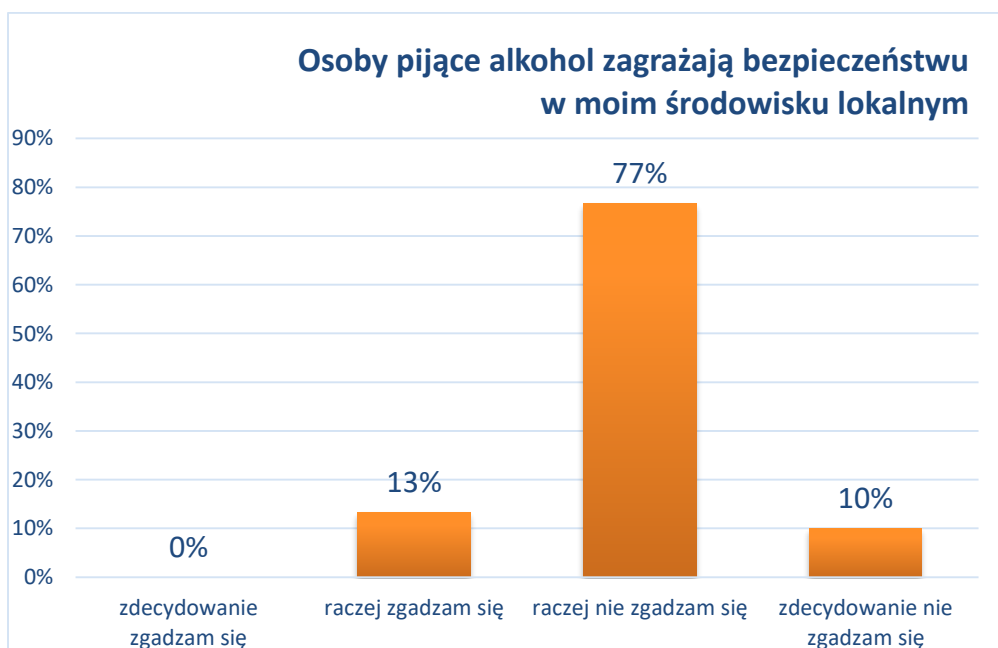
Łącznie 87% badanych sprzedawców napojów alkoholowych wskazało, że alkohol zawarty w piwie oraz winie jest tak samo groźny jak ten zawarty w wódce. Świadczy, to pośrednio o wysokim poziomie świadomości badanych na temat szkodliwości napojów o potencjalnie niższej zawartości procentowej alkoholu.

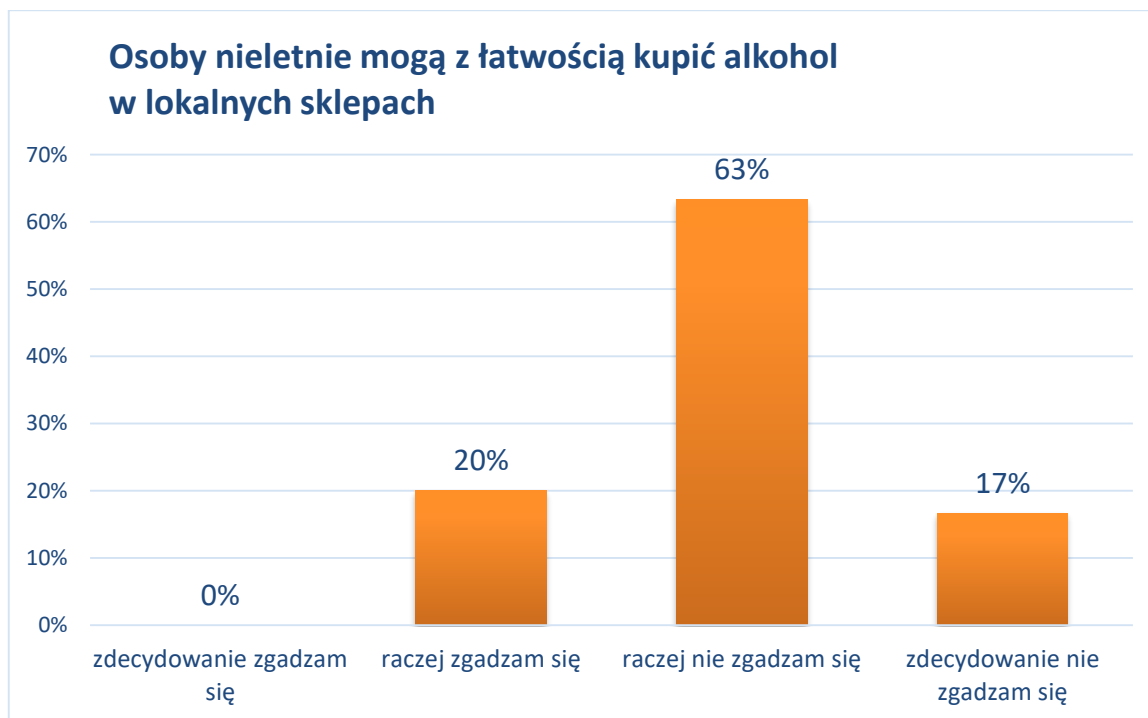
83% sprzedawców raczej przychyliła się do stwierdzenia, że dostęp do napojów alkoholowych powinien być ograniczony lub kontrolowany. Łącznie 17% badanych wyraża zdanie przeciwne, czyli nie jest przekonana, że dostęp ten nie powinien podlegać kontroli.

Łącznie 87% respondentów **nie zgadza się z tym, że osoby, które piją alkohol zagrażają bezpieczeństwu w ich lokalnym środowisku.** 13% sprzedawców uważa przeciwnie.

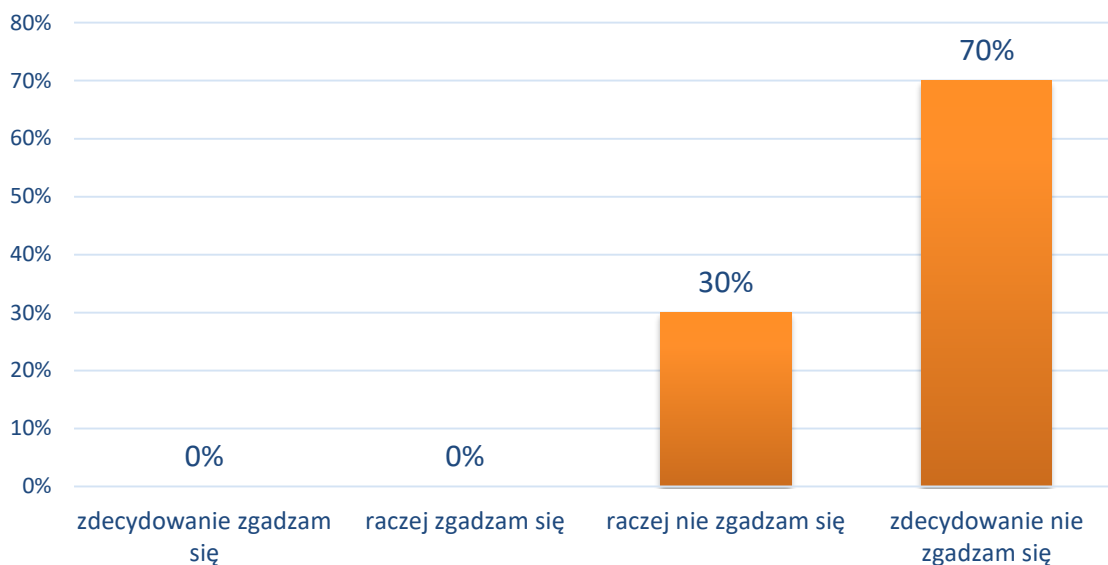
Kolejne pytanie dotyczyło subiektywnej oceny dostępności alkoholu dla osób poniżej 18. roku życia. Odpowiedzi sprzedawców wydają się jednoznaczne: **łącznie 80% nie zgadza się ze stwierdzeniem, że osoby małoletnie mają łatwy dostęp do alkoholu.** 20% ankietowanych uważa, z kolei, że zakup ten jest raczej łatwy.

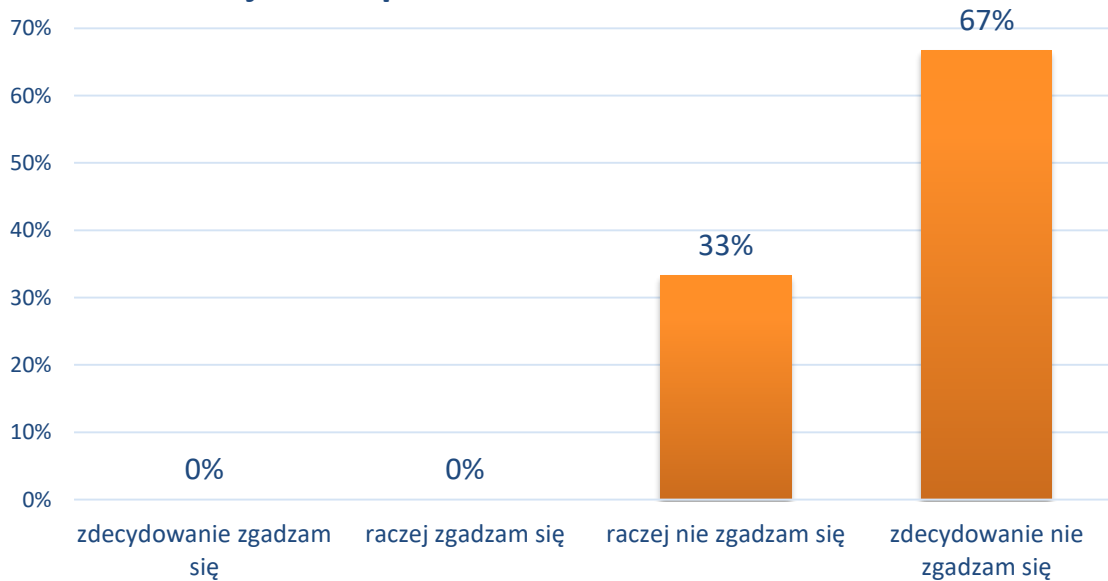
Struktura poniższych odpowiedzi sprzedawców pozwala przyjąć, że przyjmują oni raczej konstruktywne postawy wobec spożywania alkoholu:

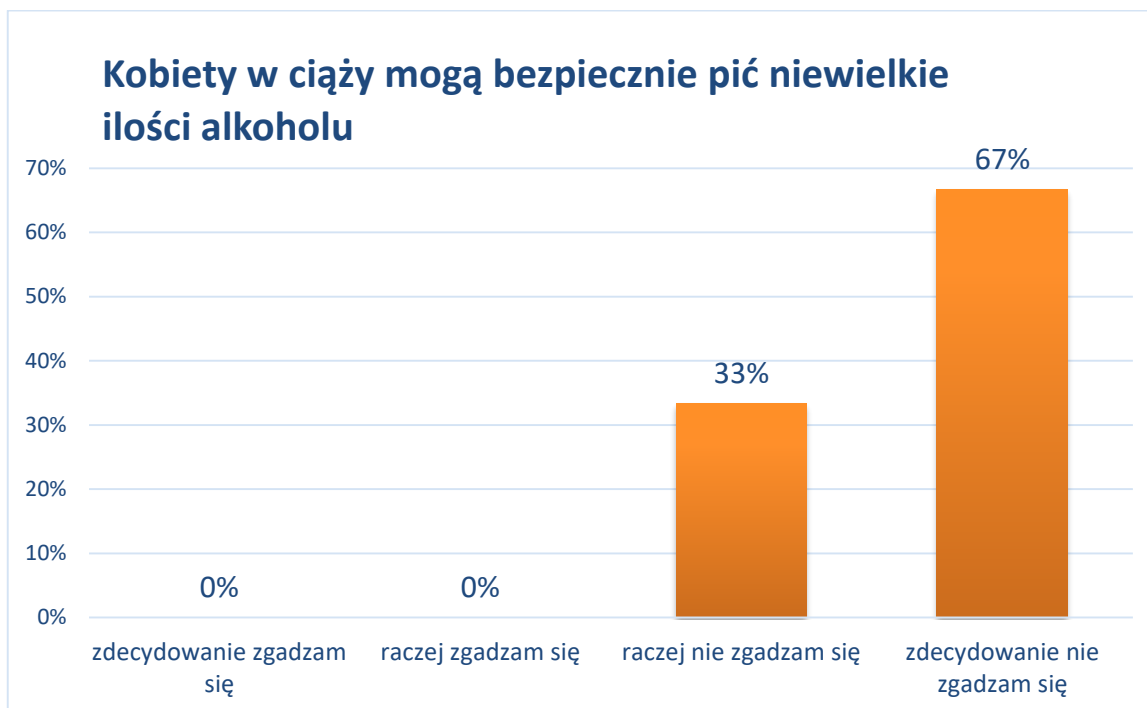
- łącznie 100% sprzedawców nie uważa, aby spożywanie alkoholu pomagało w trudnych sytuacjach życiowych;
- łącznie 100% badanych odpowiedziało, że prowadzenie samochodu po niewielkiej ilości alkoholu nie jest bezpieczne;
- łącznie 100% sprzedawców nie zgadza się ze stwierdzeniem, że kobiety w ciąży mogą bezpiecznie pić niewielkie ilości alkoholu.

Picie alkoholu pomaga w trudnych sytuacjach życiowych

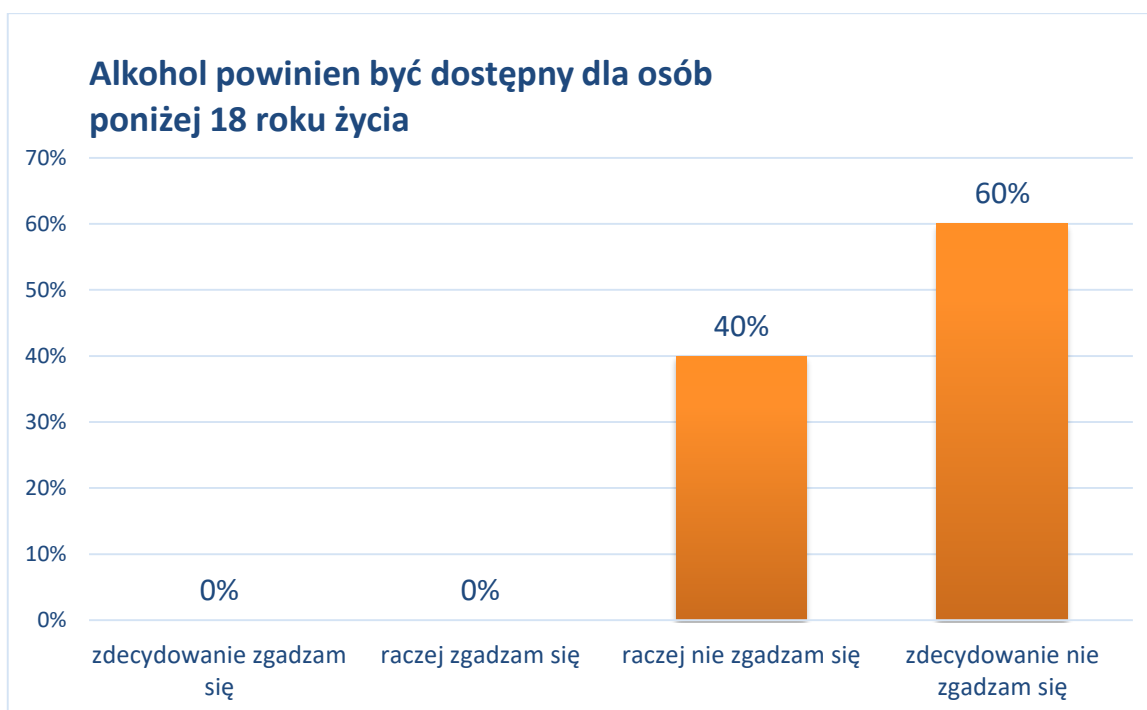

Prowadzenie samochodu po niewielkiej ilości alkoholu jest bezpieczne

Łącznie 100% sprzedawców napojów alkoholowych w Malborku **uważa, że alkohol nie powinien być dostępny dla osób poniżej 18. roku życia.**

Łącznie 90% badanych nie uważa, aby w okolicy było zbyt dużo punktów sprzedaży napojów alkoholowych.

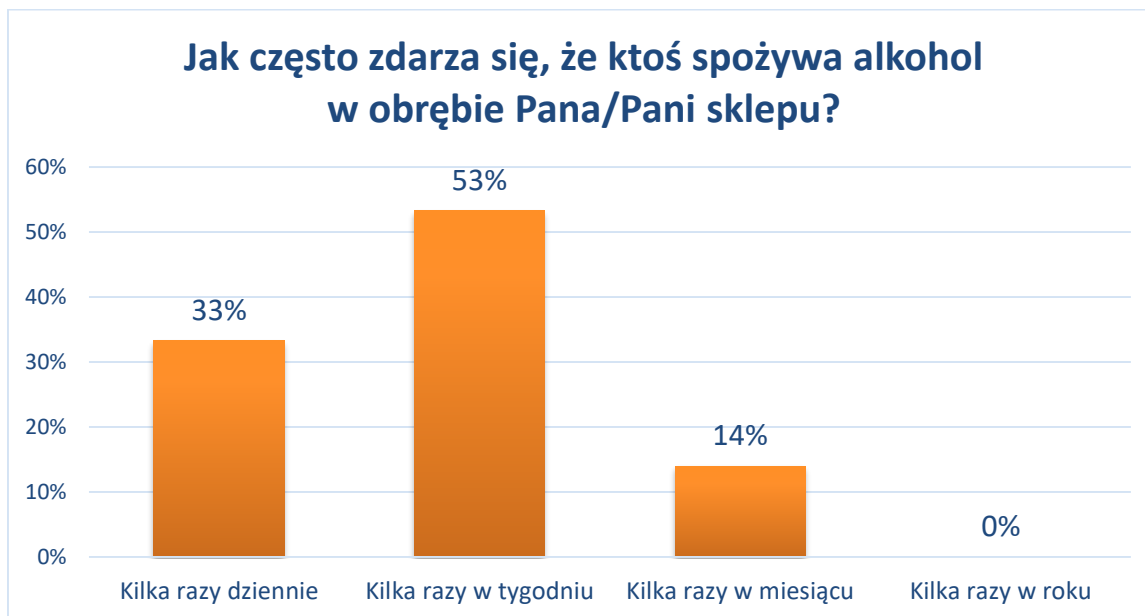

Sprzedawcy napojów alkoholowych w Malborku deklarują, że przypadki **próby kupna alkoholu przez osobę poniżej 18 roku życia zdarzają się kilka razy dziennie (47%) a kolejne 46% twierdzi, że kilka razy w tygodniu**. Wobec tego, należy uznać, że próby zakupu alkoholu przez osoby niepełnoletnie są podejmowane na terenie miasta bardzo często.

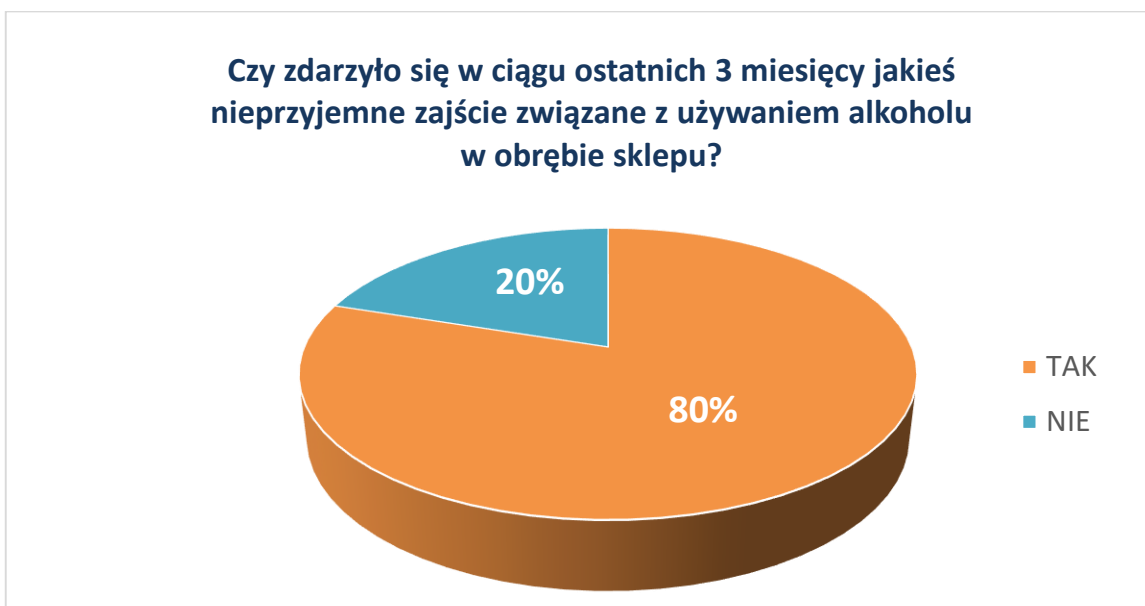

Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych

Spożywanie alkoholu w obrębie punktu sprzedaży wydaje się być częstym zjawiskiem. 33% badanych stwierdziło, że zdarza się to kilka razy w dziennie a 53%, że kilka razy w tygodniu.

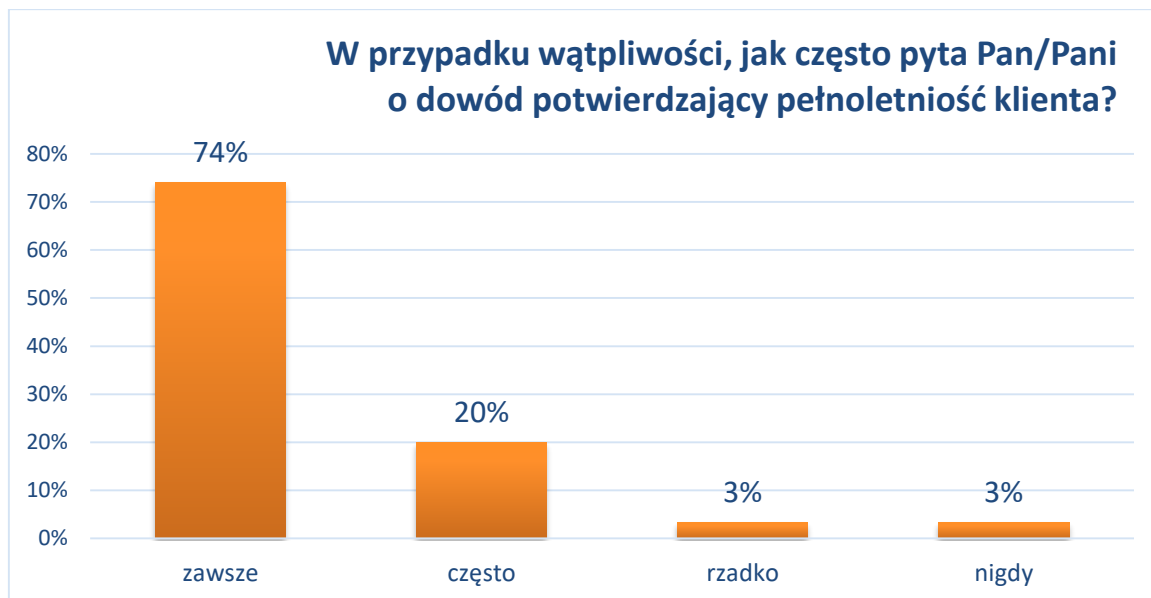
80% przebadanych sprzedawców przyznaje, że w ciągu ostatnich 3 miesięcy nie było nieprzyjemnych zjawisk związanych ze spożywaniem alkoholu w obrębie sklepu. W 7 przypadkach potrzebna była interwencja policji.

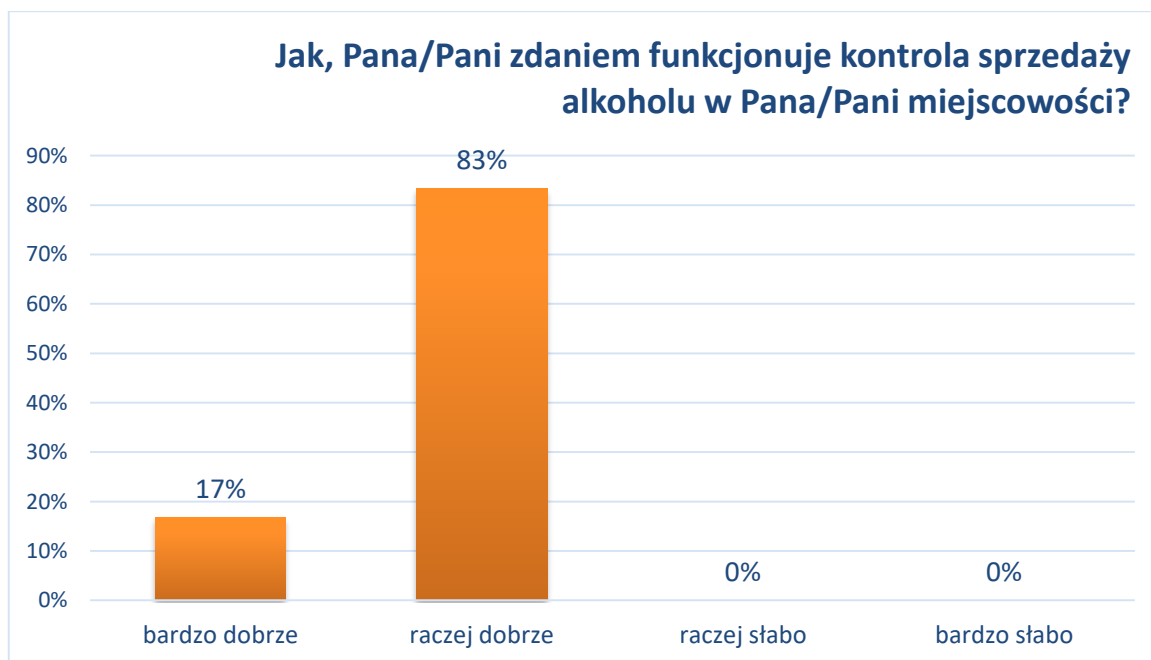
Rozkład deklaracji sprzedaży alkoholu osobom nieletnim wydaje się jednoznaczny. **74% badanych wskazało, że nigdy nie sprzedało alkoholu osobom, co do których miały podejrzenie, że są nieletnie a 23% badanych wskazało, że zdarzyło im się sprzedać kilka razy osobom nieletnim alkohol.**

W przypadku wątpliwości, co do wieku, tylko **74% badanych** zawsze sprawdza dowody potwierdzające wiek, a często robi to 20% osób.

Ostatnie badane zagadnienie dotyczyło subiektywnej oceny funkcjonowania kontroli punktów sprzedaży alkoholu w Malborku. **Łącznie 100% badanych** oceniło jej funkcjonowanie raczej dobrze i bardzo dobrze.

PROBLEMY SPOŁECZNE W ŚRODOWISKU DZIECI I MŁODZIEŻY

METODOLOGIA

Badania w placówkach oświatowych przeprowadzono przy użyciu internetowego narzędzia CORIGO. Jest to program pozytywnie zaopiniowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji, który pozwala na efektywne badanie postaw uczniów. Forma ankiety internetowej jest dla dzieci i młodzieży atrakcyjna oraz pozwala na upewnienie się, czy wszystkie pytania zostaną wypełnione.

CEL BADANIA

Podstawowym celem przeprowadzonych badań była analiza postaw i przekonań wobec substancji psychoaktywnych:

- alkoholu
- narkotyków
- dopalaczy.

CHARAKTERYSTYKA GRUPY BADANEJ

Centrum Rozwiązywania Problemów Społecznych

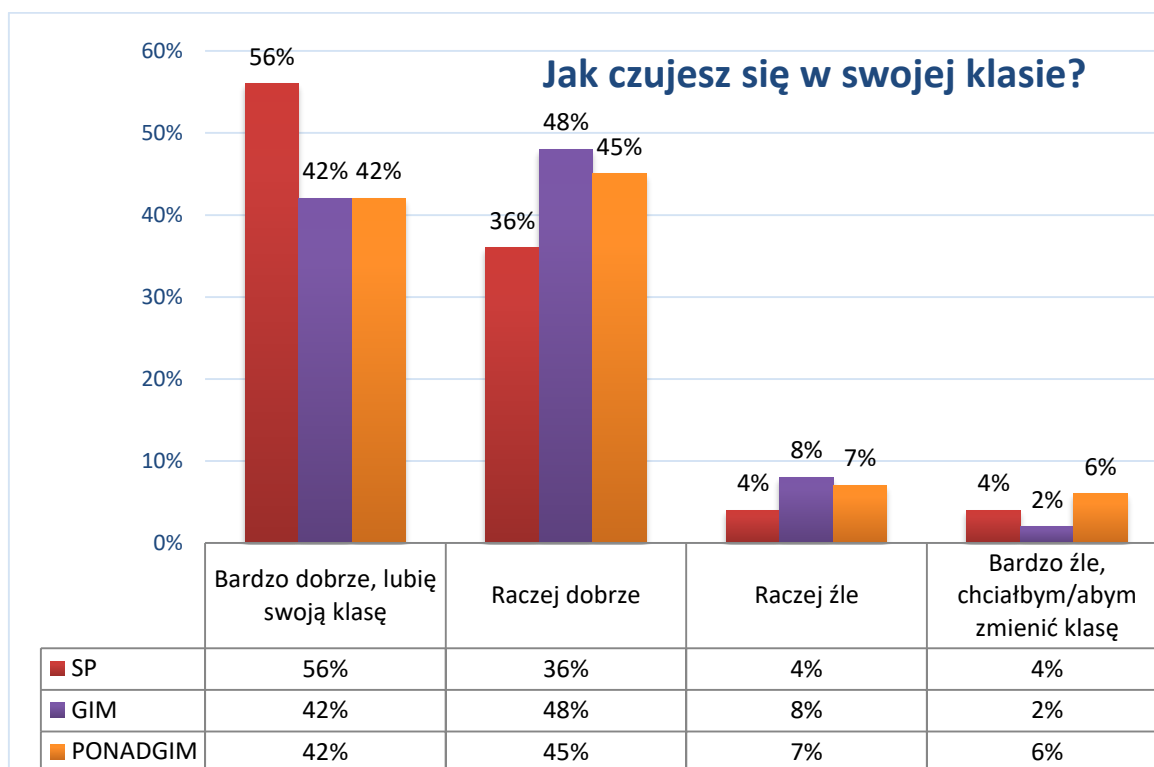
W badaniu wzięli uczniowie szkół podstawowych oraz klas gimnazjalnych.

Liczebność grup badanych

Szkoły Podstawowe	323
Klasy gimnazjalne	142
Szkoły ponadgimnazjalne	560
ŁĄCZNIE	1025

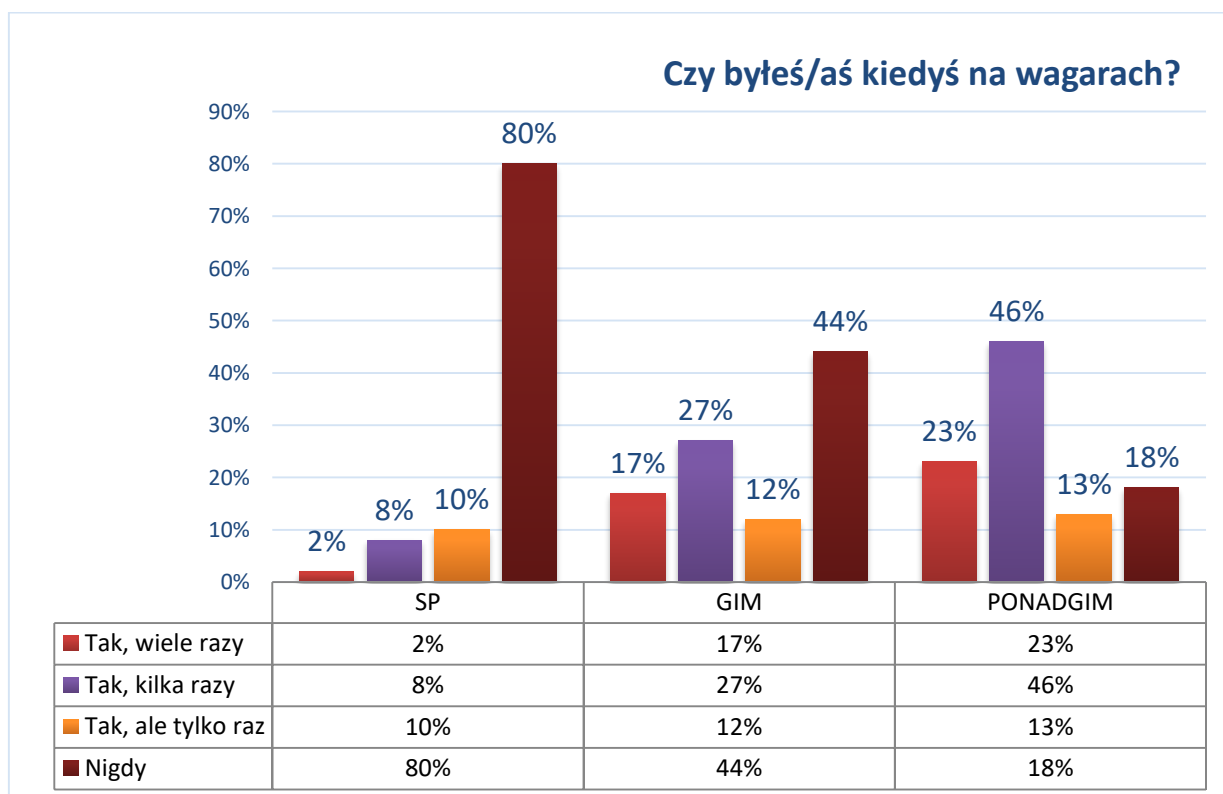
Uczniowie odpowiedzieli na kilka ogólnych pytań związanych z uczęszczaniem do szkoły. Uzyskane odpowiedzi pozwalają na przedstawienie szkolnego środowiska w kontekście kwestii, które mogą mieć pozytywny lub negatywny wpływ na częstość występowania niepożądanych zjawisk i zachowań wśród dzieci oraz młodzieży.

W pierwszej kolejności uczniowie zostali zapytani o to, jak czują się w swojej klasie. Wyniki są zadowalające: najlepiej w klasie czują się uczniowie szkół podstawowych (łącznie 92%⁸). Takiego samego zdania jest łącznie 90% uczniów GIM (klas gimnazjalnych) i aż 87% uczniów PONADGIM (klas ponadgimnazjalnych). Nie należy jednak bagatelizować faktu, że 4% uczniów SP (szkół podstawowych), 2% uczniów GIM i 6% uczniów PONADGIM przeciwne określa swoje odczucia – do tego stopnia, że chcieliby zmienić klasę.

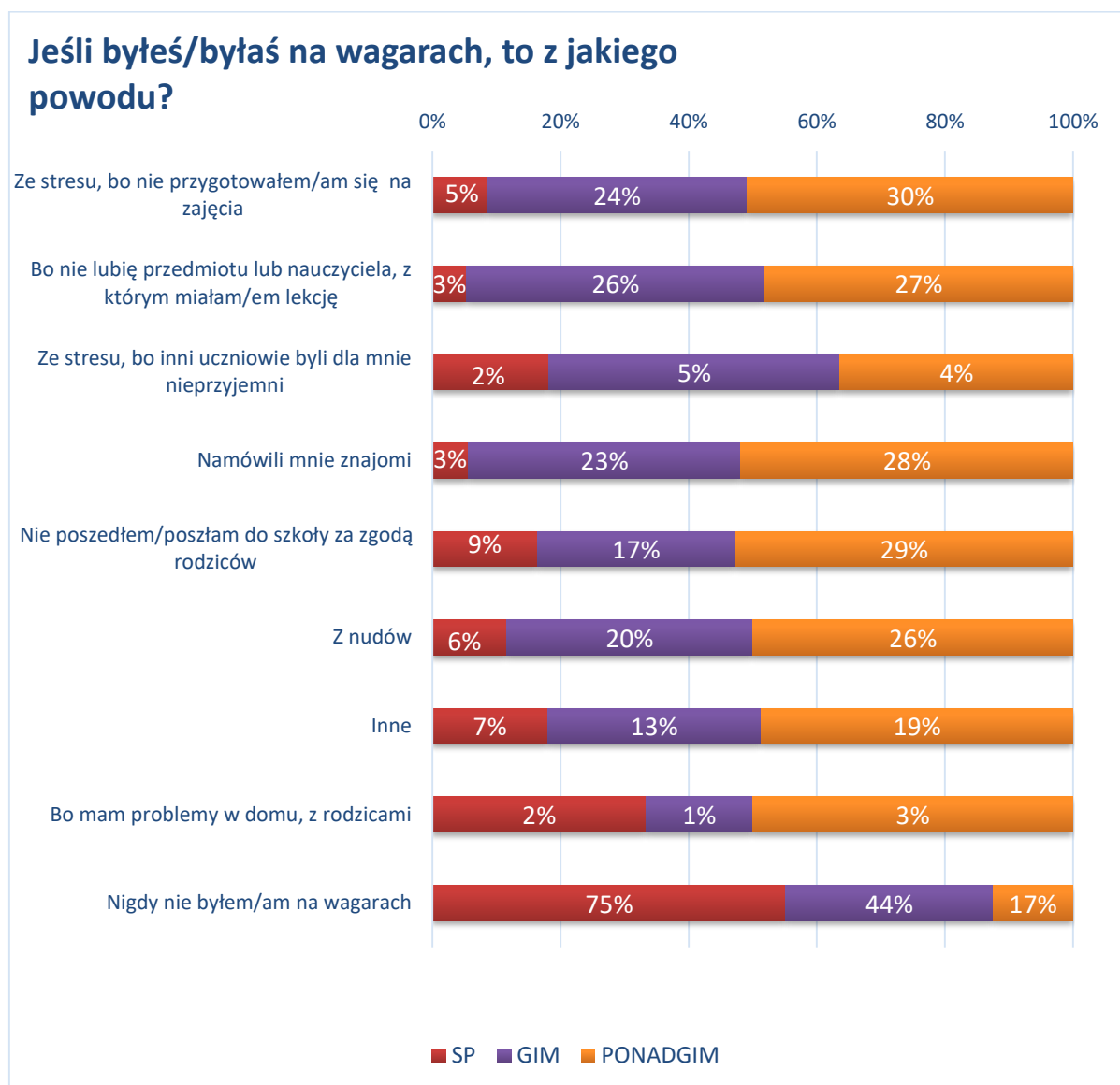
⁸ Zsumowane wyniki odpowiedzi: *bardzo dobrze, lubię swoją klasę* i *raczej dobrze*.

Wyniki prezentujące odpowiedzi uczniów na temat wagarowania, wydają się odzwierciedlać tendencje związane z wiekiem rozwojowym. **Uczniowie szkół podstawowych w sporej części nigdy nie byli na wagarach (80%) lub byli na nich tylko raz (10%).** Odsetek takich osób wzrasta wraz z wiekiem – w klasach gimnazjalnych już łącznie 56% uczniów ma za sobą pierwsze wagar. Tylko 18% uczniów szkół ponadgim. nie było na wagarach.

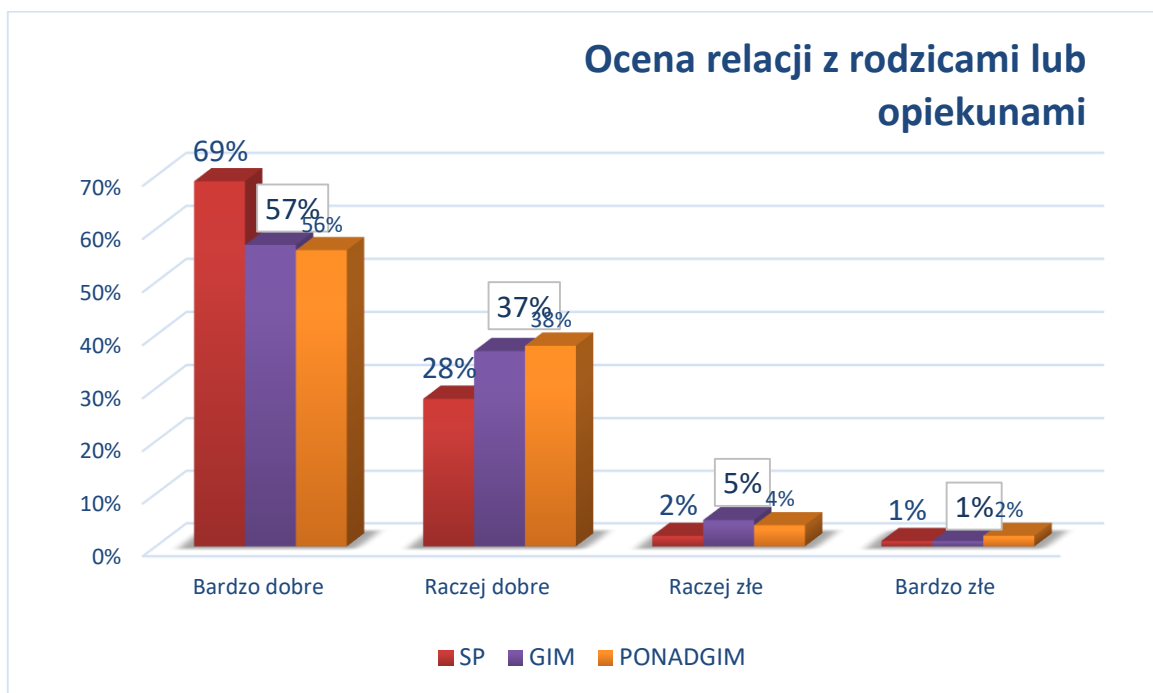
Od tego, jak często uczniowie wagarują, istotniejsze wydają się być powody, dla których decydują się to robić. Na pytanie (wielokrotnego wyboru) „Jeśli byłeś/byłaś na wagarach, to z jakiego powodu?” uzyskaliśmy odpowiedzi jak poniżej.

Uczniowie szkół podstawowych jeśli opuszczali lekcje, to głównie za zgodą rodziców (9%). Uczniowie klas gimnazjalnych wagarują, ponieważ nie lubią przedmiotu lub nauczyciela, z którym mieli lekcję (26%). Z kolei uczniowie szkół ponadgimnazjalnych (28%) wagarowali, bo namówili ich znajomi.

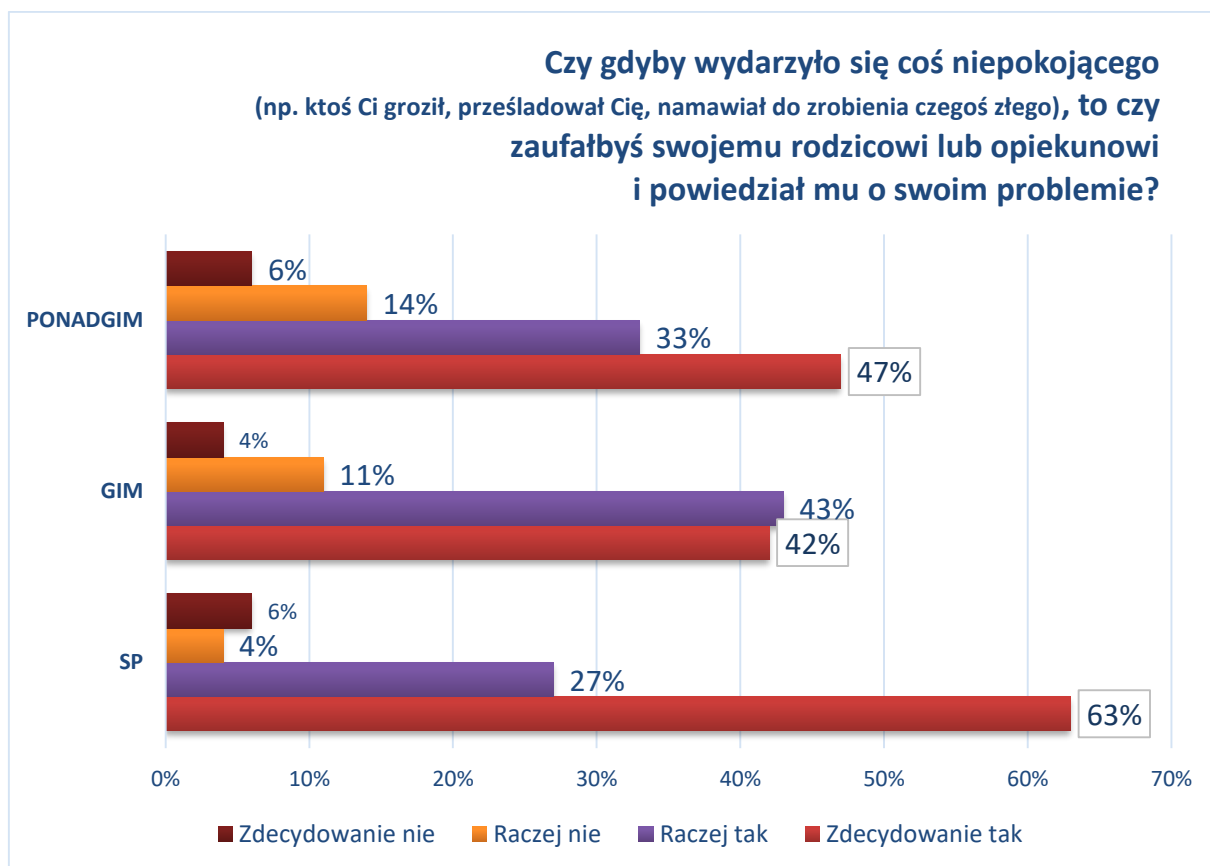

Czynnikiem chroniącym przed podejmowaniem zachowań ryzykownych i niepożądanych u dzieci i młodzieży są niewątpliwie dobre relacje z osobami dorosłymi, którzy stanowią dla nich oparcie i źródło wiedzy. **Uczniowie Malborka deklarują w większości bardzo dobre lub raczej dobre relacje z opiekunami (SP – 97%; GIM – 94%; PONADGIM. – 94%).** Należy zauważyć, że rozkład wyników, wbrew oczekiwaniom, nie zmienia się wraz z wiekiem – uczniowie klas gimnazjalnych oceniają związki z rodzicami lub opiekunami, podobnie jak uczniowie szkół podstawowych, jako mocne i zażyłe.

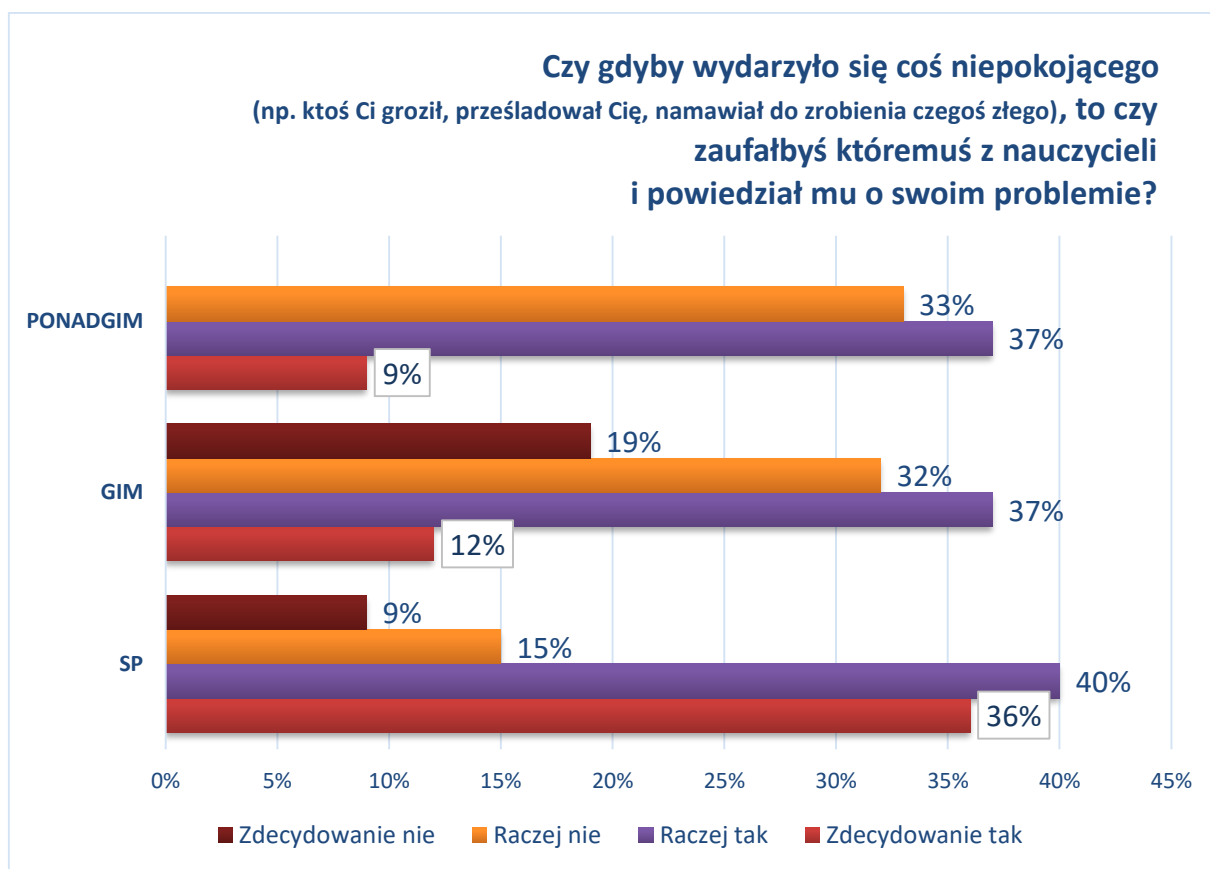
Dobre relacje z rodzicami uczniów to niewątpliwie zasób chroniący, który może zostać wykorzystany w planowaniu oddziaływań profilaktycznych poprzez tworzenie sojuszu rodzic – nauczyciel w przeciwdziałaniu uzależnieniom m.in. poprzez uzupełniającą się edukację dotyczącą zagrożeń, a także kształtowanie konstruktywnych postaw i budowanie sieci wsparcia.

Równie obiecujące są wyniki dotyczące poziomu zaufania do rodzica/opiekuna w wypadku przeżywania poważnego problemu. **Łącznie 90% uczniów szkoły podstawowej, 85% uczniów szkół gimnazjalnych oraz 80% młodzieży chciałoby lub raczej chciałoby podzielić się swoimi wątpliwościami z rodzicami.**

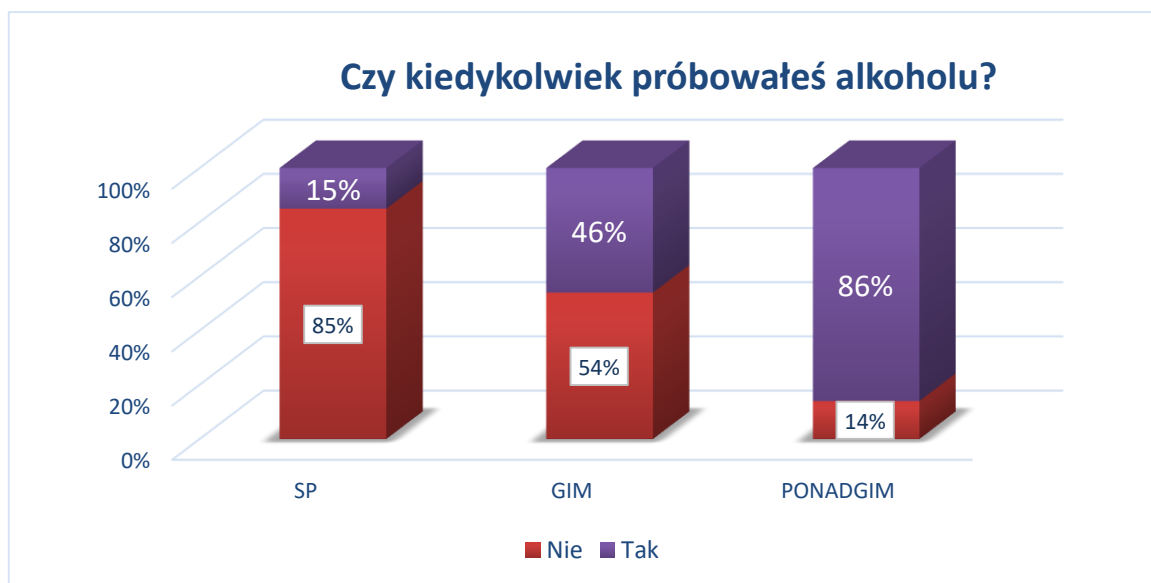
Następnie zadaliśmy uczniom podobne pytanie, z tym, że tym razem grupą dorosłych, co do których uczniowie mieli się ustosunkować w kontekście **odczuwanego poziomu zaufania**, byli **nauczyciele**. Wraz z wiekiem uczniów on spada. Dzieci i młodzież Malborka rzadziej po poradę czy pomoc zgłosiliby się do nauczyciela niż do rodzica. Nadal jednak wyniki uzyskane w tej kwestii można uznać za zróżnicowane: **łącznie odpowiednio 76% uczniów szkół podstawowych obdarzyłoby zaufaniem pedagogów, natomiast 51% uczniów GIM oraz 54% uczniów szkół ponadgimnazjalnych jest zdania przeciwnego.**

WYNIKI

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: ALKOHOL

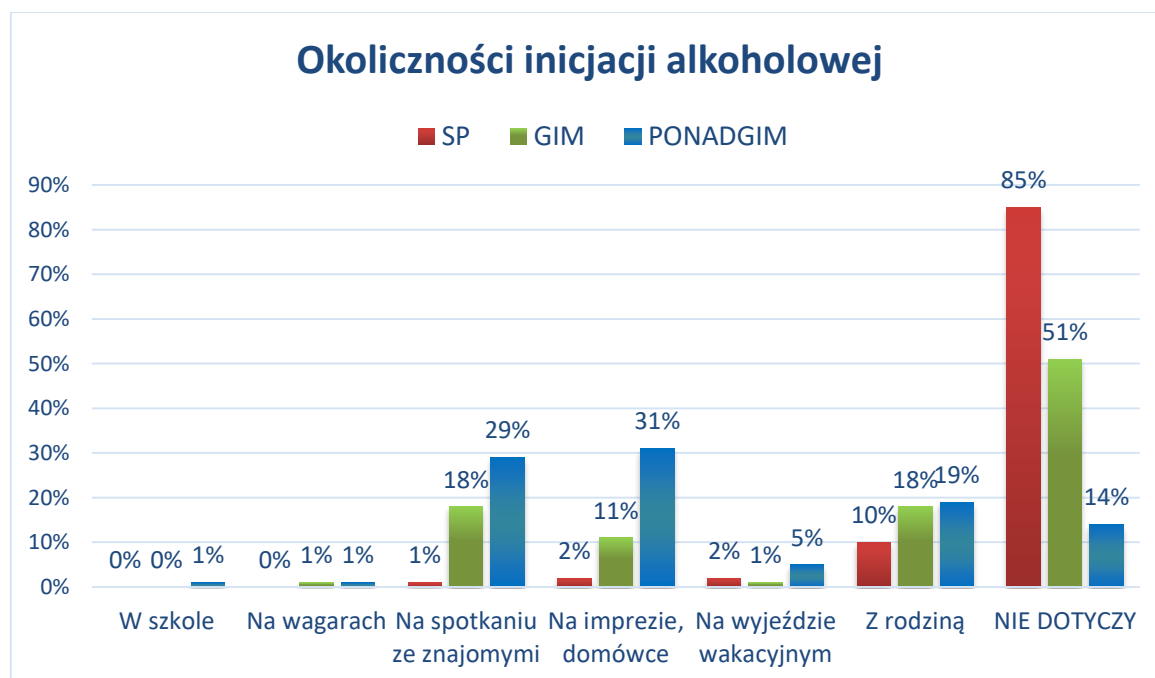
Według badań „Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną” opartych na Europejskim Programie Badań Ankietowych w Szkołach ESPAD z 2015 r.⁹ napoje alkoholowe są najbardziej rozpowszechnioną substancją psychoaktywną wśród młodzieży szkolnej, podobnie jak ma to miejsce w dorosłej części społeczeństwa. Badania ogólnopolskie wykazały, że próby picia ma za sobą 83,8% gimnazjalistów z klas trzecich i 95,8% uczniów drugich klas szkół ponadgimnazjalnych. **Na tle badań ogólnopolskich uczniowie szkół podstawowych i gimnazjaliści wypadają korzystniej – inicjację alkoholową ma za sobą: 15% badanych uczniów SP i 46% uczniów GIM, natomiast uczniowie szkół ponadgimnazjalnych aż w 86% mają za sobą próbę picia alkoholu przewyższając tym samym średnią krajową.**

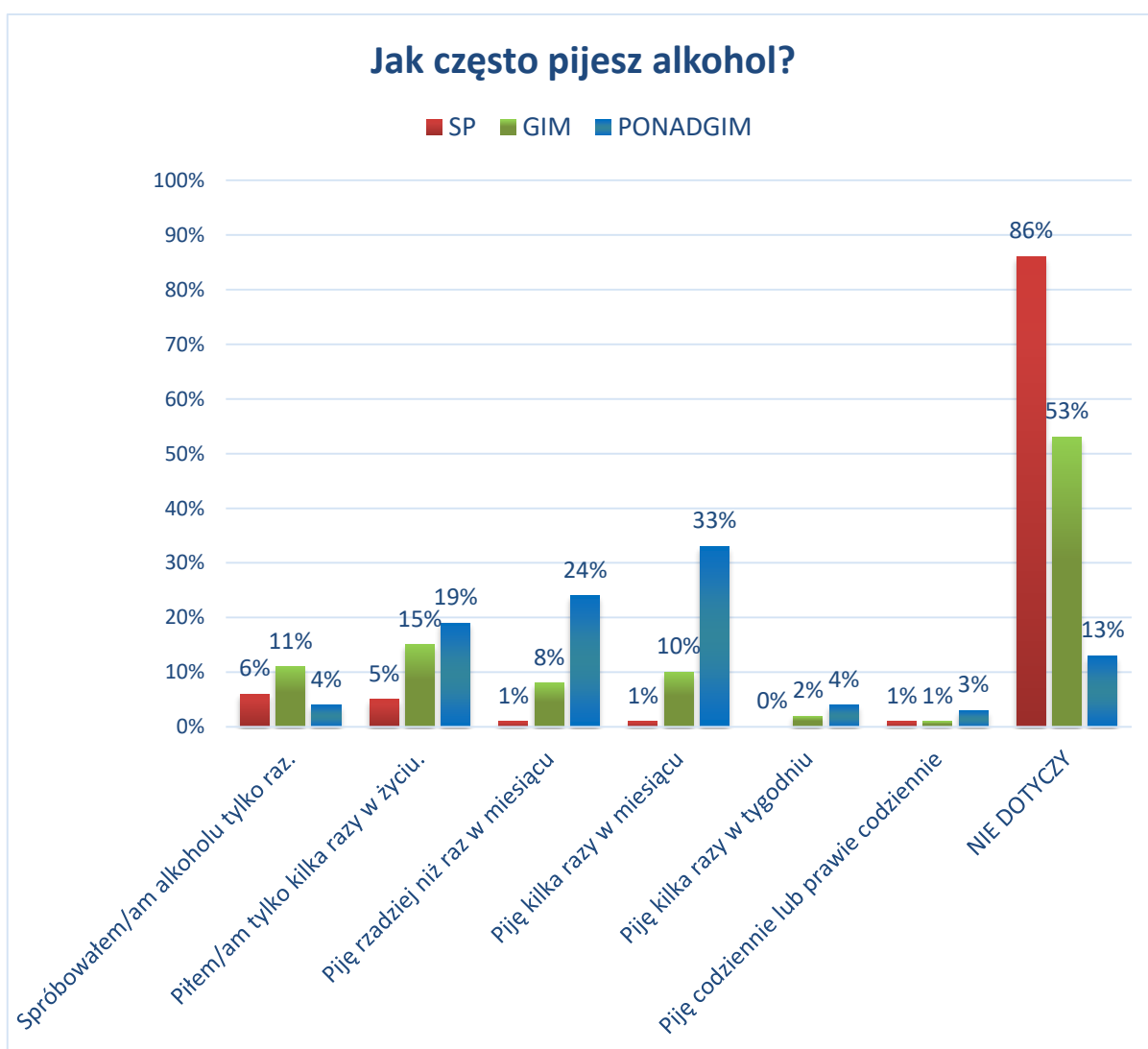
⁹ Jerosławski J., *Używanie alkoholu i narkotyków przez młodzież szkolną. Raport z ogólnopolskich badań ankietowych zrealizowanych w 2015 r.*; KBPN, PARPA, IPIiN; Warszawa 2015.

Średnia wieku inicjacji alkoholowej zarówno dla uczniów szkół podstawowych wyniosła 7 lat, klas gimnazjalnych 10 lat, a ponadgimnazjalnych 11 lat.

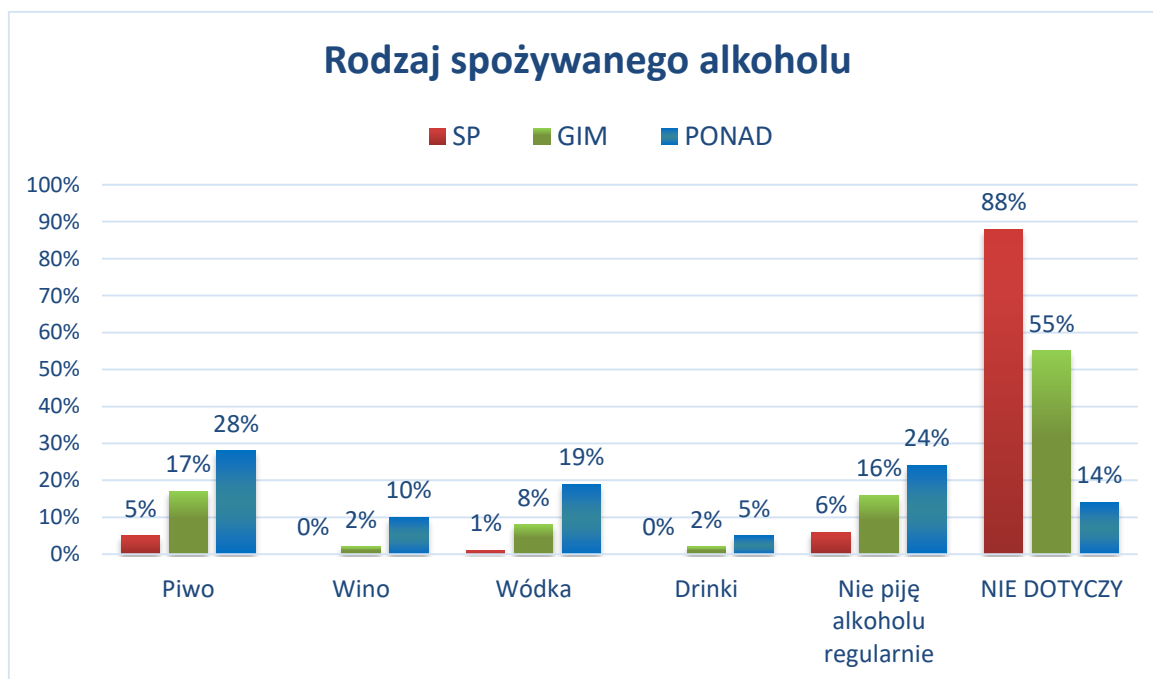
Najczęściej deklarowaną okolicznością inicjacji alkoholowej uczniów szkoły podstawowej jest towarzystwo rodziny (10%). Aczkolwiek, większość badanych wskazała, że to pytanie ich nie dotyczy (85%). Wśród gimnazjalistów i uczniów szkół ponadgimnazjalnych deklarowanymi okolicznościami pierwszego spożycia alkoholu są spotkania za znajomymi (GIM – 18%) ale również na imprezie/domówce (PONADGIM. – 31%). Wynik wśród nich wydaje się potwierdzać prawidłowość związaną z psychospołecznym rozwojem człowieka w wieku dorastania. Dla młodzieży najważniejszą społeczną grupą odniesienia są rówieśnicy. To utrzymanie pozycji w grupie znajomych jest jedną z najsilniejszych motywacji, aby sięgnąć po alkohol. Prawidłowość tę można wykorzystać w dobrym celu. Planując oddziaływania profilaktyczne kierowane do dzieci i młodzieży warto wykorzystywać proces uczenia się rówieśniczego. Jest to sytuacja, w której dorastający człowiek czerpie pozytywne poglądy i postawy nie tylko od nauczyciela czy pedagoga, ale głównie od swoich rówieśników. Jeśli podczas warsztatów profilaktycznych zostaną przeprowadzone odpowiednio dobrane ćwiczenia i zabawy, uczniowie sami wyciągną wnioski dotyczące alkoholu i będą mieli okazję podzielić się nimi z grupą.

Oprócz okoliczności inicjacji ważne było dla nas także to, jak często młodzi ludzie sięgają alkoholu. **6% uczniów szkół podstawowych miało jednorazowy kontakt z alkoholem lub piło go kilka razy w życiu (5%).** Również uczniowie gimnazjalni najczęściej sięgali po alkohol tylko kilka razy w życiu (15%) a 11% piło go tylko raz. Kilka razy w miesiącu spożywanie alkoholu deklaruje 33% uczniów szkół ponadgimnazjalnych, 19% z nich piło go tylko kilka razy w życiu.

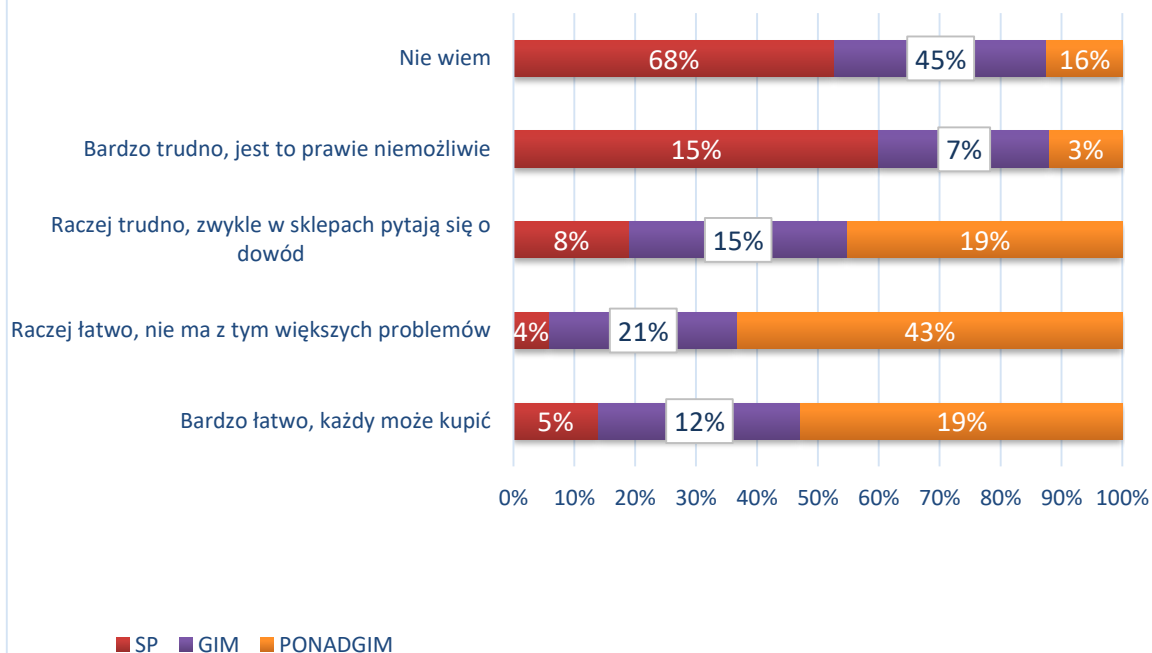

Uczniów zapytaliśmy w następnej kolejności o rodzaj wypijanego alkoholu. Uczniowie generalnie **najczęściej sięgają po piwo** (SP – 5%; GIM – 17%; PONADGIM. – 28%). Najstarsi uczniowie preferują także wódkę (19%). Deklaracje uczniów, których to pytanie nie dotyczy: SP – 88%; GIM – 55%; PONADGIM. – 14%.

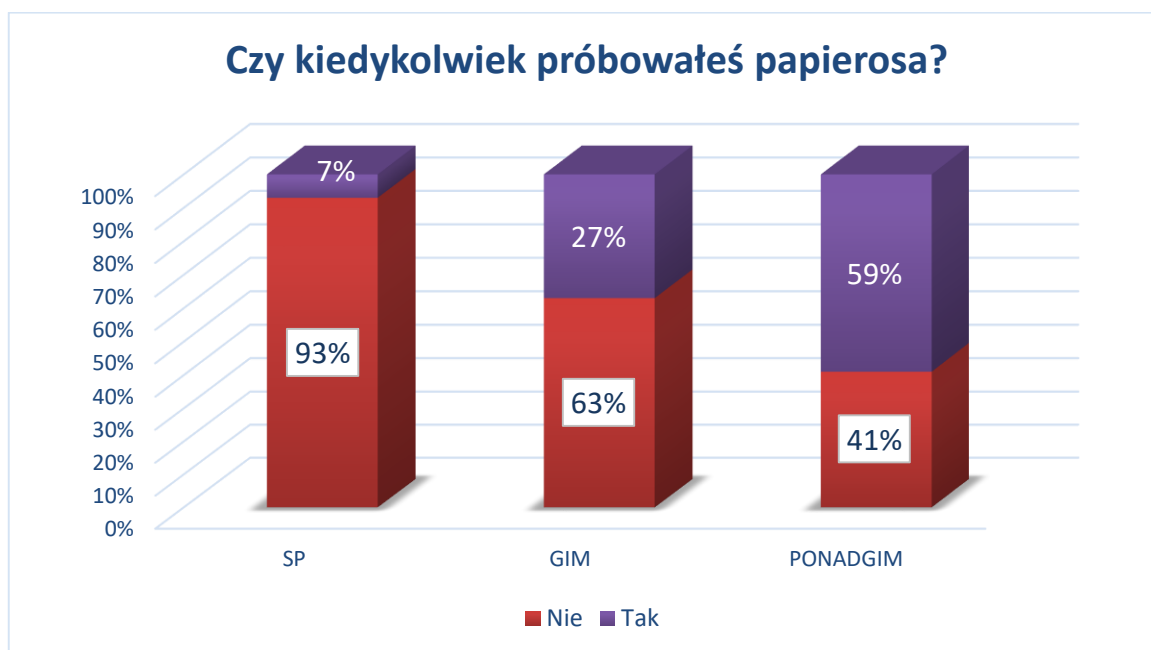
Kolejnym ważnym pytaniem, na które odpowiadali uczniowie było to dotyczące subiektywnej oceny dostępności alkoholu dla osób poniżej 18 roku życia. **Pokazane poniżej wyniki sugerują, że 68% uczniów SP, 45% uczniów GIM i 16% uczniów PONADGIM. nie wie, czy da się kupić alkohol, gdy nie ma się ukończonych 18 r.ż. Może to sugerować, że ta część uczniów nigdy nie podejmowała próby nabycia alkoholu.** Z kolei łącznie 62% najstarszych uczniów wskazuje, że jest przeciwnie, co oznacza, że mogą oni lub ich rówieśnicy być klientami w punktach ze sprzedażą alkoholu.

Czy łatwo jest kupić alkohol, jeśli nie ma się ukończonych 18 lat?

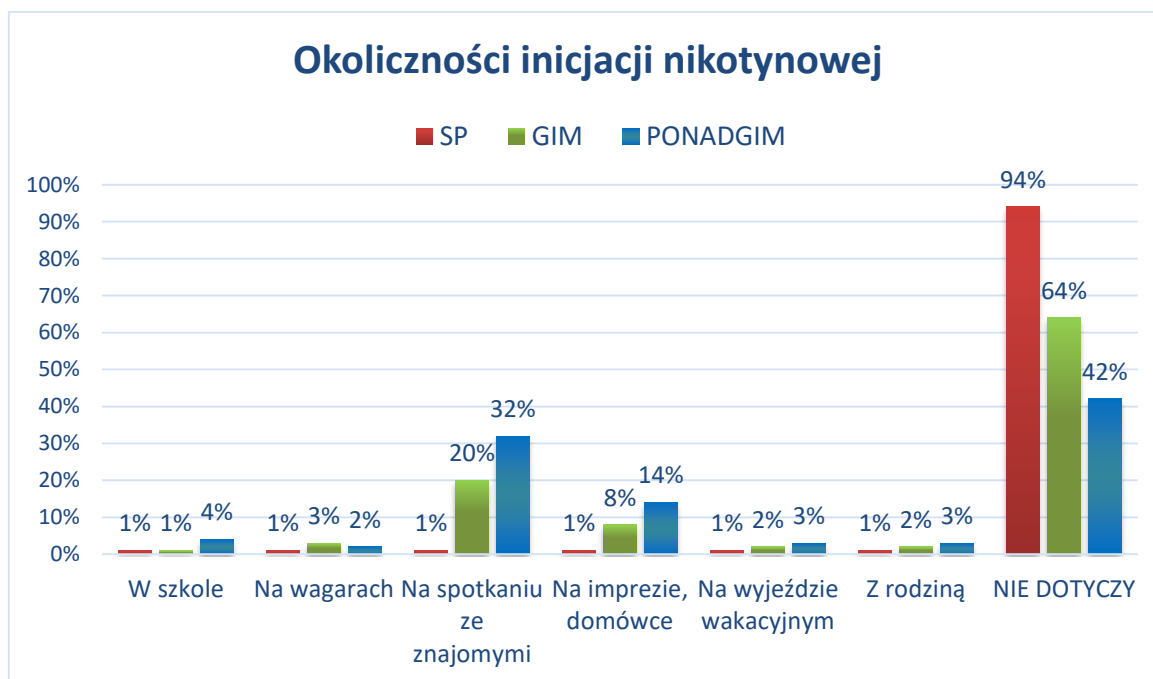

SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: PAPIEROSY

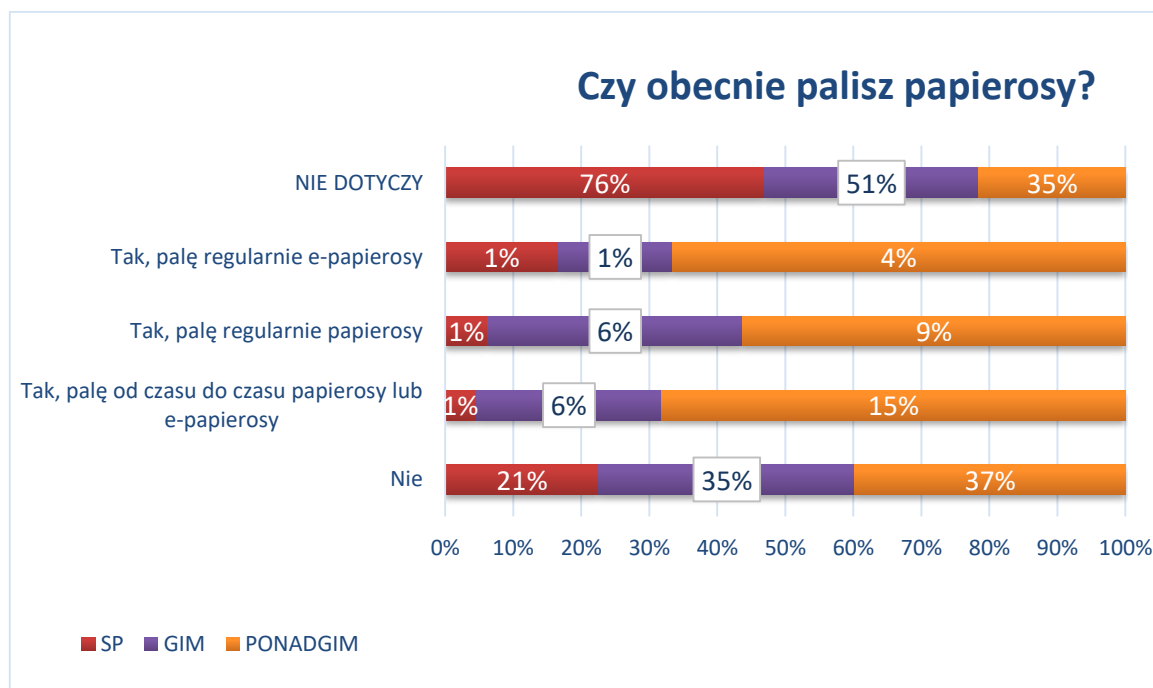
Mimo słabnącej popularności papierosów w naszym społeczeństwie są one wciąż atrakcyjną używką dla młodzieży. Zapytaliśmy uczniów w mieście Malbork, czy kiedykolwiek próbowali papierosa, oraz w jakich okolicznościach. **Inicjację nikotynową ma za sobą 7% uczniów szkoły podstawowej, 27% uczniów klas gimnazjalnych i aż 59% najstarszych uczniów.**

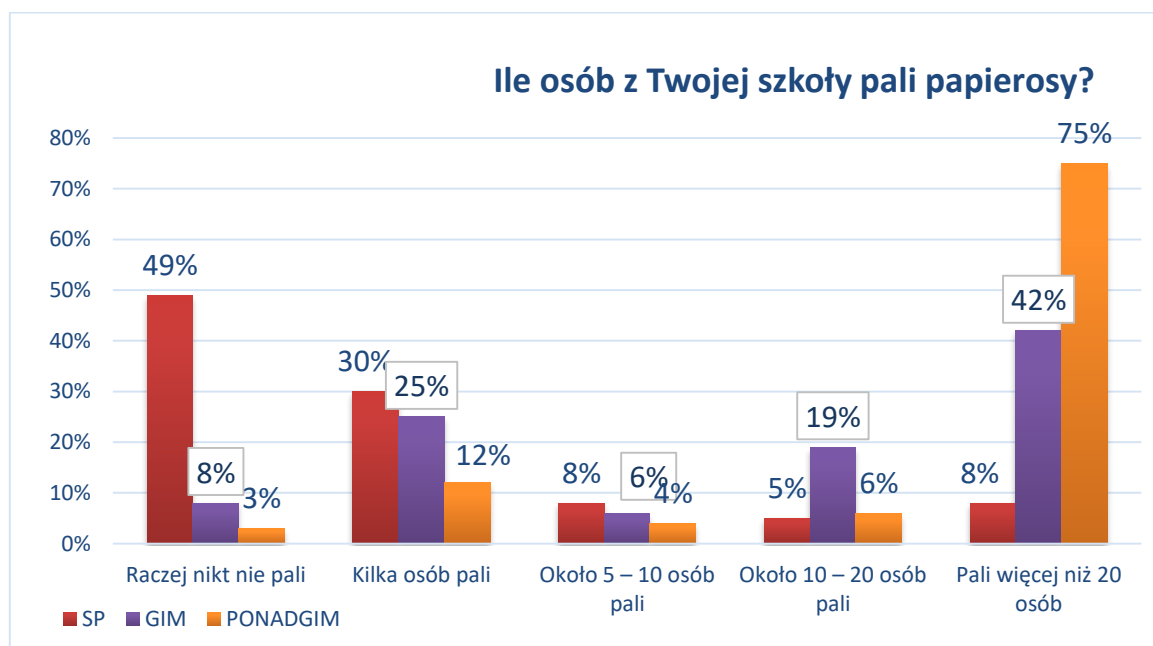
Najczęściej wskazywaną przez uczniów okolicznością zapalenia pierwszego papierosa było spotkanie ze znajomymi (SP – 1%; GIM – 20%; PONADGIM – 32%). Sygnałem ostrzegawczym może być fakt, że niewielka część uczniów pierwszego swojego papierosa zapaliła na terenie szkoły (SP – 1%; GIM – 1%; PONADGIM. - 4%).

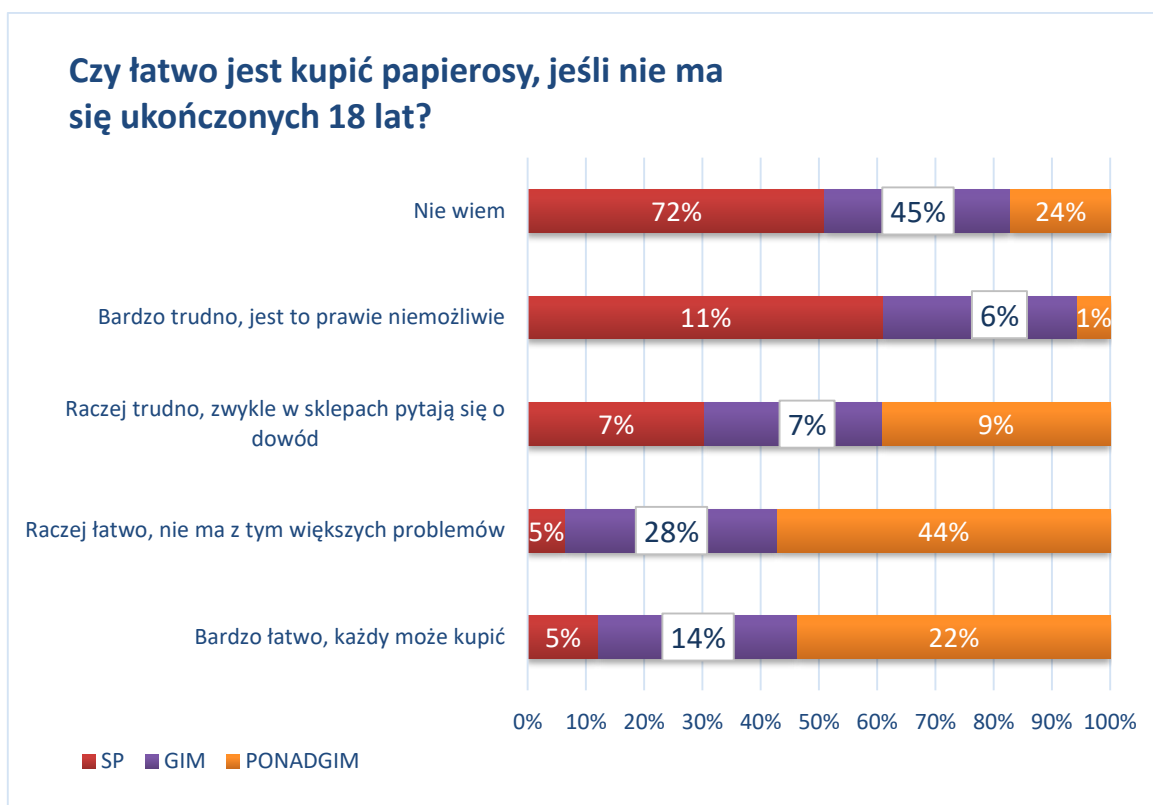
Większość uczniów Malborka, którzy mają za sobą inicjację nikotynową, aktualnie nie pali papierosów (SP –97%; GIM – 86%; PONADGIM. – 72%). Część uczniów pali papierosy sporadycznie (SP –1%; GIM – 6%; PONADGIM. – 15%) a część regularnie pali papierosy lub e-papierosy (SP –2%; GIM – 7%; PONADGIM. – 13%)

Uczniowie szkół podstawowych prawie w większości oceniają, że ich koledzy raczej nie palą lub pali tylko kilka osób (łącznie 79%). Inaczej kształtują się wyniki wśród gimnazjalistów, ponieważ tylko 8% uczniów deklaruje, że ich koledzy raczej nie palą. 75% uczniów szkół ponadgimnazjalnych wskazało, że ponad 20 osób z ich otoczenia pali papierosy.

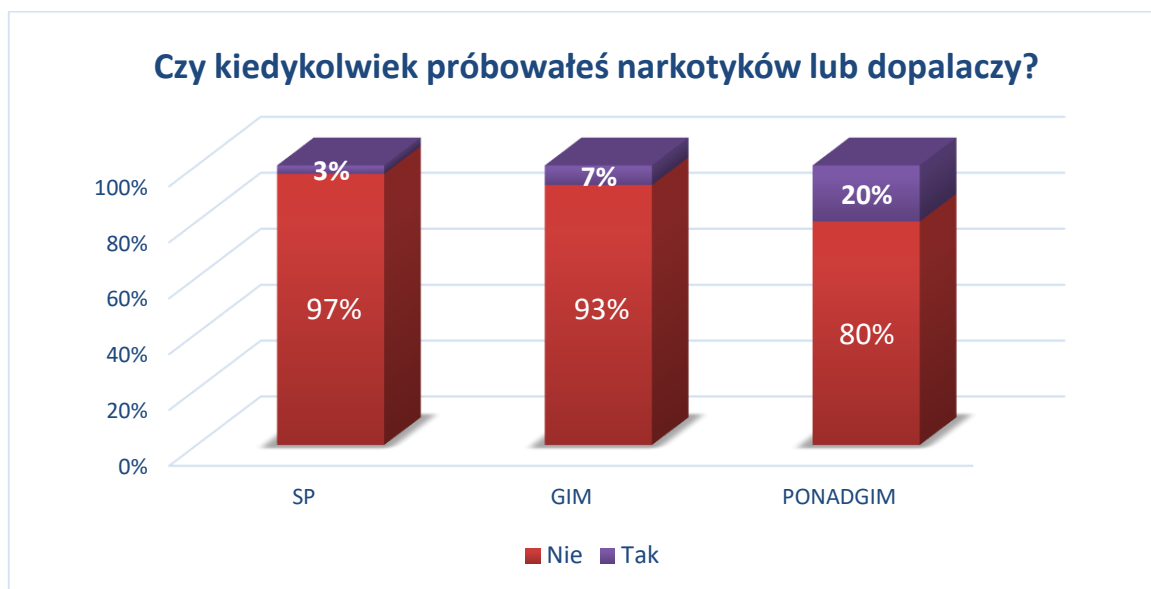

W kolejnym pytaniu uczniowie udzielali odpowiedzi na temat subiektywnej oceny łatwości, z jaką można dokonać zakupu papierosów. **Uczniowie szkół podstawowych w większości nie znali odpowiedzi na to pytanie (72%), a łącznie 18% z nich oceniła, że jest to raczej i bardzo trudne.** Gimnazjaliści i młodzież mają w tym względzie bardziej zróżnicowane poglądy. **45% GIM i 24% PONADGIM uczniów wskazało, że nie wie, a łącznie 42% GIM i 66% uczniów PONADGIM. oceniło, że raczej i bardzo łatwo jest kupić papierosy osobom poniżej 18 roku życia.**

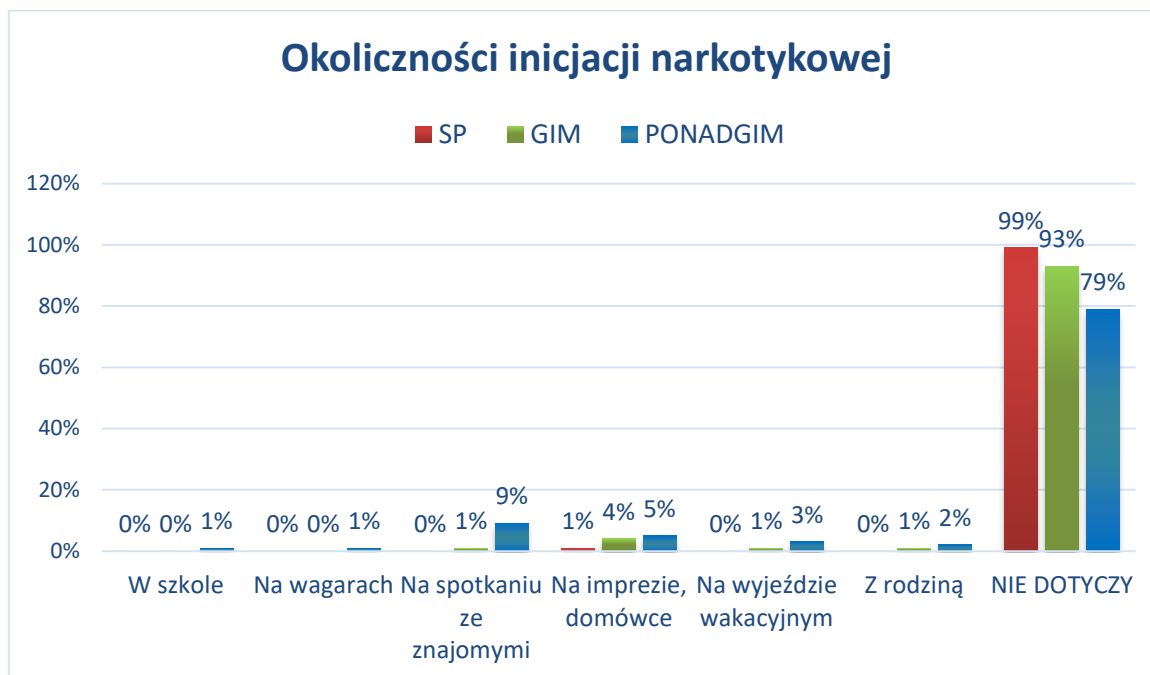
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI I DOPALACZE

Wyniki badań wskazują, że 3% uczniów SP, 7% uczniów GIM i 20% uczniów PONADGIM miało kontakt z substancjami psychoaktywnymi, tj. narkotykami i dopalaczami.

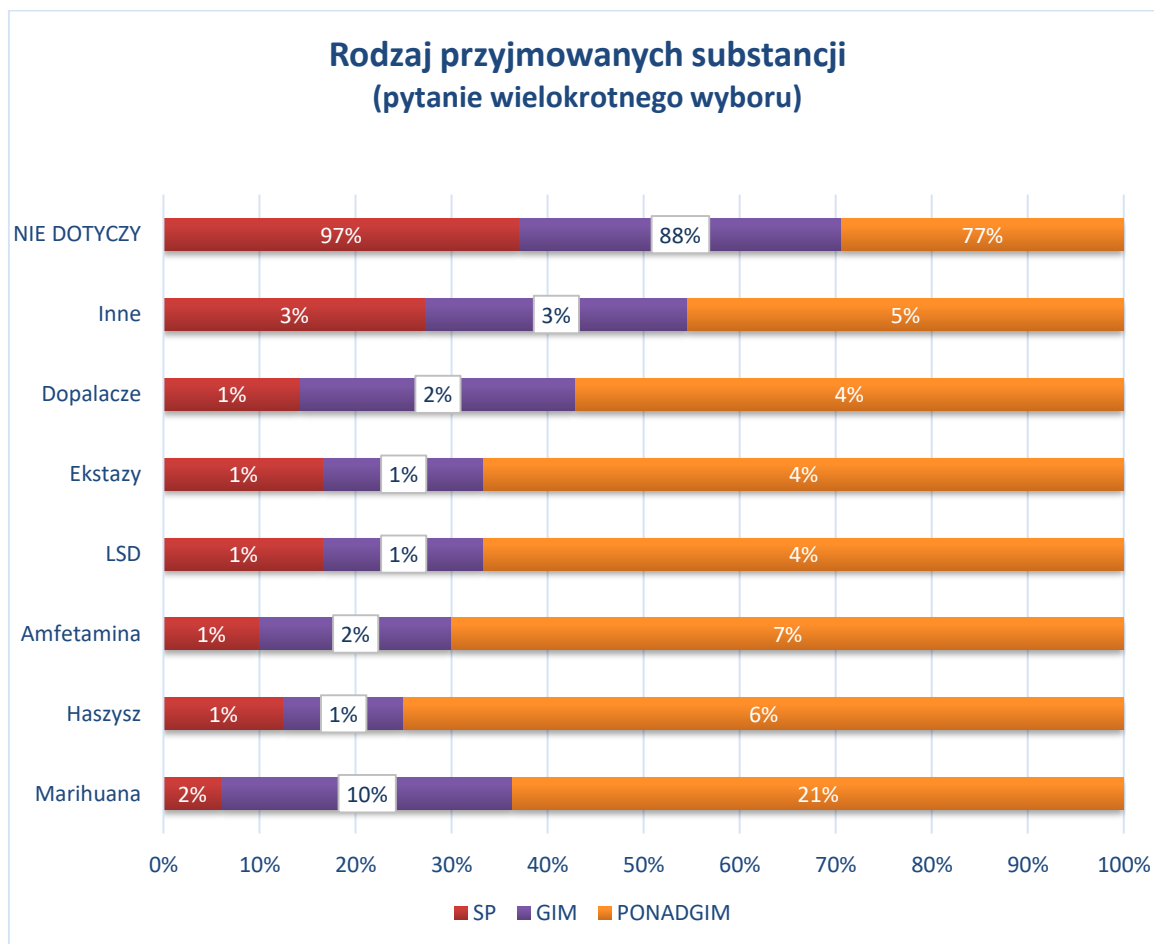

Kolejnym pytaniem zadany uczniom było: „W jakich okolicznościach pierwszy raz spróbowałeś/aś narkotyków lub dopalaczy?”

Z wypowiedzi badanych uczniów, że ten problem w większości ich nie dotyczy (SP - 99%; GIM - 93%; PONADGIM - 79%). Jednak niepokojące jest, że część uczniów szkół ponadgimnazjalnych miało swój pierwszy kontakt z tymi substancjami w szkole (1%) lub na spotkaniu ze znajomymi (9%).

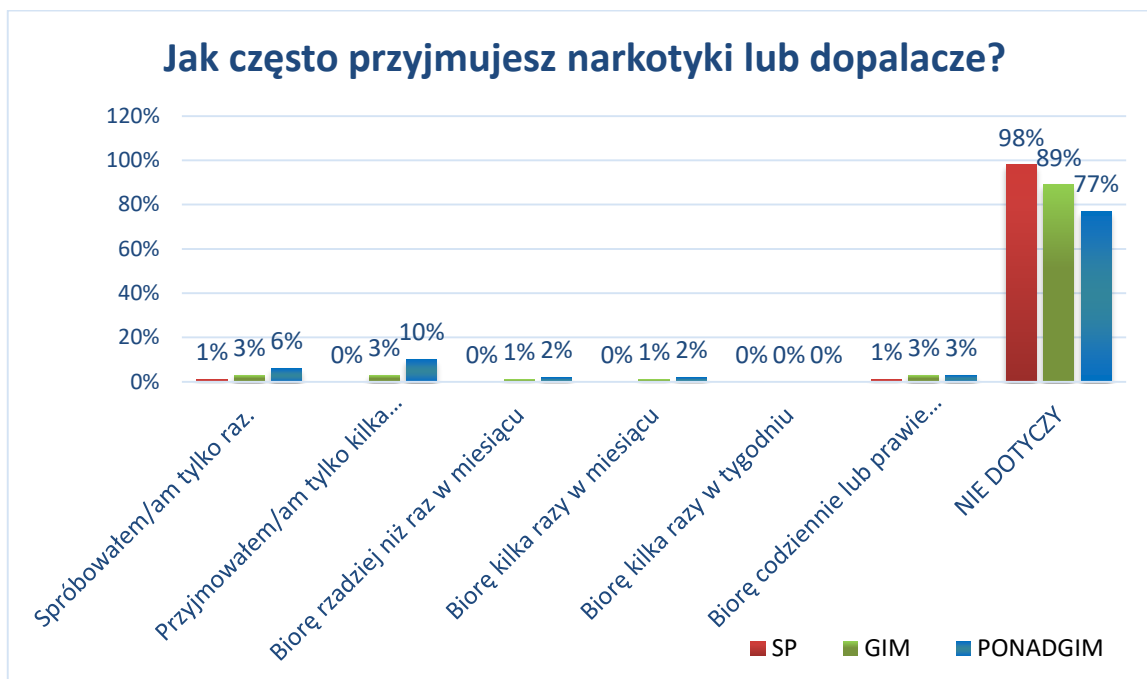

Substancje, które przyjmowały osoby deklarujące kontakt z narkotykami to głównie marihuana lub haszysz (SP – 2%; GIM – 10%; PONADGIM. – 21%). Przede wszystkim, większość badanych uczniów deklaruje, że ta kwestia ich nie dotyczy (SP – 97%; GIM – 88%; PONADGIM – 77%).

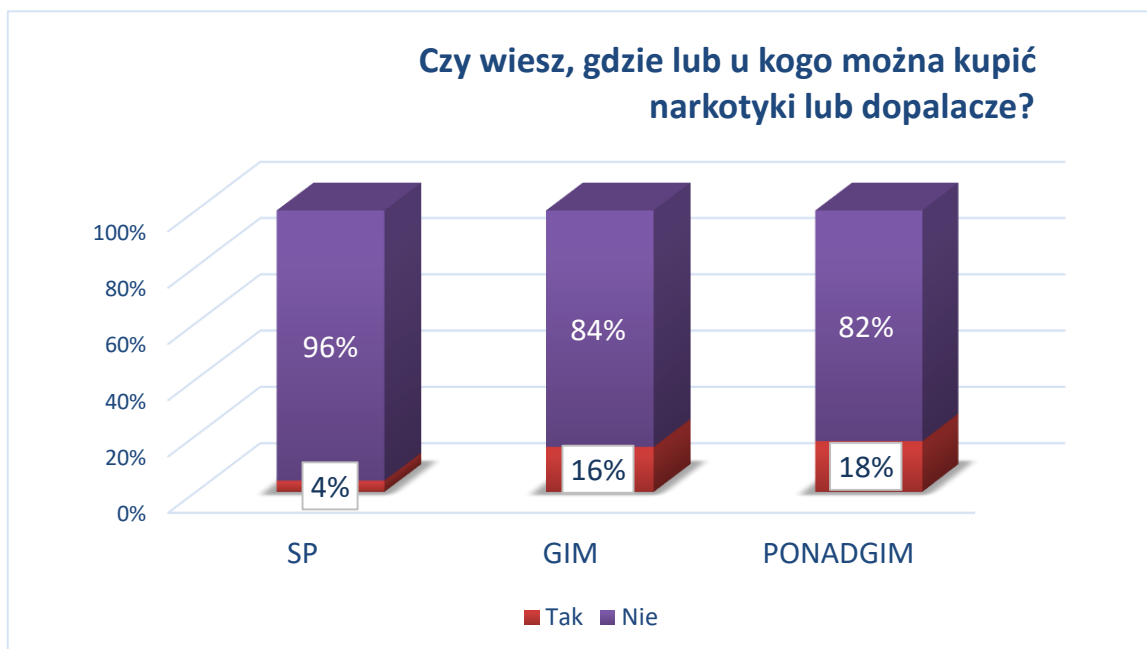

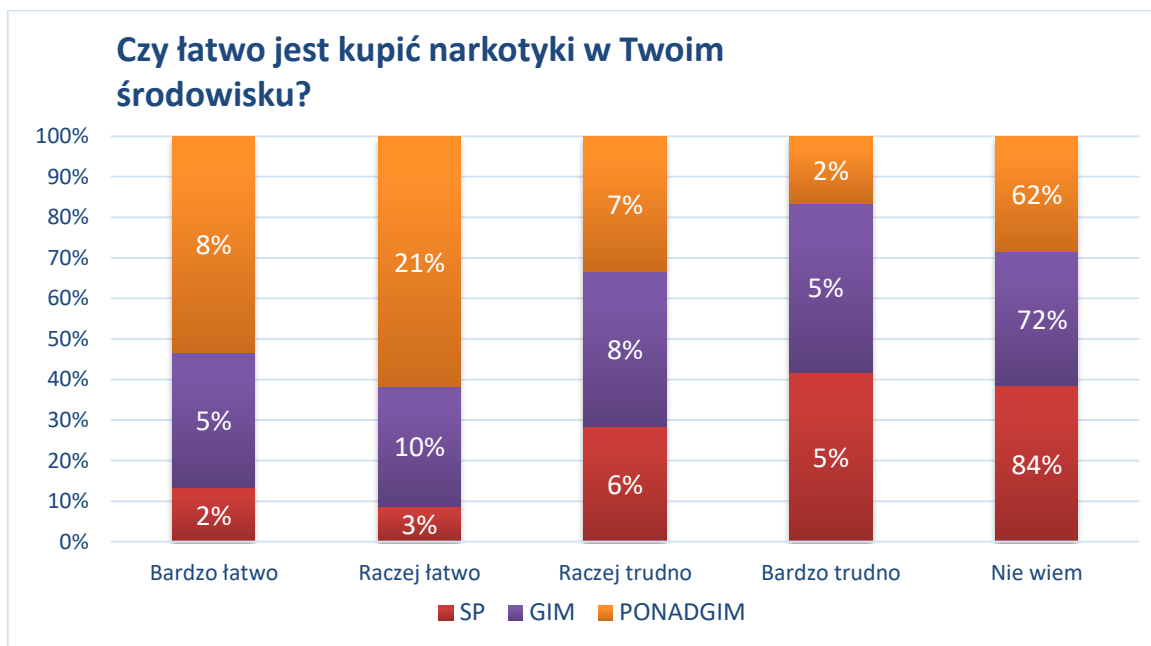
Na pytanie: „**Jak często przyjmujesz narkotyki lub dopalacze?**” uczniowie w większości odpowiedzi, że ten problem ich nie dotyczy (SP – 98%; GIM – 89%; PONADGIM – 77%). Wśród uczniów powtarzała się odpowiedź:

- SP: „Biorę codziennie lub prawie codziennie” (1%);
- GIM: „Biorę codziennie lub prawie codziennie” (3%);
- PONADGIM.: „Biorę codziennie lub prawie codziennie” (3%).

Poniższe wykresy przedstawiają wiedzę na temat źródeł pozyskiwania narkotyków oraz subiektywną ocenę dostępności narkotyków i dopalaczy. **Zdecydowana większość uczniów szkoły podstawowej (96%), klas gimnazjalnych (84%), jak i ponadgimnazjalnych (82%) nie wie, gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze.**

POSTAWY WOBEC SUBSTANCJI PSYCHOAKTYWNYCH

Zbadaliśmy postawy i przekonania uczniów na temat różnych substancji psychoaktywnych. Wyniki zamieszczone są w tabelach poniżej.

Przekonania dotyczące substancji psychoaktywnych – SP

<i>Twierdzenia</i>	<i>Zdecydowanie zgadzam się</i>	<i>Raczej zgadzam się</i>	<i>Raczej nie zgadzam się</i>	<i>Zdecydowanie nie zgadzam się</i>
Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce.	21%	33%	18%	28%
Picie alkoholu pomaga się wyluzować i zapomnieć o smutkach.	14%	14%	21%	51%
Alkohol jest szkodliwy, szczególnie dla osób poniżej 18 roku życia.	62%	12%	8%	18%
To normalne, że osoby w moim wieku piją regularnie alkohol. Warto korzystać ze wszystkich sposobów na dobrą zabawę.	5%	4%	8%	83%
Bez alkoholu nie można się dobrze bawić na imprezie.	10%	7%	14%	69%
Dopalacze są mniej szkodliwe niż narkotyki.	10%	17%	20%	53%
To normalne, że osoby w moim wieku próbują narkotyków i dopalaczy. Wszystko jest dla ludzi!	5%	3%	10%	82%
Od dopalaczy można uzależnić się tak samo jak od narkotyków.	61%	18%	6%	15%
Jeśli ktoś bierze narkotyki z umiarem, to się nie uzależni.	11%	10%	23%	56%
Palenie papierosów jest modne w mojej szkole.	7%	8%	22%	63%

Przekonania dotyczące substancji psychoaktywnych – GIM

<i>Twierdzenia</i>	<i>Zdecydowanie zgadzam się</i>	<i>Raczej zgadzam się</i>	<i>Raczej nie zgadzam się</i>	<i>Zdecydowanie nie zgadzam się</i>
Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce.	27%	38%	20%	15%
Picie alkoholu pomaga się wyluzować i zapomnieć o smutkach.	13%	29%	26%	32%
Alkohol jest szkodliwy, szczególnie dla osób poniżej 18 roku życia.	50%	27%	15%	8%
To normalne, że osoby w moim wieku piją regularnie alkohol. Warto korzystać ze wszystkich sposobów na dobrą zabawę.	8%	18%	32%	42%
Bez alkoholu nie można się dobrze bawić na imprezie.	13%	15%	23%	49%
Dopalacze są mniej szkodliwe niż narkotyki.	10%	18%	18%	54%
To normalne, że osoby w moim wieku próbują narkotyków i dopalaczy. Wszystko jest dla ludzi!	4%	12%	17%	67%
Od dopalaczy można uzależnić się tak samo jak od narkotyków.	68%	24%	2%	6%
Jeśli ktoś bierze narkotyki z umiarem, to się nie uzależni.	10%	8%	25%	57%
Palenie papierosów jest modne w mojej szkole.	26%	27%	24%	23%

Przekonania dotyczące substancji psychoaktywnych – PONADGIM

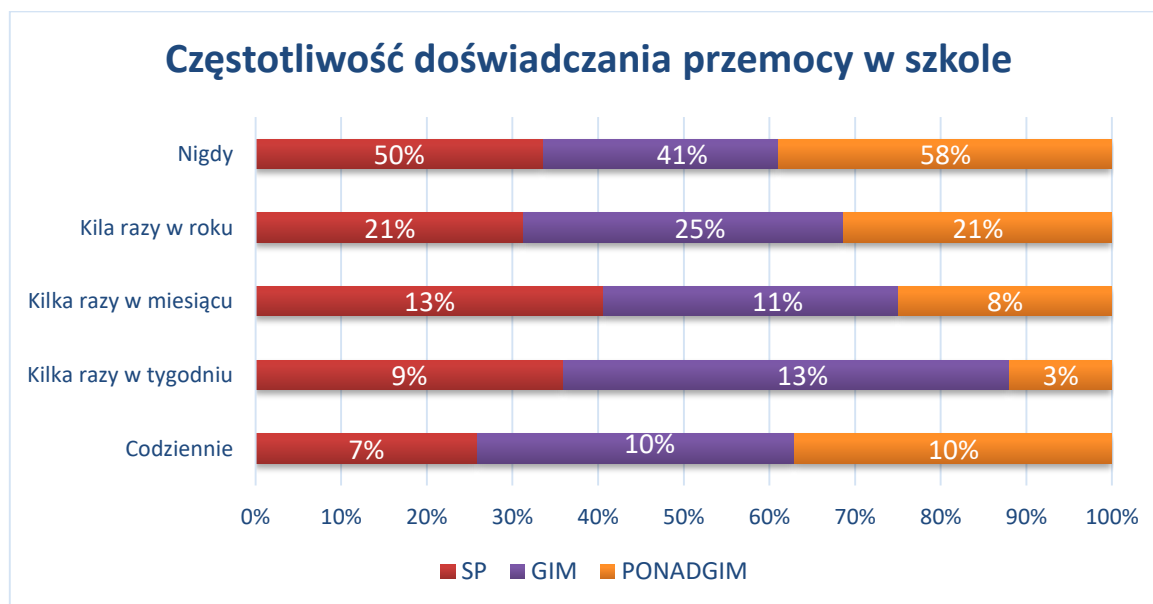
<i>Twierdzenia</i>	<i>Zdecydowanie zgadzam się</i>	<i>Raczej zgadzam się</i>	<i>Raczej nie zgadzam się</i>	<i>Zdecydowanie nie zgadzam się</i>
Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce.	18%	30%	24%	28%
Picie alkoholu pomaga się wyluzować i zapomnieć o smutkach.	16%	39%	26%	19%
Alkohol jest szkodliwy, szczególnie dla osób poniżej 18 roku życia.	31%	33%	23%	13%
To normalne, że osoby w moim wieku piją regularnie alkohol. Warto korzystać ze wszystkich sposobów na dobrą zabawę.	13%	32%	35%	20%
Bez alkoholu nie można się dobrze bawić na imprezie.	12%	13%	27%	48%
Dopalacze są mniej szkodliwe niż narkotyki.	6%	9%	19%	66%
To normalne, że osoby w moim wieku próbują narkotyków i dopalaczy. Wszystko jest dla ludzi!	6%	14%	27%	53%
Od dopalaczy można uzależnić się tak samo jak od narkotyków.	68%	21%	3%	8%
Jeśli ktoś bierze narkotyki z umiarem, to się nie uzależni.	8%	11%	27%	54%
Palenie papierosów jest modne w mojej szkole.	22%	31%	30%	17%

PRZEMOC W SZKOLE

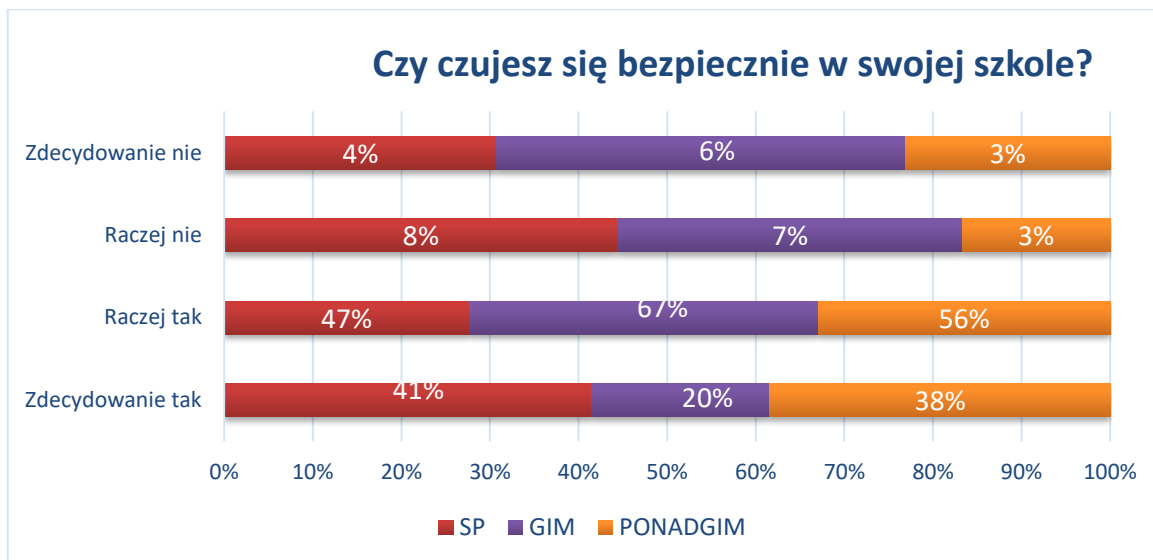
Zjawisko przemocy w środowisku młodych ludzi staje się problemem coraz bardziej aktualnym i wymagającym podjęcia odpowiednich rozwiązań. Agresja ujawniająca się w szkole często ma swoje źródła w przemocy domowej, kiedy rodzice uczą swoje dzieci niewłaściwych wzorców reagowania i podejmowania kontaktów z innymi ludźmi. Przeprowadzone ankiety w mieście Malbork pozwalają przyjrzeć się dokładniej nasileniu zjawiska agresji w środowisku szkolnym.

W ankiecie wytłumaczyliśmy uczniom, że przemoc może mieć formę fizyczną (np. bicie, popychanie) lub psychiczną (np. przezywanie, straszenie, wykluczanie z grupy). Zapytaliśmy ich, jak często doświadczają jakichkolwiek form przemocy.

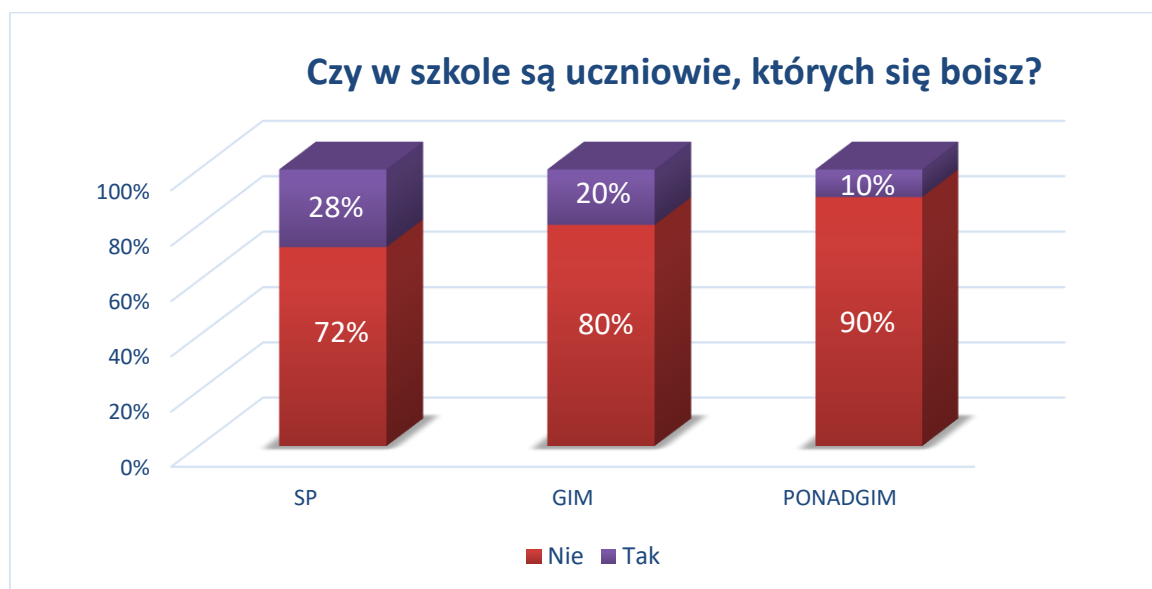
Połowa uczniów szkoły podstawowej (50%) i 41% uczniów klas gimnazjalnych deklaruje, że nie są ofiarami przemocy szkolnej. Ten odsetek wśród uczniów starszych jest wyższy – 58%. Relatywnie wysoki odsetek uczniów przyznaje, że codziennie (SP – 7%; GIM – 10%; PONADGIM. – 10%), kilka razy w roku (SP – 21%; GIM – 25%; PONADGIM. – 21%) doświadczają w szkole przemocy w różnorodnych formach (fizycznej bądź psychicznej).

W następnym pytaniu nawiązaliśmy do poczucia bezpieczeństwa w szkole. Jak się okazało **4% uczniów SP, 6% GIM i 3% PONADGIM. nie czuje się w szkole bezpiecznie.**

W następnym pytaniu uczniowie zostali poproszeni o wskazanie czy są w szkole uczniowie, których się obawiają. **Można przyjąć, że uczniowie szkoły podstawowej zasadniczo czują się bezpiecznie w szkole, ponieważ 72% z nich wskazało, że na jej terenie nie ma innych uczniów, których muszą się obawiać. Podobny stan deklarują uczniowie GIM (80%) i szkół ponadgimnazjalnych (90%).**

Z odpowiedzi udzielonych przez uczniów wynika, że **w szkołach obecny jest zwyczaj „chrztu” młodszych uczniów – przyznaje to 4% uczniów SP, 13% GIM oraz 6% uczniów klas ponadgimnazjalnych.**

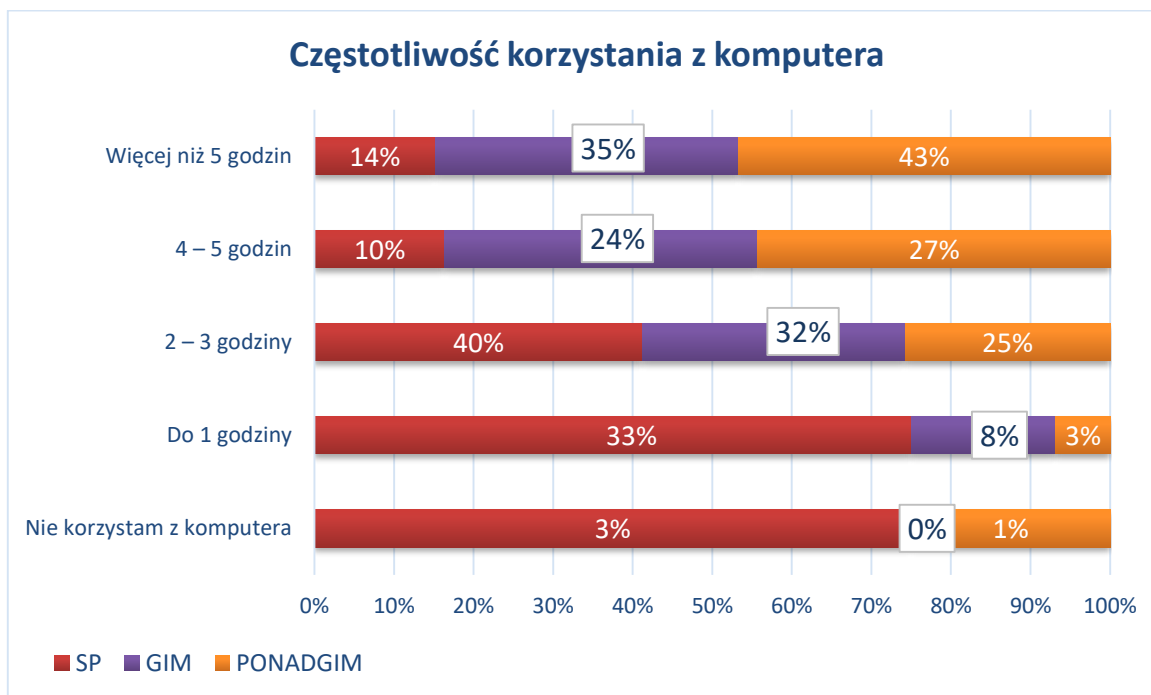
Na podstawie powyższych danych można uznać zjawisko tzw. chrztu, jako marginalne. Aczkolwiek, stanowią one jednocześnie wskaźnik jego obecności w przestrzeni szkoły. Wobec czego powinny one skłonić do zapoczątkowania lub rozwijania w szkołach działań z zakresu zapobiegania agresji i przemocy oraz rozwiązywania konfliktów. Preferowane byłyby także doskonalenie szkolnych rozwiązań systemowych w zakresie kontroli i profilaktyki zachowań agresywnych.

UZALEŻNIENIE OD INTERNETU I CYBERPRZEMOC

Nadmierne korzystanie z Internetu staje się dziś niezwykle poważnym problemem społecznym. Na ryzyko uzależnienia szczególnie narażone są dzieci i młodzież, dla których Internet jest nieodłącznym elementem ich codziennej aktywności, życia społecznego oraz rozrywki. Badania pokazują, że problem staje się coraz poważniejszy i wymaga szybkiej reakcji rodziców, opiekunów i pedagogów. W Polsce 23% badanych nastolatków (w wieku 11–16 lat) stwierdziło u siebie przynajmniej jeden z badanych symptomów nadużywania internetu. Najczęściej występujący symptom to surfowanie po Internecie nawet wtedy, kiedy to specjalnie nie jest interesujące (38%) oraz zaniedbywanie rodziny, znajomych i nauki szkolnej (35%)¹⁰.

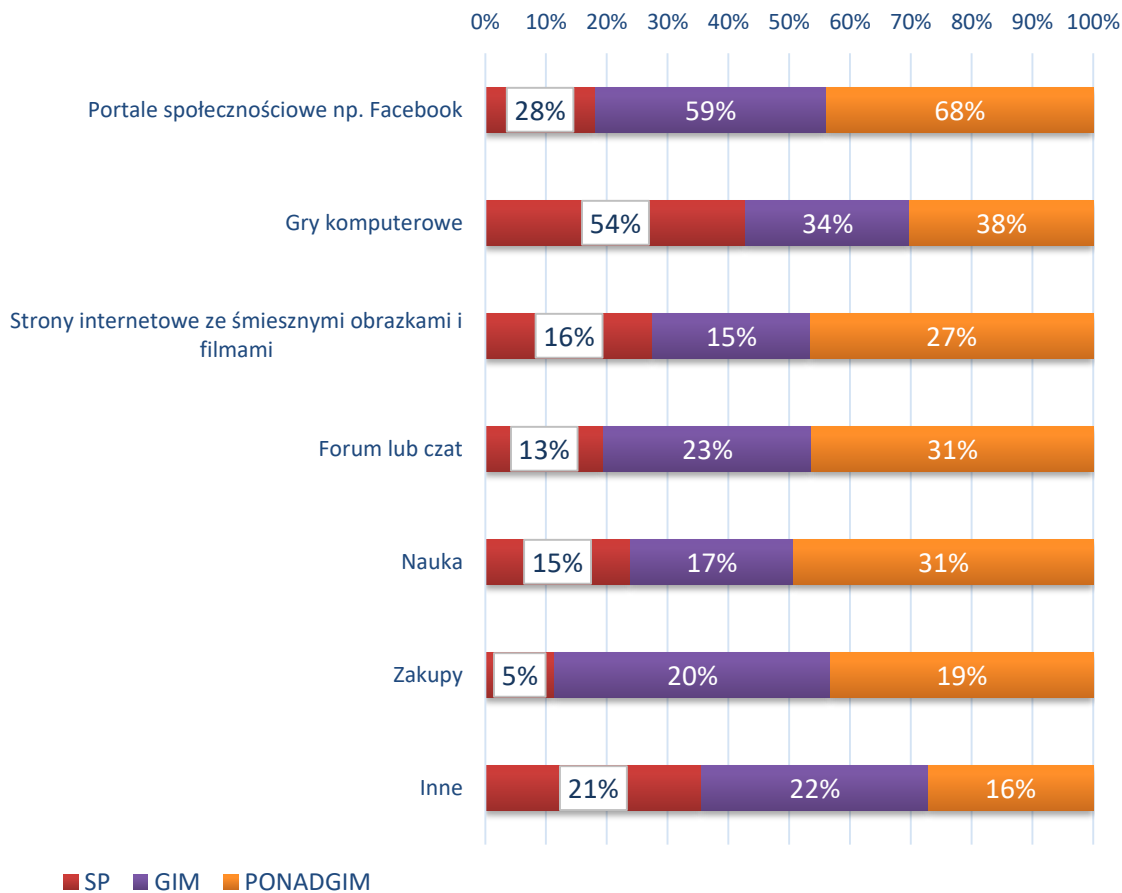
Większość uczniów spędza przed komputerem od dwóch do trzech godzin dziennie (40% uczniów SP; 32% uczniów GIM.; 25% uczniów PONADGIM). Ten odsetek zmienia się wśród najstarszych uczniów. 43% z nich spędza przed komputerem więcej niż 5 godzin, co w praktyce może oznaczać, że po przyjściu ze szkoły korzystanie z komputera jest wśród tych uczniów jedyną formą spędzania czasu.

¹⁰ L. Kirwil L., *Polskie dzieci w Internecie. Zagrożenia i bezpieczeństwo – część 2. Częściowy raport z badań EU Kids Online II*, SWPS, Warszawa 2011.

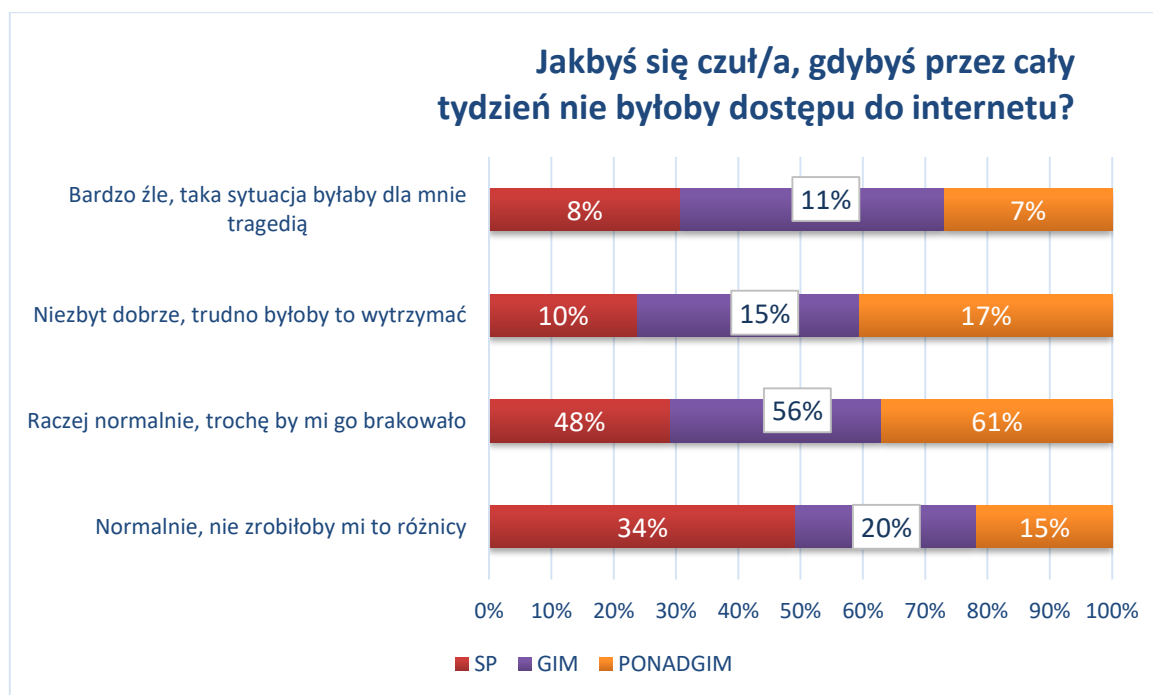
Zapytaliśmy uczniów, w jaki sposób najczęściej wykorzystują komputer, kiedy spędzają przy nim czas. **Wśród starszych uczniów najbardziej popularnymi formami okazują się być portale społecznościowe (GIM – 59%; PONADGIM. – 68%) oraz gry komputerowe (GIM – 34%; PONADGIM. – 38%). Wśród uczniów SP ten trend jest odwrócony, najwięcej czasu poświęcają na gry (54%) a w drugiej kolejności to portale społecznościowe (28%). Część uczniów, czas spędzony przed komputerem poświęca na naukę (SP – 15%; GIM – 17%; PONADGIM. – 31%).**

Na co poświęcasz najwięcej czasu korzystając z komputera?

Łącznie 82% uczniów szkoły podstawowej, 76% uczniów gimnazjum oraz 76% młodzieży deklaruje, że brak dostępu do Internetu nie miałby dla nich znaczenia lub też wpływ ten byłby niewielki. Aczkolwiek, spora część uczniów także przyznaje, że odczułoby brak dostępu do Internetu (SP - 10%; GIM - 15%; PONADGIM. - 17%). Jednocześnie relatywnie niewielka grupa uczniów stwierdziła, że korzystanie z komputera jest dla nich na tyle istotne, że brak takiej możliwości odczuli by negatywnie (SP - 8%; GIM - 8%; PONADGIM. - 7%). Warte zauważenia jest, że gorzej z utrudnionym dostępem do nowoczesnych technologii radziliby sobie uczniowie szkoły podstawowej. Należy tutaj zaznaczyć, że dzieci i młodzież, tak samo jak dorośli, nie zawsze potrafią dokonać „uczciwej” samooceny swoich negatywnych przyzwyczajzeń czy

nawyków, dlatego należy mieć na uwadze, że ten odsetek w rzeczywistości może być jeszcze wyższy.

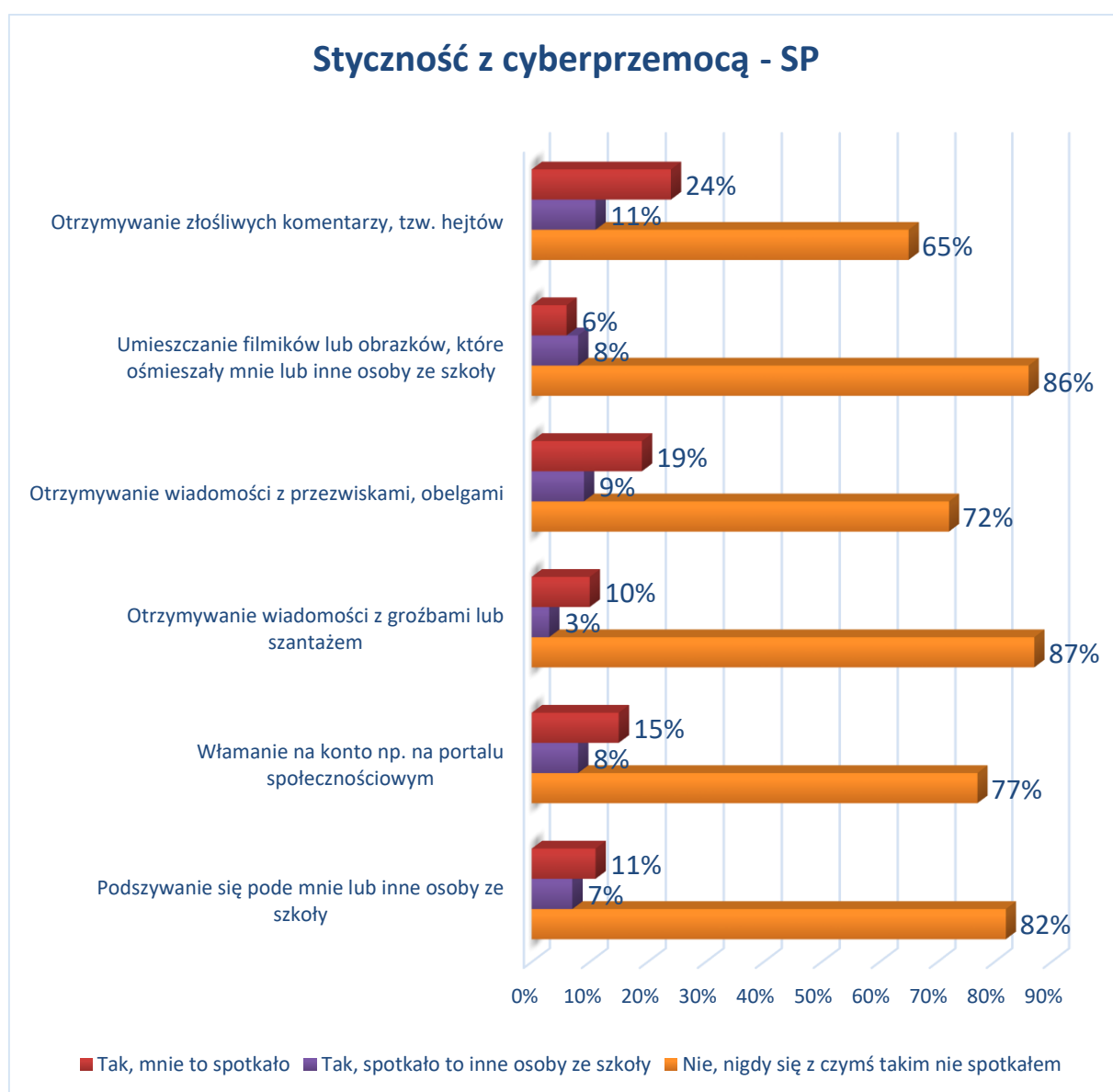
Internet jako nieocenione narzędzie komunikacji, edukacji oraz rozrywki jest atrakcyjnym medium. Należy jednak pamiętać, że korzystanie z Internetu może wiązać się z występowaniem licznych zagrożeń: przestępstw internetowych, cyberbullyingu, stalkingu, sekstingu, szantażu, podszywania się, hatingu. W badaniu postanowiliśmy sprawdzić doświadczenia związane z cyberprzemocą. Wyniki badań wskazują, że uczniom w mieście Malbork nie są obce wymienione poniżej doświadczenia.

24% uczniów szkoły podstawowej, 27% uczniów klas gimnazjalnych i 39% uczniów szkół ponadgimnazjalnych doświadczyło w przestrzeni internetowej zjawiska hatingu, nazywanego potocznie przez uczniów „hejtowaniem”. Polega ono na otrzymywaniu obraźliwych komentarzy atakujących bezpośrednio osobę. Komentarze takie są widoczne publicznie w serwisach społecznościowych i często występują w formie zmasowanej – jeden negatywny komentarz powoduje falę kolejnych. Dla dorastającej młodzieży doświadczenie hatingu może być niezwykle traumatyczne. Okres dojrzewania jest czasem, gdy środowisko rówieśnicze stanowi najmocniejszy punkt odniesienia.

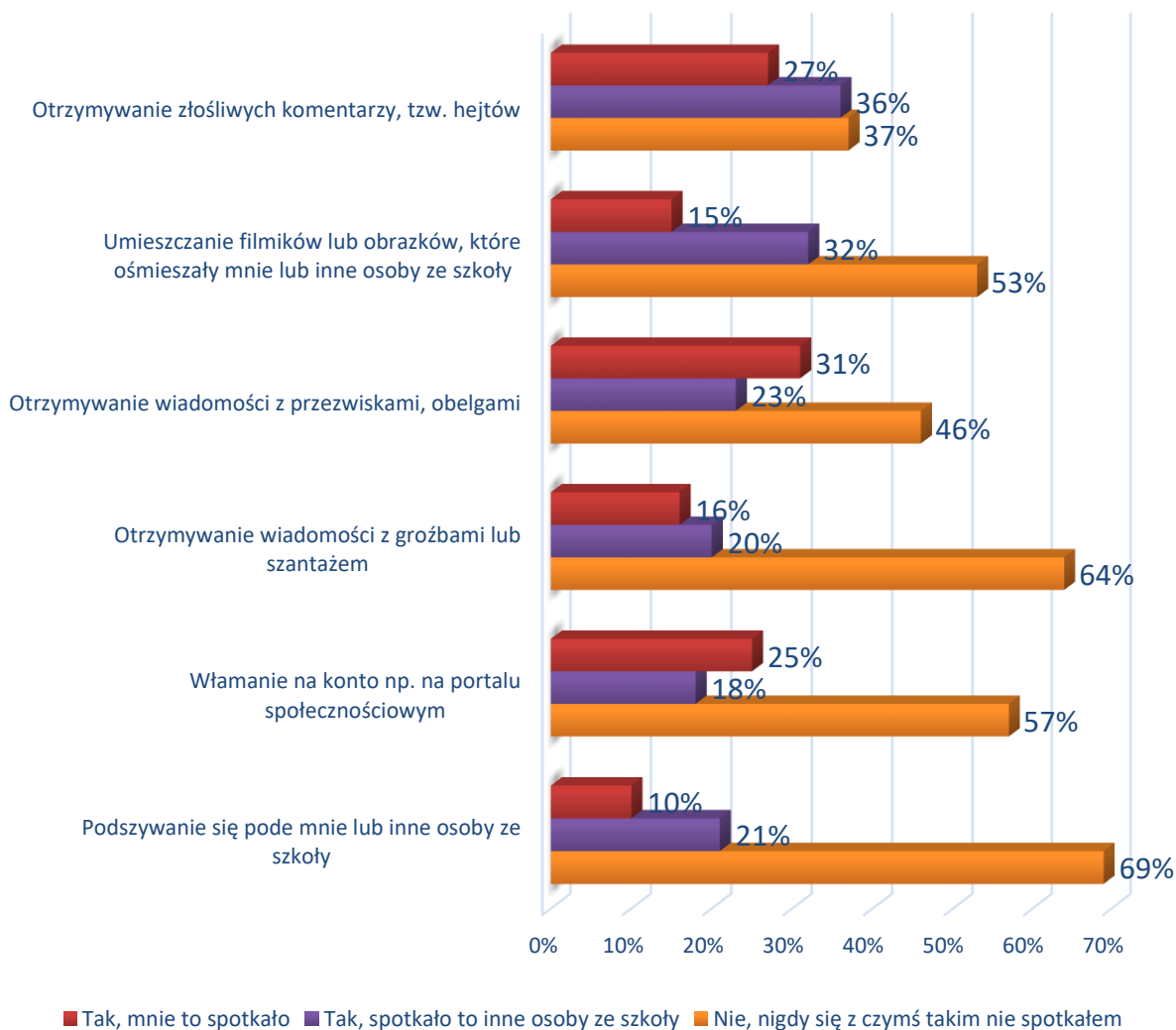
Odrzucenie, a wręcz nienawiść ze strony innych młodych osób może stanowić zagrożenie dla poczucia własnej wartości i rozwijającej się tożsamości.

Uczniowie dość często otrzymywali wiadomości z obelgami (SP – 19%; GIM – 31%; PONADGIM. – 39%) oraz często padali też ofiarami włamania na konto (SP – 15%; GIM – 25%; PONADGIM. – 23%).

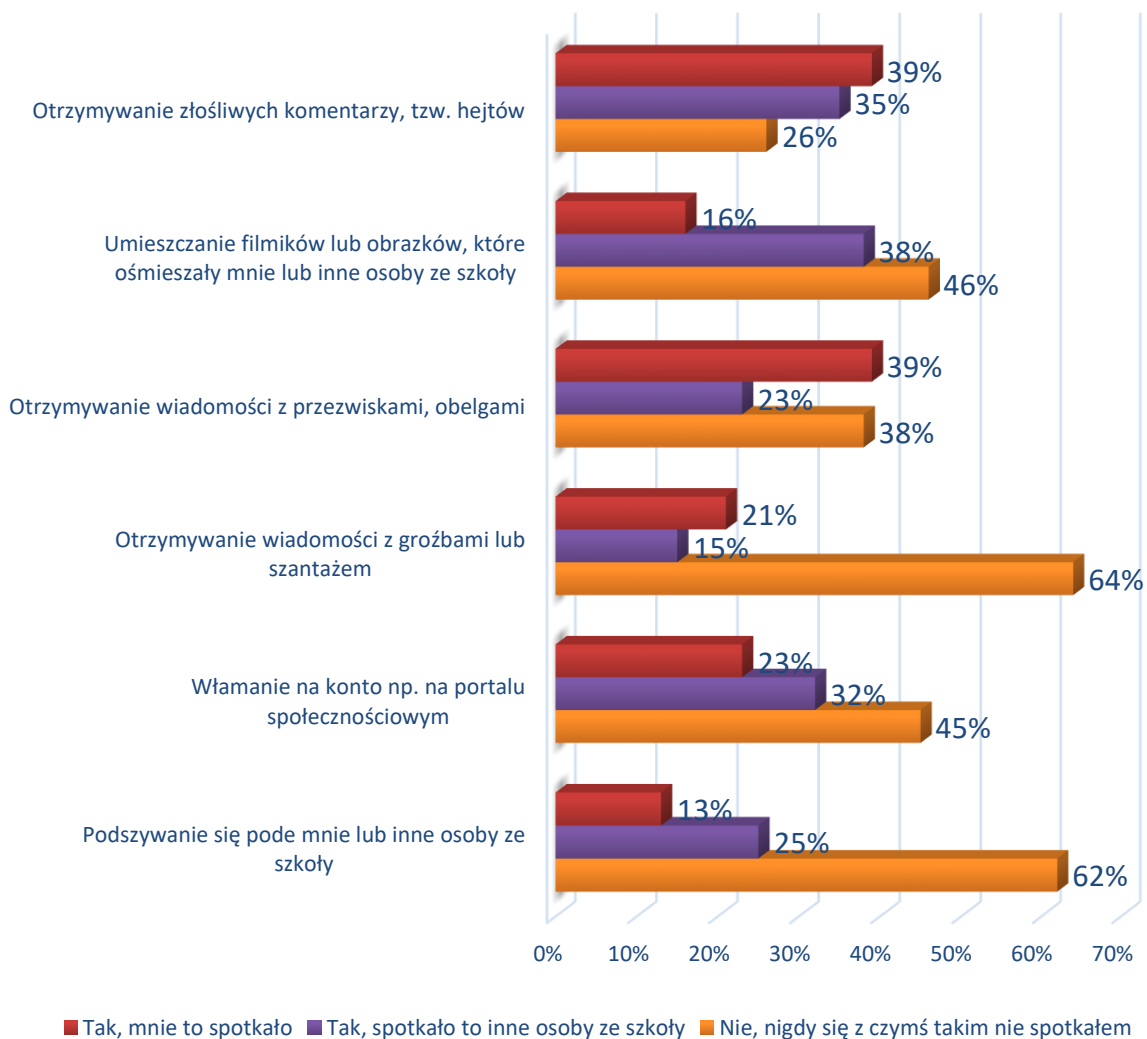
Wskazuje to na konieczność szerokiej edukacji z zakresu bezpiecznego korzystania z Internetu: wspierania świadomości prawnej, umiejętności ochrony przez niebezpiecznymi sytuacjami, wiedzy dotyczącej ochrony własnych danych.

Styczność z cyberprzemocą - GIM

Styczność z cyberprzemocą - PONADGIM

HAZARD

Prawie 5% młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej gra na automatach o niskich wygranych stanowi jedną z często praktykowanych form spędzania czasu wolnego (przynajmniej raz na tydzień lub prawie codziennie)¹¹. Nastolatki w stopniu większym niż osoby dorosłe są podatne na patologiczny hazard, a zwłaszcza na negatywne skutki gier¹². Faktem jest, że – szczególnie dla młodzieży – hazard w Internecie jest generalnie dużo łatwiej dostępny niż hazard tradycyjny, ze względu na mniejszą kontrolę wieku oraz możliwość grania o dużo niższe stawki¹³.

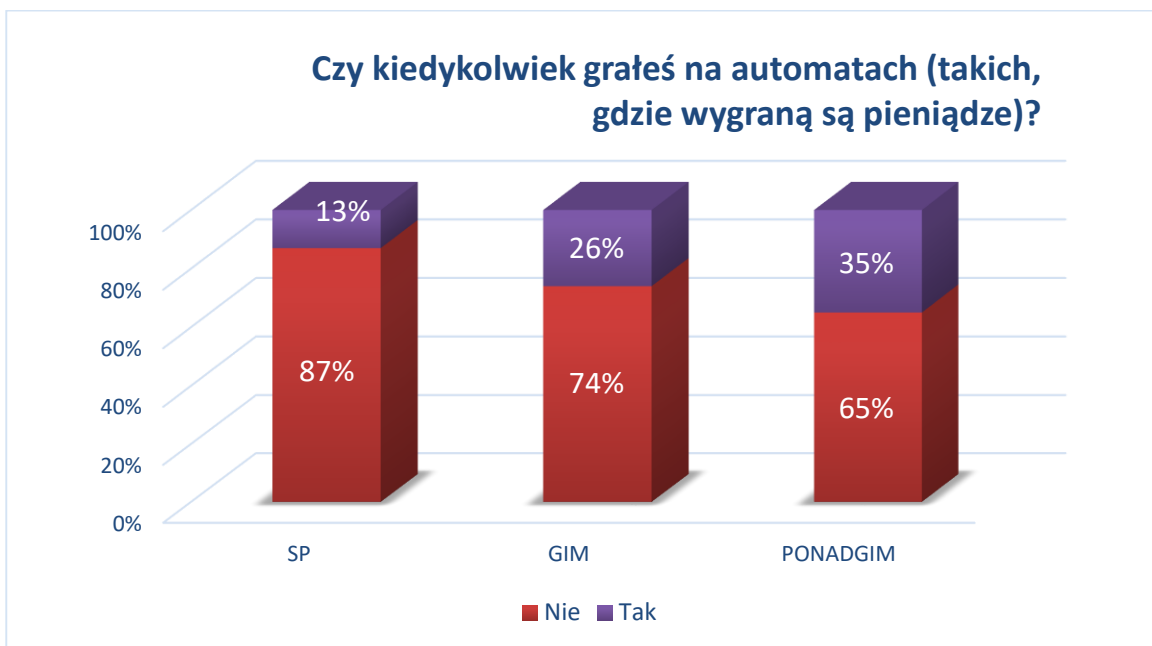
Poniższe wykresy ilustrują popularność gier hazardowych wśród młodych mieszkańców Malborka.

Większość uczniów nie korzystało nigdy z formy „rozrywki” jaką jest gra na automatach (SP – 87%; GIM – 74%; PONADGIM. – 65%). Aczkolwiek, ogólny odsetek uczniów, którzy mieli kontakt z grą na automatach, jest zauważalna .

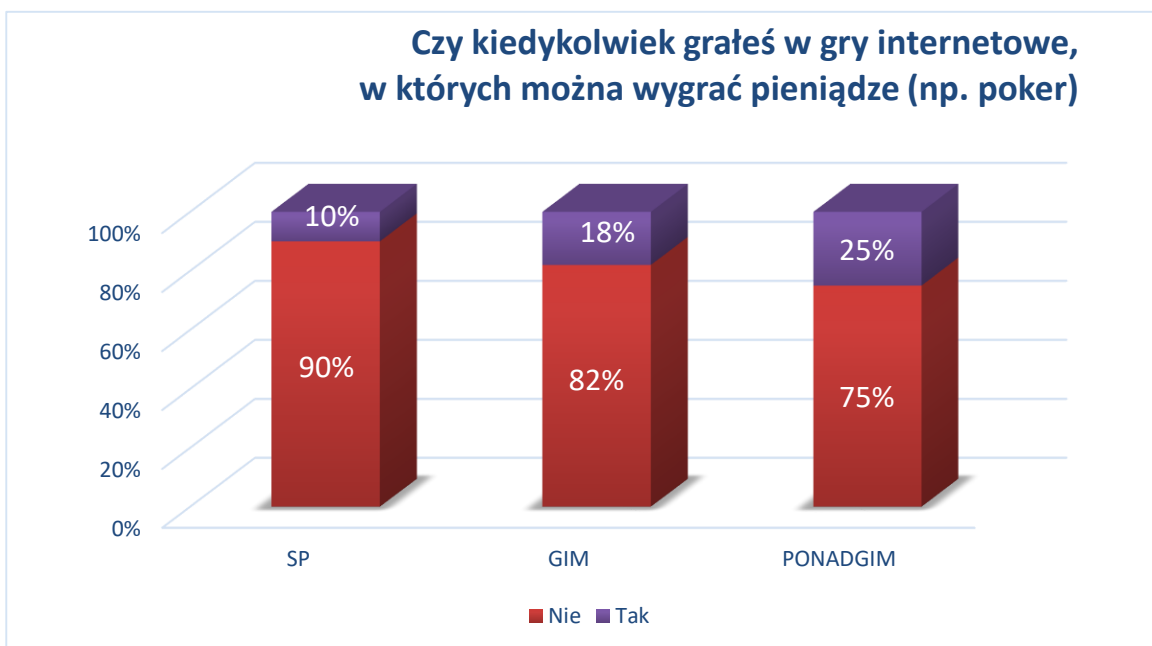
¹¹ P. Sobierajski, J. Szczepkowski, *Postawy zdrowotne młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej*, Wydawnictwo Edukacyjne Akapit, Toruń 2011.

¹² M. Griffiths M., *Gry i hazard. Uzależnienia dzieci w okresie dorastania*, GWP, Gdańsk 2004.

¹³ M. Griffiths M., Gambling Addiction on the Internet, w: Young K. S., Abreu N. de (ed.), *Internet Addiction. A Handbook and Guide to Evaluation and Treatment*, Hoboken: John Wiley and Sons.

W porównaniu do gier na automatach, internetowe gry „na pieniądze” są mniej popularne wśród dzieci i młodzieży Malborka (SP – 10%; GIM – 18% uczniów; PONADGIM. – 25%).

ODDZIAŁYWANIA PROFILAKTYCZNE WŚRÓD DZIECI I MŁODZIEŻY – REKOMENDACJE OPARTE NA MODELU PROFILAKTYKI POZYTYWNEJ

Światowa Organizacja Zdrowia (WHO) podaje, że aż 50% zaburzeń zdrowia psychicznego prowadzących do nadużywania substancji psychoaktywnych, agresji i przemocy, a także innych zachowań antyspołecznych zaczyna się w okresie dojrzewania¹⁴. Dzieci i młodzież są więc grupą wymagającą szczególnie intensywnych oddziaływań profilaktycznych.

Środowisko szkolne wywiera ogromny wpływ na rozwój fizyczny, emocjonalny i społeczny dzieci i młodzieży, stąd jego kształtowanie może sprzyjać zdrowiu psychicznemu¹⁵. Australijskie badania na zlecenie WHO pozwoliły na wyodrębnienie najistotniejszych czynników chroniących oraz czynników ryzyka¹⁶:

CZYNNIKI RYZYKA

- 1) przemoc rówieśnicza
- 2) odrzucenie przez rówieśników
- 3) słaba więź ze szkołą
- 4) niedostateczne kierowanie własnym zachowaniem (brak kontroli)
- 5) destrukcyjna grupa rówieśnicza
- 6) niepowodzenia szkolne

¹⁴ World Health Organization, (2004), *Mental Health Policy, Plans and Programs*, Geneva.

¹⁵ Szymańska, J. (2012) *Ochrona zdrowia psychicznego dzieci i młodzieży w szkole*, ORE Warszawa

¹⁶ Monograph, (2000) Commonwealth Department of Health and Aged Care 2000. *Promotion, Prevention and Early Intervention for Mental Health*. Mental Health and Special Programs Branch, Canberra

CZYNNIKI CHRONIĄCE

Przez „czynniki chroniące” należy rozumieć: *wszystkie elementy osłabiające oddziaływanie czynników ryzyka, zwiększające „odporność” jednostki a więc zmniejszające prawdopodobieństwo wystąpienia zachowań problemowych*¹⁷.

Można je pogrupować w kilka kategorii:

- 1) poczucie przynależności
- 2) pozytywny klimat szkoły
- 3) prospołecznie nastawiona grupa rówieśnicza
- 4) wymaganie od uczniów odpowiedzialności i udzielania sobie wzajemnej pomocy
- 5) okazje do przeżycia sukcesu i rozpoznawania własnych osiągnięć
- 6) zdecydowany brak akceptacji przez szkołę dla przemocy¹⁸.

Wymienione czynniki chroniące mają charakter uniwersalny. Zadaniem warsztatów profilaktycznych jest wzmocnienie czynników chroniących oraz osłabianie czynników ryzyka. Warto pamiętać, że **oddziaływanie w zakresie jednego tematu zajęć, np. dotyczących jedynie przemocy może przynieść pozytywne rezultaty także w profilaktyce innych zachowań ryzykownych.**

Na podstawie zrealizowanych przez Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych badań pn.: „Czynniki chroniące i czynniki ryzyka związane z zachowaniami problemowymi warszawskich gimnazjalistów klas I-II”, **sformułowano kilka wniosków i rekomendacji o charakterze ogólnym.** Mianowicie:

- nadrzędną rekomendacją wyznaczającą kierunek działań profilaktycznych jest wzmocnienie pozytywnego stosunku do nauczycieli oraz budowanie klimatu współpracy pomiędzy nauczycielami w szkole oraz wspieranie konstruktywnych zainteresowań i zajęć pozalekcyjnych młodzieży;
- do najbardziej uniwersalnych i selektywnych czynników chroniących gimnazjalistów przed angażowaniem się w zachowania problemowe należy

¹⁷ Słownik terminów według Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Źródło: http://www.parpa.pl/download/slownik_terminow.pdf (dostęp: 28.10.2017).

¹⁸ Rządowy Program na lata 2014-2016, *Bezpieczna i przyjazna szkoła.*

włączyć: pozytywne nastawienie do nauczycieli; udział w dodatkowych zajęciach pozalekcyjnych; aktywny udział w praktykach i uroczystościach religijnych; dobry kontakt z rodzicami; monitorowanie przez rodziców miejsc, w których gimnazjalista spędza czas wolny.

- efektywna ochrona młodzieży wiąże się z prawidłowym rozumieniem przez nauczycieli procesów rozwojowych właściwych dla okresy adolescencji. Dlatego zaleca się, aby wspierać pedagogów i nauczycieli zarówno na poziomie kształcenia formalnego, jak i nieformalnego, w zdobywaniu wiedzy oraz poszerzaniu umiejętności w zakresie rozpoznawania wyzwań oraz trudności specyficznych dla tego okresu rozwoju;
- wsparcie nauczycieli powinno także objąć działania związane z przeciwdziałaniem wypaleniu zawodowemu: „Dbałość o dobry stan zdrowia psychicznego nauczycieli uczących w gimnazjum powinna być częścią szkolnego programu profilaktyki. W tym celu należy wspierać wszelkie inicjatywy służące podnoszeniu kwalifikacji zawodowych nauczycieli, ułatwiać im dostęp do form kształcenia i rozwoju własnych możliwości”¹⁹;
- działania profilaktyczne powinny być ukierunkowane na uczenie umiejętności życiowych uczniów związanych m.in. z postawami asertywności, konstruktywnym rozwiązywaniem konfliktów rówieśniczych na drodze negocjacji/mediacji oraz wspieranie ich w kształtowaniu poczucia własnej wartości.

Kolejnym wnioskiem związanym ze skutecznością profilaktyki jest konieczność **planowania cyklicznych działań**. Warunkiem zmiany postawy (a więc nadrzędnego celu oddziaływań profilaktycznych) jest ich regularne utrwalanie, zastępowanie zachowań destruktywnych konstruktywnymi oraz wspieranie uczniów w zdobywaniu wiedzy nie tylko na temat zagrożeń podejmowanych przez nich zachowań, ale także pomoc w gromadzeniu wiedzy na temat alternatywnych postaw, tj. warunkujących poprawę jakości funkcjonowania uczniów w środowisku szkolnych i rodzinnym. Jednym

¹⁹ K. Ostaszewski, A. Rustecka-Krawczyk, M. Wójcik, *Czynniki chroniące i czynniki ryzyka związane z zachowaniami problemowymi warszawskich gimnazjalistów: klasy I-II*, Instytut Psychiatrii i Neurologii w Warszawie, s. 52.

z elementów skutecznej profilaktyki jest także ewaluacja podejmowanych działań. Jej cel wiąże się z oceną skuteczności wprowadzanych zmian i planowaniu następnych.

Wśród postulowanych oddziaływań profilaktycznych należy wyróżnić²⁰:

- zwrócenie uwagi nauczycieli i opiekunów na specyficzne potrzeby uczniów, które wiążą się ze specyfiką ich rozwoju psychospołecznego;
- wsparcie rozwoju praktycznych umiejętności uczniów w zakresie rozwiązywania konfliktów, radzenia sobie ze stresem, asertywnością, konstruktywnym wyrażaniem emocji i potrzeb, przyjmowania perspektywy innych oraz empatii;
- wspieranie uczniów w rozwijaniu ich pasji, zainteresowań oraz w kształtowaniu w nich postaw ukierunkowanych na twórczość, kreatywność i motywację odkrywania nowych rzeczy;
- wzmacnianie w uczniach poczucia przynależności, skuteczności i sprawczości;
- kreowanie pozytywnej atmosfery współpracy, umożliwiającej im samodzielne podejmowanie decyzji, branie za nich odpowiedzialności.

Warto również wspomnieć, że obok oddziaływań kierowanych do uczniów warto planować także szkolenia profilaktyczne dla grona pedagogicznego oraz rodziców. Jest to warunkiem **inicjowania zmian systemowych**, a więc nie tylko pracy nad zasobami osobowymi uczniów, ale także kształtowania ich środowiska szkolnego oraz rodzinnego – głównych środowisk, w których funkcjonują.

²⁰ A. Jaros, R. Jaros, *Czynniki ryzyka i czynniki chroniące związane z zachowaniami problemowymi – przegląd badań przeprowadzonych w Polsce* [w:] *Zapobieganie wykluczeniu z systemu edukacji dzieci i młodzieży nieprzystosowanej społecznie: perspektywa pedagogiczna*, (red.) J. E. Kowalska, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2014, s. 12-13.